Ioan Slavici
Pădureanca

Pădureanca

Ioan Slavici

Editura Bestseller

Imagine: Coka/Shutterstock.com

bestseller

Carte electronică publicată cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe – Departamentul Politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni.

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE
DEPARTAMENTUL POLITICI PENTRU RELAȚIA CU ROMÂNII DE PRETUTINDENI

I

Fă trei cruci și zi „Doamne-ajută!” când treci pragul casei, fie ca să ieși, fie ca să intri, căci lumea din întâmplări se alcătuiește, iar întâmplarea e noroc ori nenorocire, și nimeni nu știe dacă e rău ori bun ceasul în care a pornit, nici dacă va face ori nu ceea ce-și pune de gând.

Busuioc însă, bogătoiul, era om care știe ce voiește. Pe vrute, pe muncite, pe chibzuite, el ajunsese gospodar ce ară cu patru pluguri zece zile de-a rândul și seamănă brazdele numai cu grâu bob ales, și de aceea se putea simți destoinic a scoate la capăt lucruri pe care alții nici măcar de gând a și le pune nu se încumetau.

Se ivise holeră-n țară, iar Busuioc nu voia să știe de ea. Holeră-n timpul secerișului?! La aceasta nu s-a gândit și nici acum nu voia să se gândească. Avea patruzeci de jugăre de pământ acoperite cu grâu, un singur lan ce șovăia mereu sub sarcina de spicuri grele; holeră, neholeră el trebuia să-și adune rodul în timp de trei zile, căci puțin se scutură de la cei săraci, dar mult de la dânsul.

Și de la mulți mult s-ar scutura în fiștecare an și încă mai mult ani și ani de-a rândul dacă n-ar fi brațul pădurenilor flămânzi.

Simțind apropierea timpului de secere, pădurile se pun în mișcare colibă cu colibă, sat cu sat se adună, văile pornesc întregi spre câmpia întinsă, și în câteva zile cât ține locul din Mureș până în părțile Orăzii și până la izvoarele Crișurilor nu mai rămân prin sate decât moșnegii neputincioși, babele bătrâne și copiii nevârstnici; setea de viață îi ia și-i duce pe toți la sărbătoarea cea mare ce se ține în fiștecare an o dată pentru împărțirea pânei de toate zilele.

Acum stăpânirea oprise această serbare: se

dăduse de știre și cu toba prin sat, și în auzul oamenilor adunați la biserică precum că nimeni nu are voie să părăsească de seceriș hotarul satului său, nici să primească de seceriș oameni din alte sate.

– Să văd eu cine mă oprește pe mine a-mi strânge rodul muncii mele! strigă Busuioc. Curată nebunie!

De unde ia stăpânirea puterea de a ne opri pe noi toți? La asta nu s-a gândit?! Într-o mână e: „Măi, omule, vreai să mori de foame?”, iar în cealaltă: „Bagă de seamă ca nu cumva să dai de holeră!” Apoi tot mai bună e holera. Parcă dacă mi-a fi dat să mor de holeră, stăpânirea o să șteargă data mea de acolo unde s-o fi aflând! Ți-e scris, ți-e scris; nu ți-e scris, nu ți-e scris, și sănătate bună.

Socoteala lui Busuioc era făcută: n-avea decât să pună caii la câteva căruțe, să plece la păduri ca să-și aducă oamenii, și apoi ar fi vrut el să știe care-i acela, un om din Curtici, care ar îndrăzni să facă gură.

– Măi taică, eu zic să mă duc eu, grăi Iorgovan, iar Iorgovan era feciorul tătâne-său.

Busuioc nu prea stetea de vorbă cu oamenii, și unul dintre oamenii cu care mai ales nu stetea de vorbă era fiul său, Iorgovan.

Iorgovan era, ce-i drept, mai tânăr decât taică-său, însă tocmai fiindcă era mai tânăr și fiindcă îl avea pe Busuioc bogătoiul tată, învățase mai mult în viața lui și era oarecum mai cuminte: asta o simțea Iorgovan, dar Busuioc o știa, și în fundul inimii se bucura de ceea ce știe. Iorgovan umblase cinci ani de zile la școlile din Arad; era vorba să se facă „domn”, fiindcă avea pe ce, și Busuioc visa nopți întregi la domnia feciorului său și nici n-avea de ce să nu viseze, fiindcă feciorul său era bun școlar. Într-o bună dimineață se pomenește însă cu el acasă.

– Taică, eu m-am gândit să mă dau și eu la plugărie, îi zisese el atunci. Busuioc s-a uitat lung

la el, a mai stat pe gânduri, apoi l-a întrebat:

– Care va să zică rămâi plugar ca mine; de ce nu mi-ai spus-o tu asta mai nainte?

– Pentru că-mi ziceam, a răspuns Iorgovan, dacă îl întreb, știu că n-are să voiască; dac-o fac, știu că are să-i pară rău odată, iar dacă aștept până ce s-o mai gândi și el, mă tem că o să-mi treacă pofta.

„Așa-i! – gândise Busuioc în el – tot mai bine plugar de frunte decât boier de rând”.

Însă Busuioc era om însurat, el unul și cu nevasta doi, iar nevasta lui îl avea frate pe popa din Socodor, o avea soră pe preuteasa din Otlaca, mai avea și veri, și verișoare, și e greu lucru să ai neamuri multe și să te temi de gura lor.

„Busuioc nu știe să-și ție feciorul în frâu”: asta n-ar fi voit Busuioc s-o zică neamurile nevestei sale despre dânsul, pentru că avea și el neamuri, și aceste se supărau când acelea îl grăiau de rău, și apoi se supăraul și acelea când știau că aceste s-au supărat, încât Busuioc se bălăbănise câte un an de zile până ce ajungea să se împace.

El se duse dar la popa, fiindcă popa era cel mai cu minte dintre toți.

– Lasă-l frate! – a grăit popa – că el știe mai bine la ce-l trage inima!

De atunci Iorgovan tace, face și așteaptă ca taică-său să se bucure, iar Busuioc e tată și se bucură și atunci când nu prea are de ce.

Cu toate aceste, acum Busuioc stete pe gânduri.

De mai cu minte era fiul său mai cu minte; acum însă nu era vorba de minte, ci de trecere, și trecere tot el, tatăl, avea mai multă. Știa pe toată lume, și toată lumea îl știa pe el; nu intra în mintea lui gândul că i s-ar pune cineva în drum când îi zice: „Eu sunt Busuioc de la Curtici”. Așa era! Lui nu i se punea nimeni în drum; însă Iorgovan era mai mult decât dânsul: feciorul lui Busuioc!

– Bine băiete, dar bagă de seamă, răspunse tatăl.

Și nici nu ar fi fost rău dacă Iorgovan, tot ca alte dăți, ar fi fost povățuit numai de gândul că-i va

părea odată bine bătrânului.

Era cu minte Iorgovan; însă mintea este și ea după timpuri și împregiurări; băiatul era de douăzeci de ani, și mai ales tot timpul secerișului ar fi slabă de tot mintea de douăzeci de ani, prin care nu trece, fie chiar și numai pe fulgerat, și câte un gând zburdalnic.

Secerișul era o sărbătoare, și Iorgovan voia ca pentru această sărbătoare el să-i aleagă pe oameni, și cosași, și legători, și fete ce trec de-a lungul brazdei s-adune în urma cosașului mănunchii sub secere.

An, lucrul fusese minunat: erau flăcăi sprinteni și la vorbă, și la lucruri, un cimpoieș și doi lăutari, era și-o gură spartă, erau și fetele tot una și una, încât iarna toată Iorgovan numai la seceriș a visat.

Iar în mijlocul secerătorilor i se ivea totdeauna Simina, fata crâsnicului de la Zimbru, și îndată ce i se ivea Simina, el trecea cu gândul de la seceriș la trier și de la trier la culesul viilor, fiindcă Simina nu a plecat decât abia pe la fiertul vinului. La casa lui Busuioc e totdeauna de lucru pentru o Simină, pentru tatăl ei și pentru încă doi, trei oameni ce se țin de dânșii.

Dar cu Simina n-ar fi voit Iorgovan să deie față; asta și-o pusese el de mult în gând. Prea își ieșise din fire pe atuncea; era bine că s-a dus.

Nu-i vorba, de câte ori se gândea la dânsa, el își făcea mustrări că n-a sărutat-o nici măcar o dată.

Nu era băiat rușinos de felul lui, și chiar în cele dintâi zile a voit s-o facă.

– Tu știi că eu te las de bunăvoie, îi zisese ea atunci; de vrei s-o faci cu de-a sila?

De acolo înainte el nu mai voia să o sărute, iar acum, cu un an mai bătrân, îi era ciudă că n-a voit, și n-ar fi vrut să deie față cu dânsa, pentru ca nu cumva să-l împingă păcatul să-i arate că poate voi, dacă vrea, chiar și mai mult.

Nu dar la Simina se gândea Iorgovan, ci numai la un fel de Simină, care vine și trece și nu lasă-n

urma ei decât o scurtă părere de bine c-a fost.

Lui Busuioc însă nici măcar atât nu-i trecea prin minte, și când Iorgovan și-a făcut cele trei cruci și a zis „Doamne ajută!”, tatăl se gândea la cele patruzeci de pogoane ale sale, iar feciorul la secerătoare.

– Doamne ajută! grăi și Șofron, sluga, care nu se gândea decât să facă treaba în care-l trimisese stăpânul său.

II

Busuioc avusese dreptate.

N-avea stăpânirea destulă putere spre a-i opri pe oameni la casele lor. Serile de iarnă ei își petrecuseră timpul povestindu-și unii altora cele ce văzuseră peste vară la câmpie, primăvara îi opreau mereu pe drumeți în cale ca să afle de la dânșii cum stau sămănăturile de pe șes, iar acum știau cu toții că anul a fost mănos și așteptau cu nerăbdare să le vie vestea că spicul s-a îngălbenit.

Îndată dar ce le-a venit vestea, ei s-au pornit la vale.

Și adecă de ce să nu pornească?

Pe la dânșii nu era holeră. Porunca stăpânirii? Stăpânirea nu cerea nimic de la dânșii; îi oprise numai pentru că voia să le facă bine ferindu-i de primejdie, și treaba lor era dacă voiesc ori nu să se împărtășească de această binefacere.

Așa-nțelegea toată lumea treaba, și de aceea, când oamenii au început să plece, slujbașii satului, care erau și ei tot oameni ca lumea, se făceau că nici nu știu, nici n-aud, nici nu văd, iar după ce drumurile s-au umplut, i s-a trimis stăpânirii răspuns precum că n-a fost cu putință să-i oprească pe oameni la casele lor.

Drumul de țară de pe valea Crișului Alb, ajungând în apropierea șesului, la Maghierat, se despică-n doauă, și o parte din cete o ia prin Pâncota spre mijlocul șesului, iar alta apucă spre Șiria, ca să înainteze la Arad și să treacă Mureșul în Banat.

Sosind la Șiria, cetele trec de-a curmezișa prin sat și se opresc în bătătura de la marginea Câmpiei.

Aici e începutul.

Satul se-ntinde la poalele celui din urmă șir de dealuri. Din sus de sat locurile sunt presărate cu

vii, și mai sus, coasta e acoperită cu târși, pe culmea plaiului se vede marginea pădurilor, iar într-un vârf ieșit înspre Câmpie, cel mai înalt dintre toate, se ridică zidurile părăsite ale Vilagășului, o cetate veche, de unde ochiul străbate toată Câmpia cât pătrunde zarea de lumină.

Iorgovan plecase de la Curtici înspre amurgul serii și mâna drept spre țuguiul Vilagășului, și mâna iute fiindcă-l mâna și pe el ceva înainte.

Iar Șofron se necăjea că Iorgovan mâna așa de iute și-și zicea mereu: „Ce-o fi având de-i așa de neastâmpărat?!”

În curând apoi se înseră și Iorgovan îl lăsă pe Șofron departe-n urma sa.

Dealurile se ridicau ca niște ziduri întunecate în fața lui; se iviră apoi unul câte unul și focurile băieților ieșiți cu vitele la pășune, și iar se vedea cetatea, care acum stetea-n zarea roșiatică a unui foc mare ca o mogâldeață nemișcată.

Era înspre miezul nopții când el ieși dintre holdele din hotarul Șiriei și apuca drumul cel mare.

Plecat cu gândul de lungă călătorie în treburi grele, el era dus cu gândul lui departe înainte și de câte ori vedea cetatea înaintea sa, îi era parcă n-a plecat încă și iar mai îndemna caii la pas iute.

Însă om era și el, simțind că li se slobod frânele, o deteră în pas domol de tot.

Apropiindu-se de sat, el deodată se trezi din oboseala lui.

De mult încă îi păruse că aude așa, din când în când, cimpoi, și ceteră, și fluier, și chiote zburdalnice; trecând acum un pod de peatră, i se iviră și focurile de la marginea satului, dimpreună cu lumea ce se îndesuia prin zarea lor.

El sări în picioare, ca să vadă mai bine, apoi strânse frânele și trase cu biciul între cai, iar aceștia, dedeprinși cu baciul, își luară zăbalele în dinți și i se-ntinseră drumului, încât oamenii de pe la focuri, speriați de goana lor, grăbiră din toate

părțile să li se pună în drum.

Oprind caii, Iorgovan se uita ametit împregiur.

Lume, lume și iar lume, sute și sute, mii de oameni, un bâlci întreg, și tot nu era bâlci, fiindcă la bâlci sunt și care, sunt și șetri, iar aici nu erau decât oameni vii, o oaste întreagă, și tot nu era oaste, fiindcă aici erau pe câți flăcăi, pe atâte fete. Și precum privea și precum asculta din drum, el nu putea să înțeleagă nimic; pe ici pe colo câte un foc, și oameni, grămezi-grămezi, unii întinși pe jos, alții îndesuindu-se, cei mai mulțu jucând – cimpoi, lăutari, fluierași, cântece, chiote și vorbă, vorbă, vorbă, care le leagă toate și le împreună în o singură bâjbâitură.

Iorgovan era foarte nenorocit.

Plecase în cale lungă și, plecat abia, se simțea la sfârșitul călătoriei. Știuse el că va găsi pădureni la Șiria, dar că va găsi atât de mulți încât să nu mai aibă nevoie de a merge mai departe, la asta nu s-a gândit.

Dar acum era vorba să vadă ce era de văzut.

El sări din căruță, desprinse caii pe de lături și plecă spre mulțime. Oamenii erau veseli, și Iorgovan își speriase somnul. Văzându-se dar în mijlocul gălăgiei repede-repede îi trecură prin minte trei gânduri deosebite.

„Bani ai?

Am.

Aici nu te cunoaște nimeni și nimeni nu te bagă în seamă.

Cine știe dacă o să-ți mai fie dat a vedea încă o dată un lucru ca și acesta.

O să-l trimit pe Șofron cu căruțele la vreun birt din sat și o să mă duc eu mai târziu”.

Căci erau aici multe pe care omul trebuie să le știe și să le vadă.

Câțiva pași de la drum el dete peste o grămadă adunată împregiurul unui foc de vreascuri. Unii ședeau pe jos, iar alții steteau în picioare, dar toți ascultau neclintiți cântecul unui moșneag ce ședea

pe un fedeleș de lângă foc. Era cântecul lui Novac. Iorgovan îl mai auzise, par' însă că nu tot astfel, și se necăjea că nu poată să-l audă destul de bine în gălăgia cea mare.

În dosul lui un fluieraș și un lăutar cântau Ardeleana, iar un flăcău de cei cu gura spartă luase cinci fete și le juca. Lumea adunată împregiurul lor izbucnea la toată șotia lui în hohote și iar se stăpânea, ca nu cumva să-i scape vreo vorbă pe neauzite.

Iorgovan, auzind chiotul și hohotele, se-ntoarse în călcâi, apoi tresări, rămase o clipă nemișcat și se dete câțiva pași înapoi.

Îi trecuse ca o săgeată prin inimă: una dintre cele cinci fete era Simina.

Nu! nu era Simina; era numai o pădureancă, o fată, și pădurencele și fetele mai ales pe la miezul nopții seamănă unele cu altele.

Dar dacă nu era Simina, putea să fie, era un lucru firesc să fie.

Trecuseră luni de zile de când n-o mai văzuse în gândul lui; știa numai c-a văzut-o, știa cum fusese, dar nu mai simțise acreala de care i-a fost cuprins tot sufletul în timpul cât a stat dânsa la Curtici; acum, dimpreună cu oamenii de la păduri i se ivi și chipul Pădurencii, și simțământul de acreală, nu amărăciune, acreală, ca și acreala vinului stătut de fiert și încă nelimpezit. Cât a stat dânsa la Curtici, zâmbet în fața lui nu s-a ivit, mâncarea lui n-a fost mâncare și somnul lui n-a fost somn, și totuși de câte ori era vorba de plecarea ei, îi venea să răcnească și-și înfigea ghearele în șolduri. Era grozav lucru când vrei să nu voiești ce vrei și simți că nu poți voi nimic, ci te duce altul după cum te poate. Și lucrul ăsta grozav îl simțea Iorgovan și acum.

N-ar fi voit să deie față cu dânsa, dar voia s-o vadă, s-o găsească, să afle dacă e aici ori nu, pentru ca nu cumva să-l zărească ea pe el și să se lege de dânsul. Și fiindcă sufletul îi era plin de

dânsa, oriunde se uita, tot pe dânsa o vedea, și de câte ori se-ncredința că tot nu e dânsa, iar o vedea în altă parte.

Trecuse-n lung și-n lat, în cruciș și-n curmeziș, mergând la început îngrijat și fricos și apoi mai iute și tot mai iute, dând cu cotul la dreapta și la stânga și vârându-și mereu capul printre oameni.

– Pe cine cauți, câmpiene? îl întrebă un flăcău.

Iorgovan rămase încremenit.

– Eu? pe nimeni, răspunse el. Am venit și eu să văd.

Se dăduse de gol, se făcuse de rușine, își arătase slăbiciunea.

Dar de unde-l cunoștea pădureanul?

De unde? De pe port!

– Dar prost mai sunt! strigă el.

Fiștecare sat are portul lui: n-avea decât să caute un zâmbran, pentru ca să afle de la el dacă Simina este ori nu aici.

Nu era Simina și nici nu era vorba să vie.

Nu era, știa că nu poate să fie, dar el, cu toate aceste, o vedea mereu; se uitase parcă prea cu dinadins în soare și îi scăpărau ochii.

În zadar! O Simină, o pădureancă era pe lumea aceasta, și de aceasta el nu putea scăpa; se temuse că o va găsi aici, iar acum, după ce știa că nu o poate găsi, era nemângâiat și-i venea să plece drept la Zimbru.

Șofron, găsind căruța-n drum, s-a necăjit că Iorgovan a lăsat caii plini de spumă în răcoarea nopții; a dus apoi căruțele la birt, le-a dat cailor nutreț și s-a întors și el în bătătura de la marginea satului.

– Ei, ce zici?! Cum îți place?! întrebă, trezit și el din somn.

– Mai știu și eu?! îi răspunse Iorgovan.

Prea îi păreau molateci pădurenii. Erau veseli, nu-i vorbă, jucau, chiuiau, râdeau, iar Iorgovan ar fi voit să-i vadă ieșiți din fire, ca să-l ieie și pe el din minte.

Degeaba! veselie adevărată fără de vin nu se poate.

– Haid' să facem noi una, încât să-i meargă vestea! strigă el. Ad-o vadră de vin! Tovarăși o să ne găsim noi.

O vadră, doauă, multe vedere putea feciorul lui Busuioc dacă voia. Iar tovarăși – slavă Domnului! – se găsesc tovarăși.

În amurgul zilei flăcăii frământau pământul, iar Iorgovan ședea pe fedeleșul de lângă focul de vreascuri, bătea din palme și striga mereu:

– Hupa-țupa, hupa-țupa, hop!

Abia o dată, de doauă ori atinsese bocala cu vin, era încă amețit, rău amețit.

– Nu mai vreau! strigă el îndârjit, apoi se ridică și o luă spre sat.

III

Șofron, om ca la treizeci de ani, fusese cătană împărătească și era de mai mulți ani acum slugă cu simbrie, știa dar ce este datoria și porunca stăpânului.

Câtă vreme vedrele erau pline, și-a făcut și el parte cuvenită din ele, iară partea lui era mare.

Tocmai mătăhală nu era Șofron; te uitai însă la el și simțeai că nici cu parul, nici cu păharul nu-l poți doborî. Înalt nu era afară în seamăn, era însă ciolănos, lat în umeri și greu în tot trupul, un om care duce la tăvăleală. Cu toate aceste, întorcându-se la birt, pământul i se legăna sub picioare și drumul de țară îi era prea îngust.

Ajuns la ușa grajdului, el se opri și-și adună toate puterile ca să steie drept.

„Sunt amețit, nu-i vorbă, își zise el, rău amețit, dar beat nu sunt. Busuioc e om cinstit, Iorgovan e băiat de treabă, jupâneasa Vica e bună și ea, de tot bună. Ei! ce-i mai departe?! Prea puțin îmi pasă! Tot mă-nsor la toamnă!”

Și putea Șofron să se însoare. Avea bănișori dați cu împrumutare, avea un loc de casă în Curtici.

Intrase slugă la Busuioc pentru ca să și-l câștige naș; toate erau gata; numai nevasta mai lipsea. Iar acum, nu era beat Șofron, era însp amețit și ar fi voit să aibă nevastă, ca să poată săruta pe cineva. Așa era el când era amețit: îi era dragă lumea toată.

– Bună dimineața! zise el intrând în grajd.

– Bună să-ți fie inima! răspunse tot el, deoarece caii, cărora le zisese „bună dimineața” nu îi puteau răspunde.

– Dar fân mai aveți d-voastre?

– Ia vino, mă rog, și te uită!

– Bun! bun! zise el iar încredințându-se că este

fân.

– Da, bun!

Însă Vulpoiu, unul dintre caii de la căruța lui Iorgovan, stetea gânditor și nu mânca.

Șofron își încreți sprâncenele, îl apucă de urechi și-l țuțură, apoi se dete înapoi și grăi:

– Șofroane! lasă! nu te necăji! culcă-te să tragi un pui de somn; dar bagă de seamă să nu te fure somnul, Șofroane, că e ziuă, Șofroane, și ai treabă, Șofroane!

Culcat apoi în ușa grajdului, cu capul pe prag, el în curând începu a zâmbi prin vis.

Când se albea de ziuă, el sări sprinten în picioare ca să adape caii și să-i țesele, iară când soarele se ivea din dosul dealurilor, el se-ntorcea în bătătura de la marginea satului, ca să vadă ce-i și cum și să-i poată da stăpânului său răspuns pe când se va scula.

Șofron, pădurean și el, știa să vorbească cu pădurenii, tocmai de aceea însă în curând simți că anevoia se va înțelege cu dânșii.

Nici nu voiau pădurenii să steie de vorbă cu dânsul. Cei mai mulți ziceau că nu rămân pe aici, ci trec în Bănat, unde ziua se plătește mai bine. Alții îl amânau pe mâne, pe poimâne, zicând că nu știu încă cum se vor hotărî prețurile. Iar puținii care erau gata de a merge chiar de pe acum la lucru cereau niște prețuri de te speriai de ele. Trebuia să le plătești zilele perdute pe drum și ostăneala drumului. Apoi anul era bun, și dar din dar se face. Apoi veniseră mai puțini decât într-alți ani.

Apoi – și mai ales – era holeră, și degeaba omul în gura morții nu intră.

Dar toate aceste calea-valea; vorba era că nu se găseau oameni pe placul lui Busuioc.

Busuioc își făcuse socoteala câți cosași, câți legători și câți mănunchești îi trebuiau pentru ca să-și poată aduna rodul în timp de trei zile. Pădurenii aveau însă alte socoteli. Voind a pleca la seceriș, ei se adună în cete de câte cinci până la o sută de inși.

Fiecare din aceste cete are apoi un om al ei, care se învoiește pentru ceata lui; oameni răzleți nu se găsesc, deoarece pădureanul o dată cu capul nu se desparte de ceata cu care a plecat. Degeaba se căznea dar Șofron să adune numărul poruncit de Busuioc: o dată erau pre mulți legători; altă dată prea puțini cosași. Dar, ceea ce era mai rău, se nimereau totdeauna prea mulți care nu fac nici o treabă. Fiștecare ceată de cel puțin opt inși are câte un cimpoieș ori lăutar și câte un băiat care poartă fedeleșul cu apă în urma secerătorilor, iar lăutarul e socotit drept cosaș și băietul drept mănunchеș. Busuioc hotărâse un cimpoieș, un lăutar și doi băieți, iar lui Șofron i se nimereau câte patru lăutari, doi, trei cimpoieși și câte cinci, șase băieți.

„Să facă Iorgovan ce voiește el!” grăi Șofron și să întoarse necăjit la birt.

Mai rău se necăji când află că Iorgovan tot nu s-a sculat încă, iar după ce se duse la grajd, el începu a se scărpina la ureche.

Vulpoiu stetea cu urechile dăbălate și făcea zâmbre.

– Am zis eu, grăi Șofron. Are ceva Iorgovan, trebuie să aibă. Ziceam eu încă de ieri că omoară caii.

Astă-noapte i-a lăsat asudați în mijlocul drumului, iar acum doarme ca ne alte dăți.

Îl știa om care nu primește să fie purtat de slugile tătâne-său; dar Vulpoiu era bolnav, și, necăjit cum era, Șofron nu mai avea răbdare și trebuia să-l trezească.

Iorgovan dormea și nu dormea; nu știa nici el singur ce face. Obicinuit a se scula de dimineață, el s-a trezit deodată cu Șofron, dar nu-i venea să se scoale. Îi era greu să mai deie față cu oamenii care-l văzuseră peste noapte și închise iar ochii, pentru ca să fugă din lume și să nu mai știe nimic.

El se uită dar cam supărat la Șofron când acesta îl trezi.

– Ce-ți pasă?! zise apoi. Nu cumva ai voi să-mi stic și cheful ca să nu rămâi numai cu paguba? Lasă-l să piară dacă n-are zile!

Și iar închise Iorgovan ochii: ar fi voit să doarmă mereu și să nu se mai trezească tot el însuși.

Dar el nu mai putea să doarmă.

Un cal?! Puțină treabă! Dar nu era a bine! Tot n-ar fi vrut Iorgovan să păgubească.

Însă el voia să-i arate lui Șofron că prea puțin îi pasă și nu s-ar fi sculat – ferească Dumnezeu! – nici n-ar fi întrebat, după ce se sculă, despre Vulpoiu.

– Ce-i cu oamenii? întrebă el uitându-se așa cam pe furiș în fața lui Șofron.

– Să vii să vezi! îi răspunse Șofron.

– Sunt ori nu sunt?

– Sunt și nu sunt.

– Vorbește-mi cum se vorbește, grăi Iorgovan mai răstit. Ai fost? n-ai fost? ai găsit? n-ai găsit?

– Am găsit și n-am găsit, îi răspunse Șofron. Așa cum îi cere nenea Busuioc, n-ai putea să-i aduni decât în sat, din plin.

Atât îi mai trebuia și lui Iorgovan. Dacă nu putea să doarmă, ar fi voit să meargă mereu înainte până ce nu va ieși din lume.

– Atunci pune caii, ca să mergem mai departe, zise el hotărât și se duse ca să facă socoteala conacului.

Șofron puse caii – la căruța sa trei, iar la a lui Iorgovan numai doi...

Iorgovan se urca-n căruța cu doi cai întocmai cum s-ar fi urcat când ar fi fost cu trei. Slavă

Domnului, feciorul lui Busuioc n-avea nevoie să-și piardă rostul pentru atâta treabă.

Dar omul om rămâne.

– Cu pielea cum rămâne? întrebă feciorul lui Busuioc.

– O s-o găsim aici, îi răspunse sluga.

– Mână tu înainte!

Șofron ieși cel dintâi din curte, iară Iorgovan rămase-n urma slugii.

– Mare minune! grăi Șofron. Fire-ar să nu-i fie de diochi.

IV

Noaptea, pe la cântatul cocoșilor, Iorgovan era la Cil și se bălăbănea cu Iuțu, un om de acolea din sat, în vreme ce Șofron durmea la locul lui, în ușa grajdului, cu capul pe prag.

– Care va să zică mâne dimineață ești cu oamenii aici!

– Las' pe mine, grăi Iuțu. Dacă nu găsesc în Cil, caut prin satele de dimpregiur. Am până dimineață timp să cutreier toate satele până în Dulcele și Zimbru.

Iorgovan tresări.

– Nu e departe Zimbru de aici? întrebă el fricos.

– Cale de un ceas și nici atâta, îi răspunse Iuțu. Țiu mereu drumul de țară până la Iosășel, iar de aici apuc valea la stânga și ies drept în zimbru.

– Haid'! pleacă! nu pierde timpul! grăi Iorgovan, cuprins de neastâmpăr.

Rămânând apoi singur, el începu să se plimbe prin curtea mare și deșartă.

Avea destul timp până dimineață: putea să meargă și să se întoarcă, fără ca să știe Șofron în ce treburi a umblat. Însă caii erau obosiți, păgubise o dată; și Șofron durmea-n gura grajdului.

Era o nebunie! De ce să se ducă? De ce s-o vadă? Ce avea el cu dânsa?! Nimic, nimic, nimic! Era o mare nenorocire pe capul lui pădureanca aceea; dar îi ieșise o dată primejdia-n cale și nu se mai putea feri de ea, îl apucase o dată gândul de a se pune călare și nu mai putea, nu mai putea, răcoarea nopții, lumina lunii, umbrele copacilor, toate-l adimineau.

– Culcă-te și dormi! zise el îndârjit, apoi se duse drept spre o claie de fân ce se afla în fundul curții, își găti un culcuș și se culcă și închise ochii.

Somnul însă e câteodată primejdioasă scăpare.

S-a căznit cât s-a căznit, și a adormit de la o vreme, dar îndată ce l-a răpus somnul, el a și pornit la drum, dar în vis căile sunt scurte și, pornit o dată nu se mai opri decât acolo unde-l ducea gândul lui. În cele din urmă se trezi speriat din somn, se uită zăpăcit împregiurul său și, dându-și seamă că tot n-a plecat încă, sări în picioare și se duse la grajd.

Nu era decât pe jumătate treaz, și dacă s-ar fi culcat iar să doarmă, dimineața n-ar fi putut să-și deie seamă, a visat oare lucrul acesta ori l-a făcut în aievea; cu toate acestea, el luă de la scară pe cel mai prost dintre cei cinci cai.

Șofron sări în picioare, gata de a-l umfla.

– Stăi pe pace, că eu sunt, grăi Iorgovan încet.

– Ce vrei să faci?

– Mă duc să caut secerători.

Șofron așteptă să iasă cu calul, apoi se culcă iar cu capul pe prag și durmi liniștit mai departe.

„N-o să mai fac eu în viața mea lucrul ăsta cu atâta poftă”, își zise Iorgovan după ce se văzu ieșit în drumul cel mare.

Drumul până la Iosași e plăcut chiar și ziua, dar încă în zori de zi, pe răcoare, la lumina lunii, și Iorgovan îl trecea ca prin vis. Însă numai de la Iosași înainte era, mai ales pentru el, omul crescut la Câmpie, țara minunilor nespuse.

Aici drumul apucă pe o vale mai strâmtă, ținându-se mereu pe țărmurii unui râuleț zgomotos, acum printre țarini și fânețe, mai departe printre livezi și rarișți, și iar mai departe prin păduri dese ori pe sub stânci ce atârnă greu pe coastea piezișă, presărată pe ici, pe colo cu câte un fir de mesteacăn. Se albea de ziuă, și păsările începuseră a zbura din creangă în creangă: din când în când se auzea câte-o gaiță ori câte un sturz, turturica gurăia, ciocănitoarea bătea-n scoarța copacului, cocoșul-sălbatec cânta de zori, iar privighitoarea, care-l însoțise pe Iorgovan în tot drumul lui, speriată parcă de lumina ce începuse a se revărsa peste culmile dealurilor în vale, își urma cântecul

cu îndoită patimă.

Crescut la Câmpie, Iorgovan n-ar fi crezut niciodată că sunt cu putință atâte frumuseți îngrămădite la un loc. Însă el n-avea timp pentru ele. Ceasul lui Iuțu ieșise de tot lung și Iorgovan își îmbărbăta mereu calul, ca să nu-l apuce ziua pe drum.

Era ziua mare când valea se lărgi.

În fund se ridica Moma, un munte înalt, cu coastele piezișe și acoperit de sus până jos cu pădure deasă, la dreapta un deal stâncos, iar la stânga alt deal mai prelungit, pe care se întinde satul cu biserica și cu morminții din sus de ea.

Iorgovan se opri, și parcă-i venea să se întoarcă.

Aici era Simina.

Ce să-i zică? ce să-i facă? ce voia el cu dânsa?

Putea el, om în toată firea, să-i spună c-a venit atâta drum de dragul ei?! Ori putea să-i spună că numai din întâmplare a nimerit pe aici?!

Dar de unde știa el ce poate și ce nu poate?!

Simina, fată harnică, se sculase des-de-dimineață, căci avea urzeală-n război, și la război hărnicia se măsoară cu cotul.

Neacșu, tatăl ei, ieșise în pădure să caute lemn de juguri, și ea ședea singură la războiul pus în o poiată din fața casei.

La moarte s-ar fi gândit Simina, dar la Iorgovan nu. Nu-i vorba, era un timp când se gândea și dânsa mult și pe când se gândea, se pomenea că plânge. Însă fetele nu pot porni ca flăcăii pe urma gândului lor, ci stau și se gândesc și așteaptă și plâng, iară gândul te părăsește când vede că nu te iai după el, și atunci se curmă și plânsul. Era frumoasă Simina și se știa frumoasă. Încă pe când era copilă simțea că toți se uită după dânsa, iar de când se făcuse fată mare, îi spuneau alții în fiecare zi că e frumoasă, și se vedea și ea însăși în ochii flăcăilor. Iar fetele frumoase pot să aleagă din plin. Cu toate acestea, Simina nu și-a ales ca pe Iorgovan.

S-a nimerit așa. Pe când alți flăcăi se ațineau mereu după dânsa, feciorul lui Busuioc stetea departe și numai din când în când îi zicea câte-o vorbă, pe care numai dânsa putea s-o înțeleagă, și nici aceasta nu era vorbă de dragoste, ci vorbă scurtă, a omului ce vrea să-și ascundă durerea. Astfel a stat timp de trei luni aproape de dânsul, iar când era să plece dânsa, el trei zile de-a rândul n-a mai dat pe acasă, pentru ca nu cumva să deie față cu dânsa.

Văzându-l acum intrat pe portiță, ea își curmă lucrul, aruncă ochii la el, puse încet suveica pe pânza întinsă, apoi se ridică și-și făcu cruce.

Un fior, unul singur, îi trecu tot trupul și o aruncă cu un an în urmă: îi venea să închidă ochii și să se repeadă la el.

El însă venea zâmbind și liniștit, ca și când abia ieri s-ar fi despărțit de dânsa.

– Așa-i că te miri? zise el oprindu-se în fața ei, însă fără de a privi drept la dânsa.

– Nu știu – îi răspunse ea, începând să tremure – știu însă că-mi pare bine.

– Am venit să te iau la seceriș!

– Mai știu și eu?! zise ea. Taica n-avea de gând să meargă ...

– Dar tu aveai? întrebă el.

– Nici eu! răspunse ea hotărât.

– Ei! atunci te-am văzut măcar, grăi el cu glasul înecat; poate că e mai bine așa.

– Mai știu și eu?! zise ea, și lacrămile o năpădiră.

Iorgovan își mușca buzele și se uita împregiurul său: ar fi voit să rumpă, să frângă, să spargă; nu cuteza să se uite drept la ea; i se închideau ochii când o vedea, căci simțea, că îndată ce o vede, îi vine s-o apuce și s-o strângă în brațe, încât să-i peară pofta de a mai plânge.

– Degeaba te uiți, grăi dânsa, că nu-i nimeni acasă; și chiar dac-ar fi, mie nu mi-e rușine să plâng.

– Atunci de ce plângi? Grăi el apropiindu-se de dânsa. Am venit eu ca să te văd plângând?!

– Mai știu și eu de ce ai venit! Răspunse ea așezându-se și întorcând fața de la dânsul.

Iorgovan începu să-și rumpă c-o mână unghiile de la cealaltă. În cele din urmă el o apucă cu vârful degetelor de mânecă și-i zise:

– Simino! Auzi tu, Simino?! Fii cuminte. Uite, zău că-mi pierd și eu sărita. Și de ce?!

Ea își șterse ochii și se întoarse spre el.

– Tot am vrut să te întreb, zise apoi, și nu știu de ce nu te-am întrebat: ce vrei tu cu mine?

El dete din umeri.

– Nimic! Știu numai că-mi ești dragă de mi s-au urât zilele.

– Dragoste-n sec! zise ea. Eu drago și tot eu arsă de dor.

– Așa-i – răspunse flăcăul – știu că-o așa.

– Atunci dă-mi pace!

– Dar tu de ce nu-mi dai mie?!

Ea se uită lung la el, dar nu-i răspunse nimic.

– Așa e! Grăi Iorgovan strțmtorat. Tu nu ai alergat după mine, dar m-ai făcut pe mine s-alerg. Dar cine știe, poate că e mai bine așa!

El ar fi voit să-i zică multe, și multe ar mai fi avut ea să-l întrebe, dar mai departe urmau lucruri despre care el nu putea să vorbească și pe care ea ar fi voit să le afle oarecum pe simțite. Rămaseră dar tăcuți, ea șezând în război, iar el răzămat pe stâlpul șurii, și cum steteau așa, fiștecare simțea că este un lucru de sine înțeles să steie așa și să tacă.

Așa i-a găsit Neacșu când s-a întors de la pădure.

„Adecăte cum vine lucrul ăsta?! se întreba el uitându-se nedumerit la Iorgovan. Nu știa nici el, se bucură ori se năcăjește.

Dar de aceasta nici nu-l întreba nimeni: vorba era să-și ieie fata și s-o ducă la Câmpie.

El stete pe gânduri.

O singură fată avea: dacă nici pentru asta n-ar fi avut slăbiciune, ce mai de om era și el?!

Să plece el singur la drum atât de lung? Asta n-o mai făcuse niciodată în viața lui, și nu putea parcă nici acum s-o facă. Cine știe câte i se pot omului întâmpla?! Și totuși tocmai în drumul acesta el n-ar fi voit să aibă tovarăș om din satul lui.

El se uita împregiurul lui, la casă, la șura cu războiul și cu sculele lui de dulgherie, la grădina cu pomi și la portița curții sale, se uita cu un fel de înduioșare, apoi grăi:

– Se înțelege c-o să mergem! Trebuie s-o facem și asta, ca să nu zicem că n-am făcut-o adăuga iar mai încet, așa, pentru dânsul.

Iorgovan se simțea ca popa ce-a ajuns cu chiu, cu vai să-și puie patrafirul și, când e vorba să înceapă slujba, nu știe să citească.

Îi venea să le zică: „Uite! dar dac-ați veni la anul?!”

Însă nici pentru asta n-avea destulă inimă.

El porni călare-nainte, iar pe dânsa o lăsă ca să vie-n urma lui pe jos, până la Cil, se-nțelege, numai până la Cil.

De la Zimbru până la Cil, Iorgovan își ținea mereu calul în frâu, deoarece, cu cât mai mult se depărta, cu atât mai rău îi părea c-a plecat. Sosind, în sfârșit, la Cil, el se plimba neastâmpărat și se uita mereu în drumul din care sosise, dar se uita pe furișate, ca nu cumva să-l zăpsească Șofron.

Parcă lui Șofron îi treceau d-alde-astea prin cap?!

Șofron, când o văzu pe Simina, se uita la ea așa din întâmplare, apoi se uita mai cu dinadins, apoi rămase cu gura căscată și în cele din urmă simți parcă i s-ar fi stricat toată viața câtă-i mai rămăsese, și întregul suflet i se strânse într-un singur gând: s-o ascundă, ca numai el să știe de dânsa.

– Haid’, soro! tu vii cu mine, îi zise el când oamenii începură a se urca în căruțe; sări apoi

sprinten, își scoase sucmanul de subt sacul cu grăunțe și-l întinse pe scândură, lângă dânsul.

Simina mai stete o clipă nedumerită, mai trase cu coada ochiului înspre Iorgovan, apoi de urcă și se puse pe sucman lângă Șofron.

Iorgovan le vedea toate și se necăjea, dar nu putea el să-și deie înaintea slugii slăbiciunea pe față; apoi pe Simina n-o perdea el orișiunde ar fi lăsat-o; îi era destul c-o știe aproape și poate s-o vadă în tot minutul.

Simina ar fi voit cu toate aceste să fie singură, ca să poată plânge.

V

Busuioc moștenise de la taică-său o moară de vânt, și e bună sculă moara de vânt, mai ales la Curtici, unde cale de o zi de giur împregiur apă curgătoare nu se pomenește. Bătută însă mereu de vânturi, moara lui Busuioc s-a hodorogit în cele din urmă și pe când el umbla s-o repareze din temelii, cumnatu-său, popa, i-a dovedit că-i vine mai bine să-și cumpere o moară cu foc: acum Busuioc avea o locomobilă ușurică și ieftină, care lucra cu foc de paie și mâna vara o mașină de treierat, iară în alte timpuri moara cu doauă petri, pusă în grădina de la marginea satului, în locul celei de vânt.

Pupăză făcea focul la cazan.

Acest Pupăză, un om de vreo patruzeci de ani, era mai scurt decât toți oamenii scurți, cu capul de tot mare, cu fălcile ieșite și cu ochii înfundați în cap și îi ziceau Pupăză pentru că era cam tont de felul lui și umbla crăcit, încât parcă șchiopăta de amândouă picioarele.

El se trezise la moara lui Busuioc, unde-l lăsase maică-sa, o femeie fără de căpătâi, de care abia câte un bătrân își mai aducea aminte. Și, precum e lumea, se vorbeau multe despre Pupăză: mai că-i este rudă, mai că frate din flori cu Busuioc. Destul că nu era slugă cu simbrie, ci om care se știa la el acasă. Și nici nu-i poruncea nimeni lui Pupăză; el făcea numai ce-i plăcea lui. Se pomenise la moară, crescuse la moară și acum nu-și mai putea închipui el viața lui altfel decât la moară, întocmai precum nici Busuioc nu și-ar fi putut închipui moara fără de Pupăză.

Cu toate aceste, tocmai Pupăză era omul care nu trebuia să steie la moară; mânca Pupăză ce apuca, durmea unde-l prindea somnul, dar ținea la curățenie de ți se făcea milă de el, și dacă Busuioc

punea cioareci și peptar de postav civit, Pupăză ținea să aibă și el cioareci și peptar din tot acel postav. Altfel se ducea-n lume.

La moară însă și la gura cazanului curățenia vestmintelor nu se poate păstra: Pupăză era mereu plin de făină, de praf, de funingine și de ulei, de te fereai să nu te atingi de el.

Nu-i vorbă, el avea treabă multă și nu-i venea timp să-și deie seamă depre aceasta; se găsea însă din când în când câte un om care, neavând altă treabă, se lega de el și-l năcăjea.

Plecând Iorgovan, Busuioc făcu rânduială, ca să macine grâul ce mai era la moară, pentru ca după seceriș să poată pune mașina de treierat neîntârziat în lucrare. El puse oameni să curețe locul de arie în mijlocul grădinii și hotărî locurile pentru șirele oamenilor învoiți să treiere cu mașina lui.

Era dar lume multă la moara lui Busuioc.

Pupăză crescuse la moară; la moară umblă mulți oameni; mulți oameni știu multe, și multe învățase Pupăză în viața lui: roata morii tot se mai oprea câteodată, dar gura lui nu. Spunea mereu și spunea tot prostii, și prostii puține, câte învățase el de la alții, dar le spunea mereu la alți oameni și iar la alții, încât morarului îi venea să fugă în lume iară oamenii ziceau că nu e om mai de haz decât Pupăză.

Verigă, om de aci din sat, aștepta de doauă zile să-i vie rândul la moară: auzise o dată, de doauă ori prostiile lui Pupăză și i se urâse de la o vreme cu ele. Ar fi voit să facă ceva să-i treacă de urât.

El se uită lung la Pupăză și-i zise:

– Bine, măi Pupăză, cum ai ajuns tu?

Pupăză nu se supăra când îi ziceau Pupăză, fiindcă acesta-i era numele; el se uita însp la cămașa de pe trupul său și era foarte strâmtorat.

– Ce-i? întrebă el, uitându-se la ceilalți oameni, ca să vadă dacă sunt ori nu și ei de părere că nu e curată cămașa lui.

Oamenii se siliră să nu râdă; dar nu era cu

putință să-ți stăpânești râsul când îl vedeai pe Pupăză uitându-se astfel, când la cămașa de pe trupul său, când la oamenii ce o văd.

– Râdeți! grăi Pupăză, apoi se scutură pe mâni, ieși din moară, se puse pe un buștean și rămase bosumflat.

Îi era sărită țandăra, și când îi sărea lui țandăra, era sărită și pace bună.

Acum degeaba se trudeau oamenii s-l încredințeze că Verigă vorbește săcături, că n-au râs de dânsul și că la moară nimeni nu poate să aibă cămașă mai curată decât a lui; el era om cu minte, cu judecată și vedea cu ochii lui. Muncea cât zece, iar Busuioc nici nu-l îmbrăca măcar cumsecade; asta era o nedreptate. Nu putea Pupăză suferi oamenii să-i spună că i s-a făcut nedreptatea aceasta.

În curând el se ridică și se depărtă spre sat, ca să le spună altor oameni mai cu inimă că l-a părăsit pe Busuioc, că l-a lăsat pe el singur să facă dacă poate.

Așa făcea Pupăză totdeauna când îi sărea țandăra, și fiindcă lumea știa cum face, oriunde se ducea, toți se minunau de curățenia vestmintelor lui; iară copiii se luau droaie după dânsul și-l întrebau mereu dacă este ori nu flămând! Flămând?! Vorba aceasta Pupăză nu o putea suferi în urechile lui: era mai bucuros să moară de foame decât să primească o bucată de pâne de la cineva. Și cu toate aceste, cutreierând ulițele și colindând iute de la casă la casă, el își făcea poftă de mâncare, iar pofta de mâncare îl înduioșa pe Pupăză.

Înspre seară el începu a li se plânge oamenilor că Busuioc l-a alungat de la casa lui.

Iar Busuioc se plimba necăjit prin casă – nu, necăjit nu – mâhnit până în adâncul inimii lui. Cu toate aceste, acum, tocmai acum, nu s-ar fi legat, Doamne ferește, de nimeni; îi era greu a ieși din casă.

– Nu! știa el cine e Pupăză, dar știa ce zicea lumea despre dânsul și îi venea să deie cu toporul când se gândea la droaia de copii și la oamenii ce râd de-a lungul uliților.

Iar el nu putea să facă nimic.

Îndărătnic din fire, Pupăză rămase noaptea întreagă pe uliți, umblând de ici până colo și vorbind mereu așa singur, și abia a doaua zi pe la prânz, stăpânit, în sfârșit, de foame, el începu să deie târcoale pe la casa lui Busuioc.

Era târziu după-amiazăzi când el deschise portița, intră fricos și se opri la intrare.

– Du-te, frate, c-a venit! grăi Busuioc, care nu putea să-l vadă.

Vica tăie un coltuc de pâne și ieși cu el afară.

Când o văzu, Pupăză începu să plângă, să facă mătănii și să sărute pământul; luând apoi coltucul din mâna ei se-ntoarse și se depărtă iute, vesel și tot mai vesel spre moară.

Abia se-nchise portița în urma lui Pupăză, și se deschise poarta cea mare, ca să intre Iorgovan, cu cele doauă care de secerători.

Și n-ar fi putut Iorgovan să sosească în ceas mai potrivit decât acesta.

„Se-ntâmplă câteodată!” grăi Busuioc în el când văzu că la căruța lui Iorgovan sunt numai doi cai.

Un lucru de nimic!

Ar fi vrut să nu-l fi băgat de seamă.

Și totuși...

Îl știa pe Iorgovan om cu socoteală și nu se putea dumiri ce oare i se va fi întâmplat de și-a pierdut rostul, căci numai așa, din senin, paguba nu vine, ci omul trebuie să facă și el ceva ca să și-o aducă ori să-i deschidă măcar drumul.

Busuioc nu era acum dintre oamenii în curtea cărora poți să intri fără ca să fii băgat în seamă de stăpânul casei, și nici Simina nu era femeia care poate să treacă pe nevăzute pe dinaintea cuiva.

Ieșind în calea celor sosiți, el trecu o dată cu privirea peste oameni și ochii lui se opriră la

dânsa.

Îl ardea parcă la inimă.

O știa de tot bine și-i era destul s-o vadă pentru ca să înțeleagă o mulțime de lucruri, căci iute se descurcă lucrurile în mintea omului când li se ivește căpătâiul.

Încă anul trecut simțise Busuioc că-i plac feciorului său ochii Pădurencei, și s-ar fi mâhnit, poate, dacă nu i-ar fi plăcut, fiindcă erau făcuți pe plăcute, dar c-a trecut anul și nu i-a uitat, dar că-i plac atât de mult încât își pierde rostul și-și omoară caii de dragul lor, asta îl punea pe gânduri.

Acesta era da gândul care l-a făcut să meargă el după secerători?! Și s-a dus cale de două zile ca s-o aducă pe dânsa?!

I se făcea lui Busuioc o mare nedreptate; chiar feciorul lui îi făcea o mare nedreptate.

Și când i se făcea nedreptatea aceasta?

Acum, chiar acum, după ce i se făcuse o altă nedreptate tot atât de mare; abia ieșișe Pupăză din curte, și intra Simina în ea. Dar Iorgovan era feciorul lui. Busuioc îi făcu fetei semn să se apropie.

Simina își rândui prin o singură scurtătură hainele pe trup, apoi înaintă cu capul ridicat până la el, se plecă și-i sărută mâna.

– Să fii sănătoasă! îi zise el. Bine-ai făcut c-ai venit. Du-te-n casă, că leichii-ti o să-i pară bine. Vico! – strigă apoi, întorcându-se spre casă – ia vino de vezi și tu ce oameni ne-au sosit la casă!

Dup-aceea al se duse la Neacșu, îi dete mâna și-l întrebă de sănătate, în vreme ce Simina se depărta cu pas liniștit spre casă.

Iorgovan își făcea de lucru la căruți, iar Șofron stetea nemișcat și se uita.

În șapta ani de zile, cât a muncit cu simbrie, și-a adunat bănișori, frumoși bani, și i-a dat lui Busuioc, să-i pună cu camete bune pe la oameni, și mai avea și doauă jugăre de pământ cu grâu, iar altul cu porumb; aceasta era mulțumirea vieții lui,

începătura tuturor visurilor ce-și făcea despre ziua de mâne; cum stetea acum și se uita, ar fi vrut să-și strângă-n o clipă tot ce are, să-și cumpere paie multe paie, și să le deie foc paielor și să râdă încât să se prăpădească.

– Să desprindem caii, îi zise Iorgoven, care se mira că trebuie să i-o zică.

Șofron se uita sperios la el.

– N-am poftă, îi răspunse. Să-i desprindă cine-i are!

Iorgovan rămase o clipă uimit, apoi se uită împregiurul său, ca să vadă dacă nu cumva a auzit cineva vorbele aceste.

– N-am acu timp de ceartă, îi zise; dup-aceea desprinse caii și-i luă de căpăstru, ca să-i ducă în grajd.

– Ce faci cu caii?! întrebă Șofron aspru și sări de-i luă căpestrele din mână. Nu-i vezi că sunt înfierbântați de drum?!

Grăind aceste, el trase caii după el și începu să-i primbe prin curte.

Iorgovan era feciorul lui Busuioc și putea să facă ce vrea el cu caii tătâne-său; însă sluga avea dreptate, sluga era mai cu băgare de seamă decât chiar fiul stăpânului. El se duse da, desprinse caii de la căruța slugii, îi luă de căpăstru și începu și el să-i plimbe.

Astfel se plimbau amândoi prin curte, privind mereu, când unul, când altul, la scările casei, ca să o vadă pe Simina ieșind. Iorgovan ar fi dorit să steie cât de mult în casă, pentru ca să nu-l găsească în curte când se întoarce, căci n-ar fi voit să deie față cu dânsa, iar Șofron ar fi fost gata să plimbe toată noaptea caii prin curte, pentru ca nu cumva, ducându-i la grajd, să-i ducă și Iorgovan pe ai lui și să meargă-n casă mai-nainte de a se fi întors Simina. De aceea, pe cât era de liniștit Șofron, pe atât de neliniștit Iorgovan. În cele din urmă el nu se mai putu stăpâni și duse caii la grajd.

Șofron ar fi vrut să-i spună că nu i-a plimbat

încă destul, dar aceasta nu era adevărat, și așa nu-i rămânea decât să plece și el în urma lui.

Din grajd ei nu puteau să vadă dacă Simina se întoarce ori nu; erau dar ca înțeleși să-și facă iute treburile și să iasă cât mai degrab' la lumină.

Busuioc avea slugi destule și feciorul lui n-ar fi avut nevoie să desprindă caii, să-i plimbe prin curte și să-i ducă la grajd, însă nimeni nu-l putea opri de a le face toate aceste dacă așa era pofta lui. Iar acum, după ce le făcuse toate și Simina tot nu-și mai isprăvise vorba cu stăpâna casei, el mai putea să tragă și căruțele în șopron, să vadă dacă boii au nutreț, dacă sunt toate în bună rânduială. Multă treabă-și poate face un om harnic în o gospodărie ca a lui Busuioc.

Dar, în cele din urmă, el era feciorul părinților săi și se întoarse din drum: e bună hărnicia, dar tot nu te iartă să vii așa ca din pușcă și să-ți cauți de treburi fără de a fi schimbat mai-nainte o vorbă cu părinții tăi. Voia, nu voia, n-avea încotro: el trebuia să se ducă în casă.

Și-i era greu lui Iorgovan să deie față cu părinții săi.

N-ar fi vrut, ferească Dumnezeu, ca ei să creadă că el umblă cu gândul de a și-o lua de nevastă pe Simina, dar o iubea, și încă mai puțin a vrut ca cineva să simtă că-i este dragă și nu voiește s-o ieie.

Mai bine ar fi fost dacă o lăsa unde a găsit-o.

Dar Iorgovan se știa stăpân la casă și, dacă era vorba, putea să deie față cu orișicine fără ca să i se înclești inima; el se depărtă cu pas hotărât.

Șofron se uită cât se uită în urma lui, cum te uiți în fața puhoiului ce vine de-a valma peste tine, și apoi, când îl văzu intrând, se lăsă răzimat de ușchiorul de la ușa grajdului și rămase amețit. Îi era ca și când i s-ar aprinde casa-n cap și s-ar prăbuși toată lumea peste dânsul.

„Rău m-ai bătut, Doamne!" zise el într-un târziu, apoi intră oarecum ușurat în grajd și începu

să-și caute de treburi.

El însă nu mai putea să facă nimic.

Nenorocirea-l ajunsese năpraznic: dra fărmecat și nu altă. El ieși iar în curte, dar în zadar, căci nu putea să vadă nimic din cele ce se petreceau în casă, și nu-i rămânea decât să aștepte și să dorească, și atât de tare îi era dorul, încât îi părea că el trebuie s-o ajungă, s-o ieie și s-o aducă.

Și cine știe dacă nu cumva chiar dusă de dorul lui, Simina ieși în cele din urmă din casă și se uită peste curtea în care nu mai rămăsese nici unul din tovarășii ei de drum.

Șofron o dorise pentru ca să n-o mai știe aproape de Iorgovan, dar nu voia nici să o vadă, nici să deie față cu dânsa: văzuse destul, prea destul. El grăbi dar să-i spună că ceilalți s-au pus la odihnă în șura cea mare, ce se afla pe aria din dosul grajdurilor, iară Simina șezuse tot drumul pe sucmanul lui și acum îi era greu de dânsul.

Ea nu mai întrebă dar nimic, ci se duse încotro socotea că-i va afla, spre portița de la capătul dinspre case al grajdurilor.

Acum Șofron răsufla mai ușurat, dar el tot nu putea să se depărteze. Era-n amurgul serii: încetul cu încetul se însera de tot; în cele din urmă răsări și luna, și el stetea mereu la ușa grajdului, și câtă vreme vedea lumină în case, îi era peste putință să-și părăsească locul.

El trebuia să vadă când iese Iorgovan, dar ar trebui să iasă, și să știe unde se duce.

Și precum stetea așa, gândurile îl mânau mereu nainte și nu-l îngăduiau să se oprească la ziua în care se afla.

Putea el să împedece pe Iorgovan de a se întâlni cu Simina?

Trebuie să-l poată?! De câte ori și-i gândea pe dânșii singuri împreună, simțea că-și iese din fire și că trebuie să fie moarte de om. Și, totuși, Iorgovan era feciorul lui Busuioc, și în casă, el, sluga lui Busuioc, nu putea să-l urmărească, iar

Simina îi spusese c-a stat trei luni de zile în casa lui Busuioc, și dacă a stat o dată, mai putea să steie. Apoi, dacă Iorgovan voia să fie singur cu dânsa, putea să-l trimită pe el undeva.

„Trebuie să i-o spun!” grăi Șofron hotărât.

El auzi cheia în broasca de la ușa casei. Busuioc își încuia, ca în toate sările, ușile de la casă mai-nainte de a se culca.

Acum se putea pune și el la odihnă.

Nu se putea.

Stătuse toată seara în fața casei și-i văzuse pe toți care au intrat ori au ieșit; cu toate aceste, acum, când văzu ușa încuiată, îl izbi gândul: „Dar dacă Simina ar fi și ea în casă?!”

Trebuia s-o vadă el cu ochii lui, ori lua un tăciune și-i dădea foc casei.

În șură era liniște. Oamenii-și făcuseră culcușuri de fân și durmeau toți, afară de trei, care steteau de vorbă împregiurul unui foc de la gura șurii. Între aceștia era și Neacșu. Nu era om bătrân tatăl Siminei; însă vara toată suferise de friguri, și boalele se întovărășesc și multe se adună unde s-a pus o dată una: el n-avea poftă de mâncare, tușea cam des și nu putea să doarmă. Iar omul care se simte o dată slăbănog mereu la boala lui se gândește: Neacșu vorbea cu ceilalți de holeră și le spunea că se teme de ea, fire-ar să n-o fi zis în ceas rău.

Tată unei fete frumoase, Neacșu era obicinuit cu oamenii duși cu gândul la însurătoare, și-i fusese destul să schimbe o vorbă cu Șofron, pentru ca să-l știe unde bate. Îi spusese Șofron în de amănunt ce are și ce nu are, ce poate și ce nu poate, își dăduse toată silința să se puie bine cu dânsul, și nici nu nimerise rău. Dar tocmai de aceea Neacșu ar fi voit să fie culcat când îl văzu pe Șofron; dac-ar fi fost un om ca toți oamenii, treacă, ducă-se; nu era însă și-i venea greu să-l vadă că degeaba vine, degeaba se duce.

Șofron simți și el că bătrânului nu-i prea pare

bine de dânsul, și după ce se încredință că Simina nu este în casă, se porni pe ducă. Dar una e s-o vrei, și alta e s-o faci. Venind, el stricase vorba oamenilor, care mai steteră cât mai steteră, apoi începură să caște și în cele din urmă se duseră și ei să se culce.

Șofron rămase singur cu Neacșu și acum nu se mai putea depărta.

Steteau tăcuți la foc, se uitau din când în când unul la altul și, cum steteau așa, ei se înțelegeau unul pe altul.

– Rău am ajuns, nene Neacșule, grăi Șofron într-un târziu; eu, om în anii mei! N-așî fi crezut niciodată că se poate una ca asta.

– Știu! îi răspunse Neacșu, dus pe gânduri.

Mai departe ce să vorbească?! Așa era cum zicea Șofron, și așa era cum zicea Neacșu; steteră dar cât mai steteră, apoi Șofron se ridică și plecă fără să zică măcar o „Noapte bună!”, iară Neacșu luă câteva surcele și le aruncă una după alta în foc.

În vremea aceasta Busuioc se plimba prin casă uitându-se din când în când la Filip, feciorul lui mezin, un băiat de vreo optsprezece ani, care ședea la masă cu peana asupra hârtiei.

– Scrie! grăi părintele, în sfârșit: „Cumnate dragă!”

– Dar de ce să nu-i scriu eu din partea mea? întrebă băiatul.

– Scrie așa cum îți zic eu! – grăi tatăl așezat – că tot vine mai bine. „Mâne încep secerișul – urmă el apoi dictând – și mi-au adus oameni de la pădure, cincizeci și doi, câți îmi trebuie. Tu știi însă că e opreală din partea stăpânirii; te rog dar să pui caii și să vii cât mai neîntârziat la mine, ca să ne sfătuim ce trebuie să fac. Nu cumva să întârzii, căci am mare trebuință de tine”. Atât! zise el după aceea, apoi își scoase pecetea din saltarul mesei, dete cu ea în perna cu vopseală și o puse sub scrisoare.

VI

Nopțile de vară sunt scurte, dar ele despart zilele lungi una de alta, căci multor bucurii, multor dureri și necazuri, multor gânduri, și bune, și rele, li se perde firul prin vis, și dacă ți se întunecă gândul, culcă-te și dormi, că ori te vei deștepta înveselit, ori firea-ți este posomorâtă și întristarea îți piiește.

Pe la cântatul cocoșilor casa lui Busuioc era-n picioare, lăutarul își strunea coardele, cimpoiesul își potrivea piscoiul, iară oamenii se găteau de sărbătoare luându-și flăcăii coasele pe umăr, iar fetele secerea la brâu. Ziua nu era încă dezvăluită de tot din noapte când ei erau strânși cu toți i în fața casei, așteptând să iasă gazda, ca să-i ureze de secerătoare.

Îndată apoi ce cheia răsună în broasca ușii de la casă, cimpoiesul își umflă cimpoile și lăutarul începu să tragă cu arcușul.

Vioară și câmpie cât îți place, dar și vioara și cimpoile sună a pustiu când nu sunt însoțite de glas omenesc, și parcă nu erau zori de zi de vară, ci amurgul unei neguroase seri de toamnă.

Erau porniți oamenii spe veselie, nu-i vorbă, dar la casa altuia omul așteaptă să vie gazda să-i deschidă inima, iar aici gazdele erau toate puse pe gânduri.

Simina, dac-ar fi întrebat-o îi este inima buno ori nu, ar fi dat zâmbind din umeri. Îi era parcă-i venea să zboare ca pasărea ce se vede întoarsă la cuibul ei și să cânte și să facă toate nebuniile și totuși umbla ca printre oauă și cuțite și-i era frică să vorbească, să se uite la unul ori la altul, se temea să se ducă de ici până colo, căci mulți erau pe care îi putea supăra și mulți care puteau să-i strice voia bună. Dac-ar fi tăiat cu cuțitul în carnea

ei, ea s-ar fi legat iute și ar fi mers veselă mai departe, numai pe alții să nu-i vadă posomorâți. Ar fi voit dar să intre la învoială cu dânșii mâne-i mâne, dar azi să le uităm toate, fiindcă nimeni nu știe dacă sunt adevărate.

Șofron știa un lucru că e zi de seceriș. Și omul care muncește zi cu zi tot anul și muncește cu drag în ziua secerișului nu se mai târguiește. La nuntă tot mai poți sta pe gânduri și la cumetrie, pentru că nunta și cumetria sunt începuturi dar la secerătoare niciodată. Însă Șofron nu era vesel pentru că nu știa să fie trist: el se necăjea, se mânia, își ieșea câteodată din fire, dar asta nu-l ținea, și cât dai pn palme, iar îl vedeai cum îl știi, așa, nici zăr, nici smântână.

În timpul cât Șofron petrecuse pe drumuri, Petrea și Matei, argați la carele cu boi, suciseră din paie de săcară legători de snopi și le încărcaseră într-unul din care, ca să le scoață la câmp. Erau multe, căci multe trebuiesc la patruzeci de jugăre de grâu, șși erau grele fiindcă le stropiseră cu apă, ca să fie jilave.

El se căznea să întoarcă carul cu proțapul spre poartă, dar locul era strâmt și nu puteau să-i vie de hac, iar Șofron, care se cobora din pod cu un sac de porumb, se opri în mijlocul scării și privea zâmbind la cazna lor.

Femeile sunt cam fricoase din fire, și văzând că scara se îndoia cu Șofron, Simina simți toată greutatea sacului și se apropie cam cu frică de scară.

– Dă-te jos, că-mi vine rău, îi zise ea lui Șofron. Mai bine te-ai duce să le ajuți lor.

Șofron stete o clipă rușinat, apoi coborî scara și puse sacul jos.

Îi părea bine că des-de-dimineață Simina l-a văzut și i-a vorbit și i-a spus să facă ceva; trebuia să-i zică și el o vorbă.

E însp greu s-o nimerești precum o gândești.

El o apucă de amândouă mânile și se uită

nedumerit în fața ei.

– Știi că-mi vine să te sărut?! îi zise apoi.

Simina era fată de optsprezece ani și crescuse în sărutări; o sărutare mai mult sau mai puțin n-o scotea din apele ei, însă Șofron era om de treizeci de ani, și fetele tinere se simt în strâmtoare față de oamenii de treizeci de ani. Apoi Șofron nu era flecar.

– N-ai decât să voiești pentru ca să o faci, îi răspunse ea, fiindcă ești mai tare decât mine, dar sărutatul cu de-a sila nu are nici o noimă.

– Asta n-o știi tu, grăi el, apoi îi luă capul între mâni și-o sărută drept pe buze.

Simina își strânse buzele.

Așa nu voia Șofron, așa nu era mulțumit; când e uscat de sete, omul nu se satură cu roua de pe buze.

El își lăsă brațul peste umerii ei și o strânse la pieptul lui, apoi îi sărută gâtul și ochii și iar gura, și cu cât ea își strângea buzele, cu atât sărutările lui erau mai lungi.

Ea-și puse mâna pe obrazul lui, ca să-l depărteze de dânsa.

– Lasă-mă! – ăi șopti ea înecată – că mi-e rușine și-mi vine greu.

– Sărută-mă și tu – îi răspunse el că nu te las până ce nu mă săruți.

Simina își deschise ochii și-și întinse buzele.

O sărutare, dată de silă, de bunăvoie, dar o sărutare.

– Dumnezeu să ți-o răsplătească, grăi Șofron dându-i drumul.

– Om în toată firea – zise ea turburată – și fără toate mințile! Du-te acum și le dă ajutor.

Șofron se aruncă din o săritură la car, îl apucă de inimă, între roatele dinapoi, îl ridică și-l suci, încât ceilalți n-aveau decât să-l cârmească din proțap pentru ca să-l întoarcă spre poartă.

„Ce să-mi fac facă-i așa de tare, zise Simina în ea. Și la urma urmelor, gaură-n cer pentru o

sărutare nu se face”.

Însă Iorgovan le văzuse toate. Stetea și se uita, dar se făcea că nu vede ori că prea puțin îi pasă. Și mult nici că îi păsa lui Iorgovan. Știa el că Simina nu s-a lăsat de bunăvoie și că ea s-a supărat de sila ce-i făcuse, și atât îi era destul. Un lucru nu știa dânsul: că Simina, de silă, bucuros l-a sărutat și ea pe Șofron. Și orișicine i-ar fi spus-o aceasta, el i-ar fi răspuns că minte. Simina însă o știa și aceasta, și de aceea începu să tremure în tot trupul când dete cu ochii de Iorgovan.

Ea însă nu era supărată pe Șofron, nu-și făcea sie înseși mustrări, ci se întorcea cu pas hotărât spre casă uitându-se drept în ochii lui Iorgovan, ca și când ar fi voit să zică: „Tu ar trebui să faci ca alții să nu îndrăznească a mă săruta”. Iorgovan îi înțelegea privirea și fiindcă se simțea vinovat, se făcea că n-o înțelege și se arăta vesel.

Un singur om era care s-ar fi mâniat rău dac-ar fi văzut cele petrecute: acesta era Busuioc. Să-l puie păcatul pe un slugoi să sărute fata de dragul căreia feciorul își omoară calul; n-ar fi avut ochi să vadă feciorul, nici inimă să o mai poată răbda pe sluga aceea un ceas măcar în preajma casei lui.

Dar el nu știa nimic.

Știa numai că e zi de secerătoare și că satul vede când ies oamenii lui la câmp.

– Voioși, băieți! nu vă lăsați, fete! le strigă el închinând paharul. Simino! Șofroane, și tu, măi Iorgovane, dați nainte, voi sunteți de casă!

Flăcăii prinseră fetele-n joc și începură să chiuiască, apoi ieși Vica, stăpâna casei, ieși Filip cu pușca-n spinare, ieșiră și copiii mai mici, și după ce se întremă veselia, fetele începură să cânte și secerătorii plecară cântând și jucând la câmp.

Iară veselia-i bună și plăcută, și când o găsește omul, cu una cu două n-o părăsește.

Atât erau de veseli oamenii, încât Șofron uitase că trebuie să se simtă nenorocit când Iorgovan se afla în apropierea Siminei. El nu cânta, pentru că

nu știa să cânte, nu făcea glume, pentru că nu știa să le nimerească, nu spunea minciuni, pentru că n-avea de unde să le scoată; le ținea însă celor ce cântau isonul, mormăind și el din când în când, râdea de se prăpădea când făceau alții glume și asculta cu gura căscată minciunile altora. Treaba lui era să adune snopii și să-i așeze în cruci bine încheiate, ca nici vântul să nu le răstoare și nici ploaia să nu strice bobul. Și de câte ori lua câte un snop în furcă și-l simțea că e greu, inima îi râdea de bucurie, și pentru ca bucuria să-i fie mai mare, lua câte doi și trei snopi deodată și se ducea cu ei ținând furca-n sus ca un steag. Iară când se nimerea să scormonească vreo prepeliță adăpostită sub snop, el se lua după ea și mare îi era mirarea că n-a prins-o din zbor.

Simina și Iorgovan nici ison nu le țineau celor ce cântau, nici de glume nu râdeau, nici la minciuni nu ascultau, nici prepelițele din zbor nu alergau să le prindă: ei își trăiau ziua lor albă.

Cosașii mergeau înainte, pas cu pas, culcând lanul greu în brazde lungi și groase și oprindu-se din când în când, ca să-și scoată cutea din teacă și să tragă cu ea de-a lungul coasei ce răsună departe sub bătaia pietrii. În urma lor fetele printene adună cu secerea harnică brazdele în mănunchi. Vin apoi flăcăii cu brațele vânjoase, întind legătoarea, adună mănunchii pe ea și o strâng sub genunchele lor greu, ca țeapăn să fie snopul. Tocmai în coadă sunt cimpoiașul, lăutarul, băieții cu fedeleșul și Șofron cu furca-n trei coarne de fier.

Și merg mereu înainte, și precum merg, lanul se culcă-n calea lor și crucile li se ridică pe urmă.

Iorgovan merge și el cu dânșii, mai leagă ici un snop, mai colo altul, mai stă fără de nici o treabă, mai se uită dacă crucile sunt bine clădite, e stăpân, și stăpânul trebuie să-și puie mâna la toate.

Ca din întâmplare se duce să strângă-n snop mănunchii adunați de Simina, și mai cu drag îi adună decât alții, pentru că din mâna ei trece în a

lui. Ea se uită din când în când peste secere la el, și el din când în când peste snop la dânsa, și așa vorbesc pe neauzite și se înțeleg unul pe altul.

– Nu te-ai supărat? îi zise ea în cele dun urmă.

– Șofron e un nătărău! îi răspunde el și se depărtează, pentru ca peste câtva timp iar să se întoarcă.

Simina îl urmărește cu ochii, și-l cheamă, și-l aduce, și-l ține aproape de dânsa. Iar tac și iar își trec de la mână la mână mănunchii cu spicuri grele.

– Dar vezi – îi zice ea, tot ea cea dintâi – obraznicul mănâncă praznicul.

Iorgovan scăpă legătoarea din mână și rămase privind nedumirit la dânsa.

– Nu te înțeleg, ăi zise el. Vrei să fac și eu ca dânsul?

– Nu! îi răspunse ea râzând. Eu să fac.

Iorgovan se făcu roșu ca bujorul. Îi era rușine, și nici el însuși nu putea să-și deie seama de ce: pentru că e atțt de slăbănog, încât lasă ca o fată să-i zică vorbele aceste, ori pentru că-i este dragă fata care le zice. Destul că-i era rușine și nu-l mai ținea locul. Mai legă un snop, apoi se depărtă.

Simina se făcu acum și ea roșie. Era fată mare și se mustra că a grăit vorbele acelea, și era mâhnită că el a îmbrâncit-o la ele. De aceea fața i se întunecă din ce în ce mai mult, și ea nu-l mai căuta cu ochii, ci se apropiă pe-ncetul de celelalte fete și intră în vorbă cu ele.

Iorgovan trase de câteva ori cu ochiul spre dânsa și văzând că nu mai întâlnește ochii ei, iar nu-l mai ținea locul.

Fata știa că iar trec mănunchii din mânile ei în ale lui și se depărtă cu totul de celelalte fete; ea însă nu mai îndrăznea să se uite la el, nici să-i vorbească.

– Lesne te superi, îi zise el într-un târziu.

Simina se îndreptă spre el și se uită liniștită în fața lui.

– Eu? îi răspunse apoi. Un lucru să știi: poți să mă nenorocești pe toată viața, dar gând rău n-am să-ți port niciodată.

– Nu știe omul care o să-i fie gândul de mâne, grăi flăcăul turburat.

– Ba știe! îl întâmpină fata, adunând un nou mănunchi. Știe – zise iar după ce-și ridică secerea de pe brazdă – fiindcă simte ceea ce nu poate ști.

Nu-i mai păsa acum dacă cei de dimpregiur îi aud vorbele ori nu, căci toate le răbda, afară de una: ca Iorgovan să-i pună dragostea la îndoială.

– Știu – urmă ea liniștită – o văd, o simț în tot ceasul că ți-e rușine de dragostea ce o ai către mine și te ferești ca nu cumva lumea să afle despre ea: dacă nu mă pot supăra de asta, Iorgovan, n-o să mă supăr de nimic în viața mea.

Lui Iorgovan îi venea să răcnească.

– Nu-mi mai zice vorba aceasta – îi zise el înecat – că mă omor. Lasă! haid' să tăcem! Uite, mie mi-e destul că știu că-mi ești în apropiere, fără ca să te văd, fără ca să-ți aud glasul, și pământul pe care l-ai călcat tu îmi saltă cub picioare când îl ating, și spicul care a fost în mâna ta, spicul ăsta mă farmecă. Doamne! cât de tristă e viața mea, și tot așa aș fi gata să sufăr muncile iadului de dragul unei singure zile din ea.

– Și eu, Iorgovane, grăi Simina mișcată.

– Atunci, haid' să tăcem, zise el iar, că vorbele sunt făcute ca oamenii să-și ceară cu ele pânea de toate zilele; pentru aceasta nu s-au făcut încă vorbe, și nici nu-i nevoie de ele. Uită-te-n ochii mei precum mă uit și eu într-ai tăi, și dacă nu mă înțelegi, atunci n-ai în tine aceea ce-ți dă înțelegerea.

– Te înțeleg, Iorgovane, răspunse ea, dar uite – adăugă arătând spre Șofron, care alerga tocmai după o prepeliță – aș voi să te văd și pe tine alergând să prinzi pasărea din zbor.

Iorgovan se uită lung după Șofron.

– E nebun, grăi el zâmbind. Eu aș fi umblat s-o

prind din cuibul ei când rădicam snopul; dacă a început o dată să zboare, ori n-o mai prinzi, ori o strivești când pui mâna pe ea.

– Unde dai și unde crapă! zise ea. Eu cu gândurile mele și tu cu ale tale. Aș voi să te văd și pe tine vesel ca pe dânsul.

– Se vede că are de ce să fie vesel, îi răspunse Iorgovan.

Simina se uită în fața lui și se încredință că el n-a grăit acele vorbe ca să o mustre pe dânsa, și nu se gândea Iorgovan la cele ce se petrecuseră dimineața, dar se gândea dânsa, și obrajii iar i se roșiră.

– Nu are – zise dar – ci crede numai.

– Are cine crede că are, nu cine are numai, grăi Iorgovan.

– Atunci crede și tu!

Iorgovan se întristă și rămase pierdut pe gânduri.

– Lesne e nădejdea când ți-e puțină dorința – zise el în cele din urmă – dorința mea e mare, Simină, și mă tem de nădejde.

Astfel, din vorbă-n vorbă, iar ajunseră acolo de unde nu puteau să meargă mai departe.

Șofron? el îi vedea schimbând din când în când câte-o vorbă, dar ce-i păsa lui de-un papă-lapte ca Iorgovan.

El i-ar fi crăpat lui Iorgovan în doauă capul dacă l-ar fi văzut sărutând pe Simina, iar Iorgovan nici nu era măcar supărat.

Tot așa zicea și Neacșu. Pentru că dragostea e dragoste, și dacă ți-e dragă o femeie, nu prea te pricepi la glume.

Ei! e frumoasă fata și e deșteaptă; îi place să petreacă cu dânsa. Și nici dânsa nu prea ține la el, căci altfel s-ar fi supărat pe Șofron.

Așa zicea Neacșu, așa credea el, și fiindcă așa credea, era vesel, tușea din când în când, îl treceau întruna sudorile, se obosea la tot pasul, dar era vesel toată ziua.

Seara târziu, după ce oamenii începură să se aline, el își căută rost să fie singur cu fiică-sa.

O iubea și el pe Simina, ar fi iubit-o chiar și dacă nu ar fi fost frumoasă, iar așa cum era, ar fi iubit-o chiar și dacă nu i-ar fi fost fată.

Niciodată însă el n-a simțit atât de viu că o iubește ca acum, după ce se întoarse de la secere obosit de-l dureau toate încheieturile. Seara toată el a șezut la o parte pe un petroi de la colțul șurii, răzămându-și spatele de stâlpul cel mare. Era dus în gânduri, dar ochii lui nu se depărtau de la fiică-sa.

Îl apucase deodată dorul de casă, de satul lui, de oamenii cu care și-au petrecut viața, de biserica în care s-a cuminecat atât de adeseori, de morminții în care atât de des a aprins de ziua morților lumânările de ceară galbenă, topită din fagurii stupilor săi. Mulți și lungi ani trecuseră de când s-a spart cea din urmă oală de pragul casei lui, și numai ca din poveste-și mai aducea aminte de părinții și de frații săi, de soția și de copiii săi, dar cum se uita acum la fiică-sa și cum se gândea la dânsa, morții lui unul câte unul înviau.

„Taica, fie iertatul, taica întreg”, își zise el oprindu-și privirea asupra ochilor ei. Nu erau tot acei ochi, nu tot acele gene, dar din o singură căutătură a lor se întrăma întregul om așa cum el fusese odinioară.

„Maica, fie iertată, maica-ntreagă”, își zise apoi, când privi la buzele ei.

„Și totuși – urmă el iar – parcă o văd pe Saveta când mă uit la dânsa: așa își dedea fie iertată părul din față, așa își sugea buzele, ăsta îi era glasul în tinerețe și tot ca dânsa rostea vorba”, zise el iar.

Toți erau, în sfârșit, rămași într-însa, dar nici unul mai mult decât el însuși. Pe sine însuși nu se vedea Neacșu în fiică-sa: el își simțea sufletul trecut în trupul ei cel tânăr și plin de viață. Plecări bune și rele, slăbiciuni și apucături, firea cea așezată și îndărătnică, toate erau rupte din el și de

aceea toate mângâieri pentru sufletul lui.

El îi făcu Siminei semn să se apropie.

– Ce-i, taică dragă? îl întrebă ea, cuprinse de îngrijare.

– Nimic, Simina tatii – îi zise el, făcându-i loc pe peatră – șezi aci lângă mine, aproape, de tot aproape. Sunt obosit și mi se întramă puterile când mi te simt aproape.

Simina ar fi vrut să-și puie capul pe umărul lui, dar ăsta nu era obicei la dânșii.

– Nu mai lucra dacă te simți slab, îi zise ea, mustrându-se în inima ei că l-a făcut să plece de acasă.

– Nu-i așa, fata mea, îi răspunse el. E de mult de când n-am lucrat, și de aceea obosesc atât de lesne; simt însă că munca-mi prinde bine, nu mor eu așa de lesne.

– Nu vorbi de moarte, grăi ea cu inima încleștată.

– Zic numai așa, întâmpină el, și timp îndelungat rămaseră tăcuți.

Nu-i vorba, mai curând ori mai târziu trebuia să moară și el și să rămâie dânsa singură.

El nu vorbiseră niciodată despre Iorgovan; așa, pe nesimțite, luaseră înțelegere între dânșii ca lucrul acesta să-l lase neatins. Acum el o prinse de mână și se uită lung la fața ei.

– Crezi tu - îi zise apoi – că Iorgovan o să te ieie de nevastă?

Simina își opri răsuflarea, și bătăile inimii îi slăbiră; îi era greu să răspundă, dar îi părea bine că e cineva în lume căruia poate să-i vorbească și despre aceasta.

– Nu cred, răspunse ea.

– Ești cuminte, fata mea, grăi tatăl. Rău ar fi dac-ai crede, și mai rău ar fi dacă s-ar întâmpla una ca aceasta.

– De ce, taică? îl întrebă ea uimită.

– Pentru că însoțirea făcută fără de voie nu-i pentru oamenii plămădiți ca noi, îi răspunse el.

– Cum, fără de voie? Cine să-l silească?

– Slăbiciunea lui – grăi bătrânul – și asta nu ține toată viața, nici n-o au cu toții pentru tine. Nu te face, fata mea, pui de cuc în cuib de cioară – urmă el peste puțin – că nu-ți este firea pentru aceasta. Tu ai durmit astă-noapte aici, întinsă pe un braț de fân, și ai durmit bine, dar ei au durmit în paturi cu perini de puf și n-au să uite niciodată c-ai durmit în șura lor.

– Nu-mi pasă, taică!

– Poate că nu-ți pasă acum, zise el, dar o să vie vremea când o să-ți pese. Tu nu știi să șezi la masa lor, nici să mănânci cu lingura lor, nici nu știi să te îmbraci în portul lor, nici să vorbești în limba lor.

N-a crezut Simina niciodată că Iorgovan o va lua de nevastă, cel puțin așa zicea, că nu crede; acum însă, când îl vedea pe părintele ei atât de îngrijat, ea începu a se teme că tot o va lua Iorgovan și ar fi voit să-i arate bătrânului că n-ar fi o nenorocire pentru dânsul, nici pentru dânsa.

– Taică – îi zise ea – m-am gândit și eu la toate; dar, vezi, slujnică să-i fiu, tot m-aș simți fericită: e om cuminte și cu inimă bună.

– Dar e slab de înger, îi răspunse bătrânul. Dac-ar fi om ca Șofron, ai putea să treci și prin foc și prin apă alături cu dânsul; dar grea e tovărășia cu un om care nu se uită mereu înainte, ci caută la tot pasul în dreapta și în stânga, ca să vadă cum vor alții să-l ducă. Dar ce vorbesc eu?! adăugă peste puțin. Cum ți-a fi data, așa-ți va fi norocul. Dar tot aș vrea să știu cum o să-ți fie!

Ce să vorbească mai departe?”

Știau ei oare care este și care nu este adevărul, ca să stăruiască asupra lui?!

Neacșu ar fi voit să nu mai fi grăit vorbele pe care le-a scăpat, iar Simina ar fi voit să plângă și nu putea.

– Dumnezeu să te poarte-n căile tale! zise el în cele din urmă și se ridică.

– Mai rămâi, taică, îl rugă, cine știe când ne-o

mai veni să stăm așa împreună.

El se așeză din nou lângă dânsa și-o întrebă ce voiește.

– Nimic, taică, răspunse ea, apoi își puse capul pe umărul lui și începu să plângă.

– Fata mea, draga mea fată! plângi, că e bun plânsul, grăi el mișcat, uitându-se mereu la fața ei.

VII

Nopțile de vară sunt scurte, dar ele despart zilele lungi una de alta, căci multor bucurii, multor dureri și necazuri, multor gânduri, și bune, și rele, li se perde firul prin vis, și dacă ți se întunecă gândul, culcă-te și dormi, că ori te vei deștepta înveselit, ori firea-ți este posomorâtă și întristarea îți piiește.

Pe la cântatul cocoșilor casa lui Busuioc era-n picioare, lăutarul își strunea coardele, cimpoiesul își potrivea piscoiul, iară oamenii se găteau de sărbătoare luându-și flăcăii coasele pe umăr, iar fetele secerea la brâu. Ziua nu era încă dezvăluită de tot din noapte când ei erau strânși cu toți i în fața casei, așteptând să iasă gazda, ca să-i ureze de secerătoare.

Îndată apoi ce cheia răsună în broasca ușii de la casă, cimpoiesul își umflă cimpoile și lăutarul începu să tragă cu arcușul.

Vioară și câmpie cât îți place, dar și vioara și cimpoile sună a pustiu când nu sunt însoțite de glas omenesc, și parcă nu erau zori de zi de vară, ci amurgul unei neguroase seri de toamnă.

Erau porniți oamenii spe veselie, nu-i vorbă, dar la casa altuia omul așteaptă să vie gazda să-i deschidă inima, iar aici gazdele erau toate puse pe gânduri.

Simina, dac-ar fi întrebat-o îi este inima buno ori nu, ar fi dat zâmbind din umeri. Îi era parcă-i venea să zboare ca pasărea ce se vede întoarsă la cuibul ei și să cânte și să facă toate nebuniile și totuși umbla ca printre oauă și cuțite și-i era frică să vorbească, să se uite la unul ori la altul, se temea să se ducă de ici până colo, căci mulți erau pe care îi putea supăra și mulți care puteau să-i strice voia bună. Dac-ar fi tăiat cu cuțitul în carnea

ei, ea s-ar fi legat iute și ar fi mers veselă mai departe, numai pe alții să nu-i vadă posomorâți. Ar fi voit dar să intre la învoială cu dânșii mâne-i mâne, dar azi să le uităm toate, fiindcă nimeni nu știe dacă sunt adevărate.

Șofron știa un lucru că e zi de seceriș. Și omul care muncește zi cu zi tot anul și muncește cu drag în ziua secerișului nu se mai târguiește. La nuntă tot mai poți sta pe gânduri și la cumetrie, pentru că nunta și cumetria sunt începuturi dar la secerătoare niciodată. Însă Șofron nu era vesel pentru că nu știa să fie trist: el se necăjea, se mânia, își ieșea câteodată din fire, dar asta nu-l ținea, și cât dai pn palme, iar îl vedeai cum îl știi, așa, nici zăr, nici smântână.

În timpul cât Șofron petrecuse pe drumuri, Petrea și Matei, argați la carele cu boi, suciseră din paie de săcară legători de snopi și le încărcaseră într-unul din care, ca să le scoață la câmp. Erau multe, căci multe trebuiesc la patruzeci de jugăre de grâu, șși erau grele fiindcă le stropiseră cu apă, ca să fie jilave.

El se căznea să întoarcă carul cu proțapul spre poartă, dar locul era strâmt și nu puteau să-i vie de hac, iar Șofron, care se cobora din pod cu un sac de porumb, se opri în mijlocul scării și privea zâmbind la cazna lor.

Femeile sunt cam fricoase din fire, și văzând că scara se îndoia cu Șofron, Simina simți toată greutatea sacului și se apropie cam cu frică de scară.

– Dă-te jos, că-mi vine rău, îi zise ea lui Șofron. Mai bine te-ai duce să le ajuți lor.

Șofron stete o clipă rușinat, apoi coborî scara și puse sacul jos.

Îi părea bine că des-de-dimineață Simina l-a văzut și i-a vorbit și i-a spus să facă ceva; trebuia să-i zică și el o vorbă.

E însp greu s-o nimerești precum o gândești.

El o apucă de amândouă mânile și se uită

nedumerit în fața ei.

– Știi că-mi vine să te sărut?! îi zise apoi.

Simina era fată de optsprezece ani și crescuse în sărutări; o sărutare mai mult sau mai puțin n-o scotea din apele ei, însă Șofron era om de treizeci de ani, și fetele tinere se simt în strâmtoare față de oamenii de treizeci de ani. Apoi Șofron nu era flecar.

– N-ai decât să voiești pentru ca să o faci, îi răspunse ea, fiindcă ești mai tare decât mine, dar sărutatul cu de-a sila nu are nici o noimă.

– Asta n-o știi tu, grăi el, apoi îi luă capul între mâni și-o sărută drept pe buze.

Simina își strânse buzele.

Așa nu voia Șofron, așa nu era mulțumit; când e uscat de sete, omul nu se satură cu roua de pe buze.

El își lăsă brațul peste umerii ei și o strânse la pieptul lui, apoi îi sărută gâtul și ochii și iar gura, și cu cât ea își strângea buzele, cu atât sărutările lui erau mai lungi.

Ea-și puse mâna pe obrazul lui, ca să-l depărteze de dânsa.

– Lasă-mă! – ăi șopti ea înecată – că mi-e rușine și-mi vine greu.

– Sărută-mă și tu – îi răspunse el că nu te las până ce nu mă săruți.

Simina își deschise ochii și-și întinse buzele.

O sărutare, dată de silă, de bunăvoie, dar o sărutare.

– Dumnezeu să ți-o răsplătească, grăi Șofron dându-i drumul.

– Om în toată firea – zise ea turburată – și fără toate mințile! Du-te acum și le dă ajutor.

Șofron se aruncă din o săritură la car, îl apucă de inimă, între roatele dinapoi, îl ridică și-l suci, încât ceilalți n-aveau decât să-l cârmească din proțap pentru ca să-l întoarcă spre poartă.

„Ce să-mi fac facă-i așa de tare, zise Simina în ea. Și la urma urmelor, gaură-n cer pentru o

sărutare nu se face”.

Însă Iorgovan le văzuse toate. Stetea și se uita, dar se făcea că nu vede ori că prea puțin îi pasă. Și mult nici că îi păsa lui Iorgovan. Știa el că Simina nu s-a lăsat de bunăvoie și că ea s-a supărat de sila ce-i făcuse, și atât îi era destul. Un lucru nu știa dânsul: că Simina, de silă, bucuros l-a sărutat și ea pe Șofron. Și orișicine i-ar fi spus-o aceasta, el i-ar fi răspuns că minte. Simina însă o știa și aceasta, și de aceea începu să tremure în tot trupul când dete cu ochii de Iorgovan.

Ea însă nu era supărată pe Șofron, nu-și făcea sie înseși mustrări, ci se întorcea cu pas hotărât spre casă uitându-se drept în ochii lui Iorgovan, ca și când ar fi voit să zică: „Tu ar trebui să faci ca alții să nu îndrăznească a mă săruta”. Iorgovan îi înțelegea privirea și fiindcă se simțea vinovat, se făcea că n-o înțelege și se arăta vesel.

Un singur om era care s-ar fi mâniat rău dac-ar fi văzut cele petrecute: acesta era Busuioc. Să-l puie păcatul pe un slugoi să sărute fata de dragul căreia feciorul își omoară calul; n-ar fi avut ochi să vadă feciorul, nici inimă să o mai poată răbda pe sluga aceea un ceas măcar în preajma casei lui.

Dar el nu știa nimic.

Știa numai că e zi de secerătoare și că satul vede când ies oamenii lui la câmp.

– Voioși, băieți! nu vă lăsați, fete! le strigă el închinând paharul. Simino! Șofroane, și tu, măi Iorgovane, dați nainte, voi sunteți de casă!

Flăcăii prinseră fetele-n joc și începură să chiuiască, apoi ieși Vica, stăpâna casei, ieși Filip cu pușca-n spinare, ieșiră și copiii mai mici, și după ce se întremă veselia, fetele începură să cânte și secerătorii plecară cântând și jucând la câmp.

Iară veselia-i bună și plăcută, și când o găsește omul, cu una cu două n-o părăsește.

Atât erau de veseli oamenii, încât Șofron uitase că trebuie să se simtă nenorocit când Iorgovan se afla în apropierea Siminei. El nu cânta, pentru că

nu știa să cânte, nu făcea glume, pentru că nu știa să le nimerească, nu spunea minciuni, pentru că n-avea de unde să le scoată; le ținea însă celor ce cântau isonul, mormăind și el din când în când, râdea de se prăpădea când făceau alții glume și asculta cu gura căscată minciunile altora. Treaba lui era să adune snopii și să-i așeze în cruci bine încheiate, ca nici vântul să nu le răstoare și nici ploaia să nu strice bobul. Și de câte ori lua câte un snop în furcă și-l simțea că e greu, inima îi râdea de bucurie, și pentru ca bucuria să-i fie mai mare, lua câte doi și trei snopi deodată și se ducea cu ei ținând furca-n sus ca un steag. Iară când se nimerea să scormonească vreo prepeliță adăpostită sub snop, el se lua după ea și mare îi era mirarea că n-a prins-o din zbor.

Simina și Iorgovan nici ison nu le țineau celor ce cântau, nici de glume nu râdeau, nici la minciuni nu ascultau, nici prepelițele din zbor nu alergau să le prindă: ei își trăiau ziua lor albă.

Cosașii mergeau înainte, pas cu pas, culcând lanul greu în brazde lungi și groase și oprindu-se din când în când, ca să-și scoată cutea din teacă și să tragă cu ea de-a lungul coasei ce răsună departe sub bătaia pietrii. În urma lor fetele printene adună cu secerea harnică brazdele în mănunchi. Vin apoi flăcăii cu brațele vânjoase, întind legătoarea, adună mănunchii pe ea și o strâng sub genunchele lor greu, ca țeapăn să fie snopul. Tocmai în coadă sunt cimpoiașul, lăutarul, băieții cu fedeleșul și Șofron cu furca-n trei coarne de fier.

Și merg mereu înainte, și precum merg, lanul se culcă-n calea lor și crucile li se ridică pe urmă.

Iorgovan merge și el cu dânșii, mai leagă ici un snop, mai colo altul, mai stă fără de nici o treabă, mai se uită dacă crucile sunt bine clădite, e stăpân, și stăpânul trebuie să-și puie mâna la toate.

Ca din întâmplare se duce să strângă-n snop mănunchii adunați de Simina, și mai cu drag îi adună decât alții, pentru că din mâna ei trece în a

lui. Ea se uită din când în când peste secere la el, și el din când în când peste snop la dânsa, și așa vorbesc pe neauzite și se înțeleg unul pe altul.

– Nu te-ai supărat? îi zise ea în cele dun urmă.

– Șofron e un nătărău! îi răspunde el și se depărtează, pentru ca peste câtva timp iar să se întoarcă.

Simina îl urmărește cu ochii, și-l cheamă, și-l aduce, și-l ține aproape de dânsa. Iar tac și iar își trec de la mână la mână mănunchii cu spicuri grele.

– Dar vezi – îi zice ea, tot ea cea dintâi – obraznicul mănâncă praznicul.

Iorgovan scăpă legătoarea din mână și rămase privind nedumirit la dânsa.

– Nu te înțeleg, ăi zise el. Vrei să fac și eu ca dânsul?

– Nu! îi răspunse ea râzând. Eu să fac.

Iorgovan se făcu roșu ca bujorul. Îi era rușine, și nici el însuși nu putea să-și deie seama de ce: pentru că e atțt de slăbănog, încât lasă ca o fată să-i zică vorbele aceste, ori pentru că-i este dragă fata care le zice. Destul că-i era rușine și nu-l mai ținea locul. Mai legă un snop, apoi se depărtă.

Simina se făcu acum și ea roșie. Era fată mare și se mustra că a grăit vorbele acelea, și era mâhnită că el a îmbrâncit-o la ele. De aceea fața i se întunecă din ce în ce mai mult, și ea nu-l mai căuta cu ochii, ci se apropiă pe-ncetul de celelalte fete și intră în vorbă cu ele.

Iorgovan trase de câteva ori cu ochiul spre dânsa și văzând că nu mai întâlnește ochii ei, iar nu-l mai ținea locul.

Fata știa că iar trec mănunchii din mânile ei în ale lui și se depărtă cu totul de celelalte fete; ea însă nu mai îndrăznea să se uite la el, nici să-i vorbească.

– Lesne te superi, îi zise el într-un târziu.

Simina se îndreptă spre el și se uită liniștită în fața lui.

– Eu? îi răspunse apoi. Un lucru să știi: poți să mă nenorocești pe toată viața, dar gând rău n-am să-ți port niciodată.

– Nu știe omul care o să-i fie gândul de mâne, grăi flăcăul turburat.

– Ba știe! îl întâmpină fata, adunând un nou mănunchi. Știe – zise iar după ce-și ridică secerea de pe brazdă – fiindcă simte ceea ce nu poate ști.

Nu-i mai păsa acum dacă cei de dimpregiur îi aud vorbele ori nu, căci toate le răbda, afară de una: ca Iorgovan să-i pună dragostea la îndoială.

– Știu – urmă ea liniștită – o văd, o simț în tot ceasul că ți-e rușine de dragostea ce o ai către mine și te ferești ca nu cumva lumea să afle despre ea: dacă nu mă pot supăra de asta, Iorgovan, n-o să mă supăr de nimic în viața mea.

Lui Iorgovan îi venea să răcnească.

– Nu-mi mai zice vorba aceasta – îi zise el înecat – că mă omor. Lasă! haid' să tăcem! Uite, mie mi-e destul că știu că-mi ești în apropiere, fără ca să te văd, fără ca să-ți aud glasul, și pământul pe care l-ai călcat tu îmi saltă cub picioare când îl ating, și spicul care a fost în mâna ta, spicul ăsta mă farmecă. Doamne! cât de tristă e viața mea, și tot așa aș fi gata să sufăr muncile iadului de dragul unei singure zile din ea.

– Și eu, Iorgovane, grăi Simina mișcată.

– Atunci, haid' să tăcem, zise el iar, că vorbele sunt făcute ca oamenii să-și ceară cu ele pânea de toate zilele; pentru aceasta nu s-au făcut încă vorbe, și nici nu-i nevoie de ele. Uită-te-n ochii mei precum mă uit și eu într-ai tăi, și dacă nu mă înțelegi, atunci n-ai în tine aceea ce-ți dă înțelegerea.

– Te înțeleg, Iorgovane, răspunse ea, dar uite – adăugă arătând spre Șofron, care alerga tocmai după o prepeliță – aș voi să te văd și pe tine alergând să prinzi pasărea din zbor.

Iorgovan se uită lung după Șofron.

– E nebun, grăi el zâmbind. Eu aș fi umblat s-o

prind din cuibul ei când rădicam snopul; dacă a început o dată să zboare, ori n-o mai prinzi, ori o strivești când pui mâna pe ea.

– Unde dai și unde crapă! zise ea. Eu cu gândurile mele și tu cu ale tale. Aș voi să te văd și pe tine vesel ca pe dânsul.

– Se vede că are de ce să fie vesel, îi răspunse Iorgovan.

Simina se uită în fața lui și se încredință că el n-a grăit acele vorbe ca să o mustre pe dânsa, și nu se gândea Iorgovan la cele ce se petrecuseră dimineața, dar se gândea dânsa, și obrajii iar i se roșiră.

– Nu are – zise dar – ci crede numai.

– Are cine crede că are, nu cine are numai, grăi Iorgovan.

– Atunci crede și tu!

Iorgovan se întristă și rămase pierdut pe gânduri.

– Lesne e nădejdea când ți-e puțină dorința – zise el în cele din urmă – dorința mea e mare, Simină, și mă tem de nădejde.

Astfel, din vorbă-n vorbă, iar ajunseră acolo de unde nu puteau să meargă mai departe.

Șofron? el îi vedea schimbând din când în când câte-o vorbă, dar ce-i păsa lui de-un papă-lapte ca Iorgovan.

El i-ar fi crăpat lui Iorgovan în doauă capul dacă l-ar fi văzut sărutând pe Simina, iar Iorgovan nici nu era măcar supărat.

Tot așa zicea și Neacșu. Pentru că dragostea e dragoste, și dacă ți-e dragă o femeie, nu prea te pricepi la glume.

Ei! e frumoasă fata și e deșteaptă; îi place să petreacă cu dânsa. Și nici dânsa nu prea ține la el, căci altfel s-ar fi supărat pe Șofron.

Așa zicea Neacșu, așa credea el, și fiindcă așa credea, era vesel, tușea din când în când, îl treceau întruna sudorile, se obosea la tot pasul, dar era vesel toată ziua.

Seara târziu, după ce oamenii începură să se aline, el își căută rost să fie singur cu fiică-sa.

O iubea și el pe Simina, ar fi iubit-o chiar și dacă nu ar fi fost frumoasă, iar așa cum era, ar fi iubit-o chiar și dacă nu i-ar fi fost fată.

Niciodată însă el n-a simțit atât de viu că o iubește ca acum, după ce se întoarse de la secere obosit de-l dureau toate încheieturile. Seara toată el a șezut la o parte pe un petroi de la colțul șurii, răzămându-și spatele de stâlpul cel mare. Era dus în gânduri, dar ochii lui nu se depărtau de la fiică-sa.

Îl apucase deodată dorul de casă, de satul lui, de oamenii cu care și-au petrecut viața, de biserica în care s-a cuminecat atât de adeseori, de morminții în care atât de des a aprins de ziua morților lumânările de ceară galbenă, topită din fagurii stupilor săi. Mulți și lungi ani trecuseră de când s-a spart cea din urmă oală de pragul casei lui, și numai ca din poveste-și mai aducea aminte de părinții și de frații săi, de soția și de copiii săi, dar cum se uita acum la fiică-sa și cum se gândea la dânsa, morții lui unul câte unul înviau.

„Taica, fie iertatul, taica întreg”, își zise el oprindu-și privirea asupra ochilor ei. Nu erau tot acei ochi, nu tot acele gene, dar din o singură căutătură a lor se întrăma întregul om așa cum el fusese odinioară.

„Maica, fie iertată, maica-ntreagă”, își zise apoi, când privi la buzele ei.

„Și totuși – urmă el iar – parcă o văd pe Saveta când mă uit la dânsa: așa își dedea fie iertată părul din față, așa își sugea buzele, ăsta îi era glasul în tinerețe și tot ca dânsa rostea vorba”, zise el iar.

Toți erau, în sfârșit, rămași într-însa, dar nici unul mai mult decât el însuși. Pe sine însuși nu se vedea Neacșu în fiică-sa: el își simțea sufletul trecut în trupul ei cel tânăr și plin de viață. Plecări bune și rele, slăbiciuni și apucături, firea cea așezată și îndărătnică, toate erau rupte din el și de

aceea toate mângâieri pentru sufletul lui.

El îi făcu Siminei semn să se apropie.

– Ce-i, taică dragă? îl întrebă ea, cuprinse de îngrijare.

– Nimic, Simina tatii – îi zise el, făcându-i loc pe peatră – șezi aci lângă mine, aproape, de tot aproape. Sunt obosit și mi se întramă puterile când mi te simt aproape.

Simina ar fi vrut să-și puie capul pe umărul lui, dar ăsta nu era obicei la dânșii.

– Nu mai lucra dacă te simți slab, îi zise ea, mustrându-se în inima ei că l-a făcut să plece de acasă.

– Nu-i așa, fata mea, îi răspunse el. E de mult de când n-am lucrat, și de aceea obosesc atât de lesne; simt însă că munca-mi prinde bine, nu mor eu așa de lesne.

– Nu vorbi de moarte, grăi ea cu inima încleștată.

– Zic numai așa, întâmpină el, și timp îndelungat rămaseră tăcuți.

Nu-i vorba, mai curând ori mai târziu trebuia să moară și el și să rămâie dânsa singură.

El nu vorbiseră niciodată despre Iorgovan; așa, pe nesimțite, luaseră înțelegere între dânșii ca lucrul acesta să-l lase neatins. Acum el o prinse de mână și se uită lung la fața ei.

– Crezi tu - îi zise apoi – că Iorgovan o să te ieie de nevastă?

Simina își opri răsuflarea, și bătăile inimii îi slăbiră; îi era greu să răspundă, dar îi părea bine că e cineva în lume căruia poate să-i vorbească și despre aceasta.

– Nu cred, răspunse ea.

– Ești cuminte, fata mea, grăi tatăl. Rău ar fi dac-ai crede, și mai rău ar fi dacă s-ar întâmpla una ca aceasta.

– De ce, taică? îl întrebă ea uimită.

– Pentru că însoțirea făcută fără de voie nu-i pentru oamenii plămădiți ca noi, îi răspunse el.

– Cum, fără de voie? Cine să-l silească?

– Slăbiciunea lui – grăi bătrânul – și asta nu ține toată viața, nici n-o au cu toții pentru tine. Nu te face, fata mea, pui de cuc în cuib de cioară – urmă el peste puțin – că nu-ți este firea pentru aceasta. Tu ai durmit astă-noapte aici, întinsă pe un braț de fân, și ai durmit bine, dar ei au durmit în paturi cu perini de puf și n-au să uite niciodată c-ai durmit în șura lor.

– Nu-mi pasă, taică!

– Poate că nu-ți pasă acum, zise el, dar o să vie vremea când o să-ți pese. Tu nu știi să șezi la masa lor, nici să mănânci cu lingura lor, nici nu știi să te îmbraci în portul lor, nici să vorbești în limba lor.

N-a crezut Simina niciodată că Iorgovan o va lua de nevastă, cel puțin așa zicea, că nu crede; acum însă, când îl vedea pe părintele ei atât de îngrijat, ea începu a se teme că tot o va lua Iorgovan și ar fi voit să-i arate bătrânului că n-ar fi o nenorocire pentru dânsul, nici pentru dânsa.

– Taică – îi zise ea – m-am gândit și eu la toate; dar, vezi, slujnică să-i fiu, tot m-aș simți fericită: e om cuminte și cu inimă bună.

– Dar e slab de înger, îi răspunse bătrânul. Dac-ar fi om ca Șofron, ai putea să treci și prin foc și prin apă alături cu dânsul; dar grea e tovărășia cu un om care nu se uită mereu înainte, ci caută la tot pasul în dreapta și în stânga, ca să vadă cum vor alții să-l ducă. Dar ce vorbesc eu?! adăugă peste puțin. Cum ți-a fi data, așa-ți va fi norocul. Dar tot aș vrea să știu cum o să-ți fie!

Ce să vorbească mai departe?”

Știau ei oare care este și care nu este adevărul, ca să stăruiască asupra lui?!

Neacșu ar fi voit să nu mai fi grăit vorbele pe care le-a scăpat, iar Simina ar fi voit să plângă și nu putea.

– Dumnezeu să te poarte-n căile tale! zise el în cele din urmă și se ridică.

– Mai rămâi, taică, îl rugă, cine știe când ne-o

mai veni să stăm așa împreună.

El se așeză din nou lângă dânsa și-o întrebă ce voiește.

– Nimic, taică, răspunse ea, apoi își puse capul pe umărul lui și începu să plângă.

– Fata mea, draga mea fată! plângi, că e bun plânsul, grăi el mișcat, uitându-se mereu la fața ei.

VIII

Seara, după ce oamenii au început a se alina, Simina umbla cuprinsă de neastâmpăr de ici până colo și nu putea să se depărteze, pentru că bătrânul nu-și mai lua ochii de pe dânsa.

– Taică! eu mă duc și mă întorc! îi zise ea, voind să se depărteze.

El o apucă de mână și o întrebă unde se duce.

– Am o vorbă cu Iorgovan, răspunse ea cu inima deschisă.

Bătrânul îi strânse mâna mai tare, dar nu-i zise nici da, nici ba. Ea știa mai bine ce-o duce. Ar fi voit să o pună înaintea sa și să se uite mereu la ea până ce nu i se vor fi stins vederile; simțea totuși că dacă ea voiește, voiește și el, și dacă ea nu poate rămânea, îi pare și lui bine când o vede plecând.

Și Simina o știa aceasta: i-o spuse bătrânul nu cu graiul, nu cu ochii, ci cu mâna cea uscată. Ea se plecă asupra lui, îi sărută părul de pe frunte, apoi se depărtă, iar bătrânul rămase liniștit la locul său. Liniștit? Nu, asta nu e vorba! Rămase cu viața oprită-n loc.

Iorgovan, da! el era liniștit. Aștepta și el, dar aștepta ca omul care știe că nu în zadar așteaptă și are timp să aștepte.

Își făcea băiatul de lucru prin curte.

Șofron stetea în ușa grajdului: acolo îi era locul. Aștepta și el, el însă ca omul care ar dori ca zadarnică să-i fie așteptarea. Când Simina se ivi în curte, el tuși o dată.

Simina se dete cu inima încleștată înapoi. Nu știa dacă el a zăpsit-o ori nu, dar o dată cu capul n-ar mai fi ieșit.

Iorgovan plecă după dânsa.

Ea ridică mânile și-i făcu semn să se depărteze.

El se opri în loc și privi împregiurul său.

Șofron ieșise în mână cu furca de fer din grajd; se ducea să coboare din pod o furcă de fân pentru cai.

Nu! tot n-ar fi voit Iorgovan ca sluga tătâne-său să-i vadă stând noaptea de vorbă cu Simina. Trebuia să mai aștepte.

Șofron coborî fânul și-l duse-n grajd, iar Iorgovan se întoarse spre casă. Nu știa ce să facă. Era supărat. Intră: te pomenești că Simina nu se mai întoarce, crezând că el nu mai iese, ori se întoarce și nu-l găsește. Nu intră: ce-o fi gândind sluga?! Oamenii cinstiți își fac treburile ziua, la lumina mare. Era supărat, supărat pe Simina, pe Șofron, pe sine însuși. Supărat pe toată lumea. Mai mare însă decât supărarea îi era rușinea de lucrul pe care îl făcea și nu putea să-l facă.

Busuioc avea fecior și n-avea astâmpăr. Nu i-a trecut niciodată prin minte să-l întrebe pe feciorul său unde se duce și când se întoarce; asta era treaba lui. Acum însă tatăl nu-și găsea locul; ar fi voit să știe unde se află și ce face, ar fi voit însă fără ca să întrebe pe cineva.

În cele din urmă el se ridică de la masă, unde steteau cu toții de vorbă. Par' însă că toți știau de ce iese și cu ce gând pleacă; în clipa când întinse mâna spre broasca ușii despre curte, el se întoarse, intră în casa cea mare, se duse la fereastră și se uită în noaptea luminată de lună plină.

Șofron se cobora din pod cu o furcă de fân, Iorgovan se întorcea spre casă, iar la capătul grajdurilor Simina stetea înaltă și nemișcată.

Îi era și lui Busuioc rușine de ceea ce făcea, dar nici el nu putea să nu o facă, avea datoria de a ști cele ce se petrec.

Acum tremura și el, tremura și Iorgovan, tremura și Șofron, tremurau cu toții în trupurile lor și neastâmpărul pornit de la Simina îi cuprinsese pe toți; dedeau toți din prisosul vieții lor.

Unul singur dedea din lipsă, și tocmai acesta tremura mai tare, Neacșu, care nu mai avea timp să

aștepte. El se ivi la colțul șurii, privind țintă la fiică-sa, care înainta iar spre curte.

Șofron iar tuși.

„Care va să zică, ăsta stă la pândă?! grăi Iorgovan în el și plecă hotărât spre Simina.

Șofron ieși cu furca-n mână.

Iorgovan se făcu că nu-l bagă de seamă.

Acum Șofron aruncă furca cât colo și o luă drept spre feciorul stăpânului său, care se opri în cale și-l aștepta.

Simina rămase încremenită, iar Neacșu plecă spre cei doi flăcăi.

– Ce vrei tu cu fata aceea? întrebă Șofron liniștit, de tot liniștit.

– Ce vrei tu? îl întrebă Iorgovan.

– Eu vreau s-o iau de nevastă! răspunse Șofron.

– Eu nu vreau s-o iau! grăi Iorgovan deschis.

– Atunci las-o-n pace!

– Nu mă lasă ea pe mine!

Șofron se dete un pas înapoi. Acum era acum: ce putea el să facă?

– Minți – strigă el – minți, minți!

Simina, cuprinsă de frică, făcu un pas înainte și se puse între amândoi.

– Nu minte, Șofroane, grăi dânsa ridicând mâna. De când e lumea nu s-a spus adevăr mai mare.

Șofron rămase cu ochii țintiți la pământ, și pământul nu se deschidea ca să-l înghită.

Ridicându-și apoi privirea, se uită lung și la Iorgovan, și la Simina; ar fi vrut să vadă ce este în el de ea îl iubește atât de mult și ce lipsește în ea de el nu este gata să intre în foc pentru dânsa.

– Nu s-a sfârșit încă! grăi el întorcându-se înapoi. O să vedem, o să mai pățim noi multe.

Neacșu rămase neclintit între Simina și Iorgovan.

Era dus Șofron și era parcă dus pentru vecie; Simina îl alungase, și nimeni nu-i mai putea zice să se întoarcă.

Bătrânul se uita drept în fața lui Iorgovan. Multe

ar fi vrut să-i zică, dar cu o singură vorbă Simina îl dezvinovățise.

– Și dacă nu vrei, de ce nu vrei? întrebă el în cele din urmă.

Iorgovan știa de ce nu voiește, dar era bătrânul acela slăbănog căruia nu voia să i-o spună, pentru că îl durea grozav cuvântul său în urechile lui.

– De ce nu vrei dacă vrei, că de vrut vrei? întrebă Neacșu stăruitor.

– Pentru că nevasta mea nu are să-mi fie numai mie nevastă – îi răspunse Iorgovan – ci și părinților mei noră și rudelor mele om din casă, și ar trebui să fie moarte de om.

Pe Simina o înecă plânsul.

Iară Busuioc, n-auzise nimic din toate aceste, și era bine că n-a auzit, pentru că n-ar mai fi avut ochi să-și mai vadă feciorul care l-a osândit atât de greu.

Când îl văzuse pe Șofron mergând spre fiul său, deodată a și înțeles ce-l duce pe slugă și, cuprins de spaimă, începu să pipăie prin întuneric și tot cu mâna goală ieși.

Când s-a ivit în pragul casei, Șofron se întorcea înapoi, iar ceilalți trei steteau la potrivite depărtări unul de altul.

El îi spuse lui Iorgovan să încuie ușa când se va întoarce în casă, apoi se duse să se culce.

Intrat abia, el auzi cheia în broască și pașii lui Iorgovan prin tindă, dar tot nu putea să doarmă.

Feciorul lui și sluga lui se certau asupra unei fete, și feciorul lui n-avea destulă virtute în el ca să-și rumpă gândul de la o fată după care umblă și sluga.

Popa Furtună însă tot el cel mai cuminte.

– Nu ți-am spus eu?! zise el după ce Busuioc îi spuse cele ce văzuse. Așa e, cum am zis: dacă i-ar fi de-nsurătoare, nu s-ar ascunde când voiește a sta de vorbă cu dânsa. Lasă-l, frate, să-și trăiască și el tinerețele.

– Ba nu-l las! grăi Busuioc scurt.

Îl vedea, parcă, pe Pupăză făcând mătănii și sărutând pământul.

– Ia-o cu tine – îi zise apoi hotărât – și grija mea e să nu se mai întoarcă.

IX

Când popa ieși la câmp să se tocmească cu secerătorii, plecă și Busuioc cu el până în grădina de la marginea satului, ca să vadă cum stau treburile cu mașina de treierat.

Mașina era scoasă în mijlocul grădinii, și oamenii se căzneau tocmai să mute și locomobila, un lucru care nu se poate face fără gălăgie.

– Mai domol, mai domol! – strigă Busuioc – că nu vă gonesc tătarii.

Oamenii urmară a-și face treaba cu mai puțină gălăgie, dar cu mai mult zor.

Și nu e bun zorul când umbli cu lucruri primejdioase ca mașina de treierat.

Grăbit era mai ales Pupăză, care n-ar fi voit deloc să se mai supere Busuioc și acum: el se uita mereu când la mașinist, când la Busuioc, gata să puie mâna la toate și să sară de ici până colo, și dacă i-ar fi zis Busuioc, el n-ar mai fi stat pe gânduri, ci s-ar fi aruncat cu paie cu tot în focul cazanului. Căci era bun om Busuioc, milos și iertător.

După ce mutară locomobila și o așezară în dreptul mașinei, umplură cazanul ei de apă, îi deteră foc, și pe când mașinistul o potrivea din aburi, Pupăză se uita țintă la el.

– Trage chinga, îi strigă mașinistul.

Pupăză lucra de trei ani și mai bine la moara cu foc, dar tot se mai temea de roate și inima i se făcea cât un purice de câte ori se apropia de vreuna din ele. Voind dar să tragă chinga peste roata ce pune mașina în mișcare, el închise ochii, își ținu trupul departe, potrivi iute chinga și se dete iute înapoi.

Roata se învârti de câteva ori, apoi chinga scăpătă și mașina se opri.

– Prostule! grăi Busuioc și se duse el însuși să potrivească mai bine chinga.

Asta Pupăză n-o putea suferi. Sări asupra chingii, o apucă și-o potrivi mai bine pe roată, dar mâna lui rămase strivită sub chingă, și precum se învârti, roata-l sminci și pe el cu dânsa, îl ridică în aer și-l aruncă în celelalte două roate, care-i sfărâmară într-o clipă oasele și-l aruncară ăn cealaltă parte.

Locomobila scoase un șuier de se spărie tot satul și mașina se opri, iar Busuioc puse mânile în cap și-și întoarse fața, ca să nu vadă carnea de om ce se zbătea la picioarele lui.

– Oprește-o! îi strigă el mașinistului. Afurisit să fie ceasul în care am adus-o în curtea mea.

Grăind aceste, el se întoarse iar și se plecă asupra lui Pupăză.

Nu mai trăia, dar nici mort nu era încă: trupul lui tot se mai zbătea, buzele i se mișcau, răsuflarea nu i se oprise.

– O lumânare! zise Busuioc. O lumânare! strigă el iar, uitându-se în toate părțile, ca să vadă dacă tot nu i se mai aduce lumânarea.

O lumânare?! Puțin lucru! Însă tocmai fiindcă e puțin, oamenii nu se gândesc totdeauna la el: nu e clipă în caremoartea să nu-l poată ajunge pe om, și oamenii tot nu-și poartă lumânarea la dânșii.

Pupăză muri fără lumânare, și Busuioc se întoarse zguduit acasă.

Mort de moarte năprasnică, strivit de roatele mașinei de treierat: ăsta era un lucru nemaipomenit la Curtici, și pe cât de iute se duse vestea despre el, pe atât de în grabă alergară și oamenii la moara lui busuioc.

Murind, omul încetează a mai trăi, dar nu piere din lume: sufletul lui rămâne și petrece cu cei vii, umblând pribeag de la om la om, ca să-și ceară de la fiștecare dreptatea, să mângâie pe cei ce i-au îndulcit viața și să mustre pe cei ce i-au amărât-o, și vai ție dacă vei fi greșit de dânsul, căci

pretutindenea unde se ivește el stai și tu, ca să fii judecat.

– Ce ți-e omul – grăi Fuștei – om cu minte ca Busuioc, să nu se gândească el că la treburi de aceste nu se pun oameni ca Pupăză!

– Dar bine a făcut, săracul, Dumnezeu să-l ierte! îl întâmpina Petrea lui Feregă, care știa c-așa i-o fi fost data și ținea ca lumea să nu arunce asupra lui Busuioc vina pentru cele petrecute.

Să-l ierte Dumnezeu?!

Adecă de ce să-l ierte?!

Ce-a făcut el în viața lui?

Satul întreg, mic și mare, toți îl știau ca și când le-ar fi fost om din casă, toți simțeau că în viața lor nu-l vor uita, căci singur el fusese în felul lui și le plăcea tuturor să vorbească de dânsul, de mila pe care atât de adeseori a deșteptat-o în sufletele lor și de hazul ce și-au făcut cu el.

Iar Pupăză murise fără lumânare.

Saveta lui Șoric știa bine că-ntocmai ca în viață va cutreiera și după moarte tot satul și va da mereu târcoale prin preajma casei lui Busuioc, încât o să-ți fie groază a mai ieși noaptea la uliță.

Așa zicea și Vica și-l vedea mereu făcând mătănii și sărutând pământul.

Și fiindcă nici Busuioc nu zicea altfel, ținea să-l îngroape cu toată cinstea: să-l întindă în casa lui, să-i facă toate pomenile.

Vica însă ținea ca mortul să rămâie, după cum cere obiceiul, unde i s-a stins viața, iar Vica era stăpâna casei și avea tot dreptul de a stărui să nu i se aducă strigoiul pe cap.

Așa zicea și popa.

Era năcăjit popa Furtună că nu s-a oprit și el la moară, ca să fi putut vedea cu ochii lui cele petrecute, căci așa lucru nu în toate zilele se poate vedea.

– Nu se poate! grăi el hotărât. Poți să-l întinzi pe perini de mătase, să-i aprinzi o mie de lumânări, dacă a murit fără lumânare, n-o să-ți vie oameni la

priveghie și popii n-au voie să-l prohodească, nici să-l îngroape în pământ sfințit, poți să-i dai pomeni peste pomeni, dar n-o să ți le primească nimeni.

– Asta e treabas mea! îi răspunse Busuioc.

– La asta nu te pricepi tu, îi întâmpină popa. Dacă Dumnezeu ar fi voit să i se facă toate, l-ar fi lăsat să moară de moarte firească.

– Se-ntâmplă câteodată și lucruri pe care nu le-o fi vrând Dumnezeu, grăi Busuioc și-l lăsă pe popa cu soră-sa.

Era mojic Busuioc când îi sărea țandăra.

Dar și popa era îndărătnic când se supăra.

– Să-i facă ce vrea! – grăi Vica – dar eu plec și nici nu mă mai întorc până ce nu vor fi măturat casa-n urma mortului.

– Ba tu rămâi, zise popa, și plecă și el, să-i arate lui Busuioc că tot nu va face precum voiește el.

Și peste un ceas tot satul știa că Busuioc s-a pus în pizmă cu Vica și cu popa Furtună și că popii nu vor nici să-l prohodească pe Pupăză, nici să-l îngroape în pământ sfințit.

X

La câmp, secerătorii culcau la mai-nainte lanul în brazde lungi, adunau brazdele, strângeau snopii, și Șofron clădea crucile.

Veni apoi și popa, să le puie la cale cu oamenii.

Iorgovan, care-n tot timpul fusese liniștit și oarecum aspru, începu să râdă dușmănește când află că popa o ia și pe Simina la Socodor.

Simina își ridică cu îndărătnicie capul.

Așa-i găsi vestea despre cele petrecute la moară.

Mașina l-a frânt pe Pupăză și l-a făcut... mare minune cum l-a făcut!

– Ei! și? întrebă Iorgovan.

Nu înțelegea el că atât numai nu poate să fie destul spre a-l scoate pe om din ale lui.

Când el plecă dimpreună cu popa, ca să vadă cu ochii săi, Simina făcu o mișcare ca și când ar fi voit să-l oprească. Îi era frică, singură nu știa de ce: nu voia să-l știe aproape de locul unde un om a murit cu moarte năprasnică, nu voia să-l știe văzând roatele care l-au strivit pe acel om, nici omul, nici locul, și parcă-l vedea mereu pe el în roate, și simțea că dacă ea însăși le-ar vedea, nu s-ar mai putea stăpâni, ci s-ar arunca orbiș în ele.

N-avea însă Simina de ce să se teamă.

Sosind la moară, el se uită la mort.

Era Pupăză, tot acel Pupăză pe care-l știa din copilărie, care-l purtase-n cârcă, pe care atât de adeseori îl necăjise și care pe el nu l-a necăjit niciodată.

El se întoarse spre mașină.

Chinga, roatele și dulapul erau pline de sânge: vedea că aici s-a petrecut lucrul. Dar nu înțelegea Iorgovan cum au putut roatele aceste să-l răsucească pe Pupăză încât să-i stoarcă viața din carne și din oase. Căci grozav de țeapăn îi părea

lui intrată viața în carea și-n oasele omului.

Mașinistul îi arătă cum l-a apucat roata pe Pupăză, cum l-a aruncat în celelalte roate și cum i-au sfărâmat aceste oasele.

Acum Iorgovan înțelegea, vedea cu ochii; se întoarse iar spre mort, ca să-l vadă și-n aievea.

Era Pupăză și era mort; dar era mort și nu mai trăia; asta se-ntâmplă-n toate zilele; asta o pot toți oamenii!

El se mai uită o dată la roate, apoi se depărtă, dus ca să nu le mai vadă, și tot le vedea mereu stând tăcute, nemișcate, pline de sânge și ademenitoare în osiile lor de fier.

Simina se uita în calea lui.

Venea drept, cu capul sus, cu pasul ușor, iar ochii nu îi mai erau ascunși sub genele dese, ci se aruncau îndrăzneți în lume; acesta era feciorul lui Busuioc bogătoiul. Omul mândru și încrezut în el, care nu se sfiește niciodată.

– Eu nu pot pleca, grăi Simina. Nu pot eu să-l văd așa și să mă depărtez.

O lovise greu acest om, dar simțea că dac-ar călca-o în picioare, ea ar săruta călcâiul ce-o apasă.

Ea se uită și iar se uită la el, cum te uiți la omul pe care ai voi să-l siluiești a intra în voile tale.

– Iorgovane! – îi zise ea în cele din urmă încet – tu ai mințit aseară și minți și acum.

– Eu? îi răspunse el zâmbind. Am o deosebită slăbiciune de a minți, și dacă i-ar veni dracului poftă să mi se puie călare în spete, zău m-aș făli că eu l-am încălecat pe el. Pagubă numai, că dracul nu are poftă!

– Ba are dracu poftă, mare poftă! întâmpină ea. Știi tu că e vorba că eu plec mâne de aici?

– Știu, răspunse el.

Simina tăcu. O durea nepăsarea cu care el rosti această vorbă și-i venea să se depărteze iar de la dânsul.

– Iorgovane! îi zise apoi peste puțin cu amărăciune, dar liniștită ca totdeauna. Tu știi ce

faci și-i fi având cuvintele tale, și nu te mai întreb ce s-a întâmplat de te-ai făcut cum ești. Nu crezi tu însă că lucrul ăsta trebuia să fie făcut altfel? nu simți tu că rușinea mea e mai mult decât toate.

– Așa mi-e pofta! îi răspunse el, râzându-i în față.

– Și dacă te-ai pomeni că eu nu voiesc să plec?! îi zise ea îndărătnic.

Iorgovan se uită speriat la dânsa.

– Și dacă taică-tău zice să pleci? o întrebă el.

– Nu zice!

– Dar vrea!

– Tocmai pentru că voiește, trebuie să fac după cum mă trage inima mea și mă povățuiește gândul meu, zise ea. E vorba de viața mea, Iorgovane, de norocul meu și nu voiesc să blestem pe nimeni; mai bine să mă căiesc toată viața.

– Rămâi, soro! grăi el râzând iar. Eu te-am adus și trebuie să te țiu. Tot omul să poarte beleaua pe care și-a luat-o din draga lui voie!

– Îîh! grăi Simina și se întoarse înscârbită de la dânsul.

Scârbă îi era Siminei, nu însă de el, ci de sine însăși; de el îi era groază.

XI

Seara era priveghie la casa lui Busuioc, iar la priveghie se cere voie bună și multă gălăgie.

Și era gălăgie la casa lui Busuioc.

Ținuse Busuioc să se știe că moare cu cinste cine a trăit în casa lui și să-i arate popii că poate el când vrea; casa era plină de oameni, popii erau gata să-l prohodească pe mort, iar de pomană, grija lui.

Însă nici popa nu stătuse cu mânile în sân.

Mortul nu era întins în casa cea mare, ci jos, într-una din odăile slugilor; Vica, stăpâna casei, ședea înfundată într-un iatac și nu voia să știe de nimic; groapa nu se săpa înlăuntrul morminților, ci tocmai la șanțul de împrejmuire; popii ziceau c-o să-i facă prohod, dar prohodul nu era decât o moliftă de iertăciune; iar bocitoare nu găsise Busuioc, căci femeile sunt fricoase. Oamenii jucau cărți, se băteau în palmă cu cârpa împletită, spuneau povești, râdeau din când în când; dar popa zisese că lucrul acesta nu poate s-aducă noroc, iar popa era popă; ei le făceau toate la porunceală și cu frică, uitându-se mereu la ușă și la ferești, ca să vadă dacă nu cumva se ivește ucigă-l-toaca, fie vreun strigoi, ca să le ceară socoteală pentru gălăgia ce o fac.

Nimeni însă mai mult decât Busuioc nu simțea că nu sunt a bine cele ce se petrec; era frânt și muiat, atât de mâhnit, încât Neacșu se uita cu milă la el și nu se îndoia în sufletul lui că Pupăză i-a fost frate.

Hotărându-se a intra la mort, pădureanul își scutură picioarele, își netezi părul și-și puse pălăria jos lângă ușă; dar el se opri, cuprins de sfială, în prag.

Era singul mortul; nimeni nu ședea la dânsul,

nimeni nu-l bocea.

– Să-i deie Dumnezeu odihnă! grăi Neacșu, făcându-și cruce. Iartă-mă, Doamne! dacă-ți calc voința, adause apoi peste puțin și intră, luă un scaun și se așeză într-un colț al casei.

Nu putea el să vadă casa pustie: mortul acesta îi era, parcă, lui frate și cel mai apropiat om din lume.

Simina ședea pe un buștean de la capătul casei, dusă-n gânduri. Din când în când îi curgea câte-o lacrămă peste obraz; ea o lăsa să se usuce pe el.

Într-o casă era mortul, într-alta Busuioc, iar într-alta Vica, și Iorgovan nu era nicăieri.

Întorcându-se de la câmp, el a stat cât a stat, apoi s-a dus. Era vorba că s-a dus la moară, ca să vadă cum stau lucrurile acolo. Îl aștepta Simina, îl aștepta mereu să se întoarcă, și precum îl aștepta, inima i se strângea tot mai tare și pământul tot mai tare-i ardea sub picioare. Ce face el? Unde se află? De ce nu se mai întoarce? Nu cumva i s-a întâmplat ceva? Sfinte Doamne! Nu cumva i s-au urât zilele? Trebuia să-l vadă și să nu-l mai scape din preajma vederii sale.

Ea-și șterse lacrămile și se ridică.

Dar unde să plece și cum așa, fără de veste?

Bătrânul era la mort. Ea nu putea să intre la el, n-avea în ea destulă inimă să vadă acum un mort întins pe masă.

Șofron stetea-n ușa grajdului, răzemat de ușchior.

Ea se duse drept la el.

Șofron se cutremură când o văzu apropiindu-se de dânsul.

– Șofroane, îi zise ea, dacă ar fi să mă caute taica, spune-i că mă întorc în curând.

El o apucă de mână, o strânse și o ținu câtva, apoi întrebă:

– Unde vrei să te duci?

– Tu știi. De ce mă mai întrebi? De ce mă silești să ți-o spun?! răspunse ea înecată.

Șofron se uită lung la ea.

– Uite! zise el. Am fost obraznic cu tine, dar să nu mă crezi așa. Nu știu de ce, dar atât de bine îmi pare că ai venit acum la mine, încât grozav de bine îmi pare! Lasă, că mă duc eu și ți-l aduc. Știu eu ce-i asta, Simino! adăugă apoi depărtându-se. Simina își acoperi fața cu amândoauă mânile și intră înecată de plâns în grajd. Șofron în fugă se duse și în fugă se întoarse.

– Nu vrea să vie, grăi el amărât.

Simina-și șterse lacrămile.

– Unde se află? întrebă ea.

– Aici la un loc.

– Unde?!

– Nu poți tu să te duci acolo.

– Unde?

– La birt, îi răspunse el turbat.

Simina se îndreptă, făcu o mișcare, ca și când ar voi să se întoarcă, apoi întrebă cu sfială:

– Îi este acesta un obicei?

Șofron nu era dintre oamenii care înțeleg și ceea ce nu li se spune, dar era om cu multă inimă și simțea când nu putea să înțeleagă.

„Da! da! îi este un obicei. Îi place să meargă la birt. Și dacă intră o dată, nu mai e chip să-l scoți”.

Acesta era răspunsul care-i dedea brânci.

– Nu-i adevărat! strigă el îndărătnic.

– Ce nu-i adevărat? îl întrebă ea mirată. – De un an, de când sunt aici, o singură dată l-am văzut și pe el la chef, și acu de a doaua oară!

– Haide! haide! zise ea plecând înainte. Haid’, ca să nu mă duc singură!

Șofron plecă cu pas hotărât în urma ei.

Iorgovan petrecea.

Într-o odaie retrasă de la birtul cel mare ședeau cinci inși împregiurul unei mese încărcate cu sticle și cu pahare de tot felul, unele pline, altele răsturnate. Iorgovan era singur pe o canapea din fund; la dreapta lui ședea Vasilică, scrietorul notarului, la stânga Șarica, o fată de aci din

Curtici, pusă sus pe colțul mesei, între sticle și pahare. La ușa odăii cântau cinci țigani, iar Buczy Arpad, un prieten de școală a lui Iorgovan, juca în mijlocul odăii un ceardaș cu Borișca, o altă fată de aci din Curtici.

Iorgovan bătea mereu din palme, șuiera ceardașul și era vesel.

Un chelner veni să-i spuie la ureche c-a trimis taică-său sluga să-l cheme acasă.

– N-am vreme! răspunse el, și-și urmă a-și petrece. Am spus că n-am vreme.

Chelnerul ieși mulțumit de acest răspuns; dar peste puțin se ivi Șofron în ușă.

Iorgovan sări mânios în picioare, Șarica se dete jos de pe masă, iar Buczy dete o dată din pinteni și se opri în loc.

– Spune-i că nu mă duc! strigă Iorgovan. Să nu-mi strice cheful, că le dau dracului toate.

– Să-ți spun eu ție o vorbă, și rămâi cât îți place, grăi Șofron, apoi se duse la el și-i spuse încet că Simina e afară și vrea să-l vadă.

Iorgovan stete o clipă cam scos din sărite.

– Ei! strigă apoi, dând cu pumnul în masă. Foarte bine! Să vie și ea să petreacă cu noi. O aduc aici.

– Pe cine?! pe cine?! strigară ceilalți.

– O să vedeți voi, le răspunse el și ieși.

Simina se dete un pas înapoi când îl văzu apropiindu-se cu pas șovăitor de dânsa și parcă-i era rușine de a fi venit.

– Haid', fă! îi zise el apucând-o cu brațul. Acum e acum! Acum ca niciodată!

Fata se simți cuprinsă de groază, dar nu încercă să i se pună împotrivă, ci rămase sfiită înaintea lui ca prepelița ce se vede apucată fără de veste.

Șofron simțea că nu e de vorbit cu Iorgovan. E însă mare lucru când omul se știe tare.

– Lasă fata! – grăi el apăsând vorbele – că e pagubă de doi oameni ca noi. Nu e fata asta de seama ta.

– Nu e de seama mea?! întrebă Iorgovan întorcându-se spre el. Cu așa?! Dar adecă ce cauți mereu lângă dânsa? Ce vrei, mă?! strigă apoi, punându-se drept în fața lui Șofron. Știi tu cine sunt eu?!

– Un ticălos ești, un om de nimic! răspunse Șofron.

– Șofroane! strigă Simina aruncându-se între amândoi. Haid', Iorgovane! – urmă apoi stăruitor – haid' să intrăm să petrecem. Nu-l vezi tu că nu știe ce zice?

– Ticălos eu?! strigă Iorgovan voind s-o deie în lături. Stai să vedem!

– Iorgovane?! – urmă ea – vrei tu să te pui aici la ceartă cu el? Haid', haid', să intrăm.

– Care va să zică tu vrei să te duci cu el?! întrebă Șofron rece.

– Da! ea voiește! Răspunse Iorgovan și o apucă iar cu brațul, ca să o ducă.

– Șofroane! – grăi Simina plecând – tu vezi că trebuie.

Sosită apoi în pragul odăii retrase, fata se opri uitându-se la masa-ncărcată, la țigani, la cei doi tovarăși, se uită la Iorgovan și la cele doauă fete, apoi își trase cu vârful tegetelor peste frunte. O apucase parcă un fel de amețeală, se uita parcă de sus într-un mare adânc și adâncul o trăgea spre el: grozavă îi părea plăcerea desfrâului ce-i răsărea din păharele răsturnate, din fețele țiganilor și din părul încâlcit al celor doauă fete.

– Dacă ție nu-ți este scârbă de aceste, să rămânem – zise ea fricoasă – să rămânem și să petrecem.

Iorgovan se uita și el la masă, la cei doi tovarăși, se uita la Simina și la cele doauă fete, se uita la Șofron, care stetea ca un stâlp de peatră în dosul Siminei.

– Nu vreau! zise el muiat, apoi se întoarse și plecă șovăind mai departe.

Simina-l apucă de braț, ca să-l sprijinească, iar

Șofron rămase-n urma lor, călcând pe vârful degetelor, ca să nu-i supere prin zgomotul pașilor săi.

Grozav se simțea de nenorocit, și totuși îi părea bine.

– Lasă-mă! grăi Iorgovan peste puțin, dându-se la o parte. Merg eu și singur.

– Dacă te supără, îi răspunse ea.

– Mă supără! grăi el, apoi se desfăcu, se mai duse câțiva pași și începu în cele din urmă să plângă.

Simina își acoperi iar fața cu amândouă mânile și se opri din drum, dar acum nu mai putea să plângă.

Iorgovan se opri și el, se uită câtva timp la ea, apoi deodată, se lăsă căzut înaintea ei, ca și când ar fi voit să sărute pământul de la picioarele ei.

Fata bătu îngrozită din palme și rămase o clipă cu mânile-ncleștate.

– Haid' – grăi apoi plecându-se spre el – să-l ducem, să-l culcăm.

Iar Neacșu, ieșind într-un târziu de la mort, s-a uitat în toate părțile. Fata lui! unde era fata lui? ce s-a făcut fata lui?!

Când Simina și Șofron se apropiau cu Iorgovan, bătrânul stetea în portiță.

Ei se opriră.

– E taica – grăi Simina – du-te și-i spune să se uite prin curte, ca să nu ne vadă nimeni când intrăm cu el.

Și Neacșu stetea de pândă, în vreme ce sluga și Pădureanca îl furară pe feciorul lui Busuioc în grajd, ca să-l ascundă.

– Taică, grăi Simina după ce se văzu singură cu părintele ei. Tu vezi că mâne nu putem pleca de aici.

Neacșu dete din cap.

Nu mai putea el să-și vadă fata în casa aceasta, unde mortul e părăsit, stăpâna casei se pune în pizmă cu stăpânul și feciorul umblă rătăcit.

– Fata mea! grăi el cu blândeță. Tu știi că n-am vrut niciodată să calc voința ta, dar acum trebuie să fie cum zic eu.

– Nu pot, răspunse ea; nu că nu vreu; nu pot. Mi-e frică, taică, mi-e frică, mă tem c-o să mă blestem toată viața. Nu-l vezi tu unde a ajuns?!

Vedea Neacșu. Dar ce-i păsa lui de feciorul lui Busuioc, bogătoiul din Curtici?! avea el însuși o fată, una singură, ca puține în lume, și aceasta nu putea să rămâie aici.

– Haide! zise el hotărât, apucându-și o șuviță din părul cărunt, și blestemă părul acesta.

– Rămâi tu! – îi răspunse ea – că tu poți.

„Vine dacă mă vede pe mine plecând”, își zise el.

„Rămâne dacă vede că eu nu plec”, își zise ea. S-au înțeles toată viața lor: cum să nu se înțeleagă acum, când se află în culmea vieții?!

XII

Trebuie să se și supere omul câteodată: altfel ori se clocește, ori prinde mucigai.

Aceasta era vorba cu care-și sfârșea popa Furtună toate supărările.

Des-de-dimineață era la Curtici, și nu venise ca să-și ieie secetătorii; aceștia puteau să meargă și singuri, căci era acasă preuteasa și ea se pricepea la treburile gospodăriei mai bine decât dânsul. El era popă și trebuia să-și caute de popie; a venit cu patrahir, cu molitvelnic și odăjdii, ca să slujească și el mortul de la casa lui Busuioc, fiindcă Busuioc îi era cumnat și casele lor erau una și aceeași casă.

Busuioc îl știa pe cumnatu-său și n-avea de ce să se mire; simți cu toate aceste că-l trece un fel de junghi prin inimă când îl văzu dându-se jos din căruță.

Ca nealte dăți, popa se dete așezat, iar nu pe sărite, la pământ, apoi se scutură de prav și-și potrivi hainele pe trup, ba tropoti chiar cu picioarele, ca să-și curețe încălțămintea, ceea ce el nu făcea decât la scările vlădicului poate. Busuioc se uita îngrijat la el, dar nu numai că nu-l întrebă despre cele petrecute, ci ar fi voit să-l roage ca deocamdată să nu-i spuie nimic. Avea destule pe capul lui.

Însă popa Furtună nu era omul care tace când are ceva de spus.

– Nu ți-am spus eu?! grăi el cam răstit după ce se văzu în casă.

– Ce mi-ai spus cumnate? întrebă Busuioc fricos.

– A intrat holera și la noi, răspunse popa. Ieri au murit doi, și astăzi o să mai moară câțiva.

Busuioc rămase câtva timp înlemnit.

Să pună caii la căruță, să-i încarce pe oameni și

să-i ducă de unde-i luase: acesta era gândul care-l cuprinse mai-nainte de toate.

Însă ar fi trebuit să ieie o hotărâre ca să o poată face aceasta, și acum, când îl avea pe Pupăză mort în casă și aștepta s-o mai vadă și pe Simina plecând, el nu mai putea lua nici o hotărâre. Și chiar dacă ar fi putut, nu l-ar fi lăsat popa, carea avea douăzeci de lanțuri de pământ, pe care voia să le secere cât mai curând, ca să nu-l apuce toiul holerei cu ele în câmp.

– Cum socotești tu; ce vrea Dumnezeu, grăi Busuioc, și ei nu mai vorbiră despre aceasta.

Aveau și ei alte treburi.

Văzându-l pe Busuioc de tot muiat, popa și Vica se întreceau a umbla în voile lui: Vica stăruia să-l mute pe mort în casa cea mare, iar popa ținea să-l prohodească șepte preoți și să-i sape groapa în mijlocul morminților. Însă Busuioc ridica mereu degetul și zicea că toate trebuie să rămâie așa precum sunt. Căci dacă nu face nici un rău, omul nu are de ce să se mustre.

Iară Iorgovan ședea înfundat în iatacul său.

Strivit de gândul celor petrecute, el nu mai avea în el destulă putere ca să deie față cu oamenii.

„Un ticălos, un nemernic!” așa-i zisese sluga, și putea să i-o zică aceasta.

Așa steteau lucrurile când Neacșu se gătea de plecare.

Oamenii porniseră încetul cu încetul la Socodor, și el îi vedea depărtându-se într-un șir lung spre marginea satului.

Trebuia să plece și el, și neapărat că pleca, însă parcă uitase ceva.

Simina ședea pe bușteanul de la colțul casei și nu se mișca.

Îl văzuse pe popa dându-se din căruță, o văzuse pe Vica scoasă oarecum din ale ei, îl văzuse pe Busuioc de tot muiat cum era, îl văzuse și pe Iorgovan întorcându-se cu ochii în pământ de la grajd, vedea întreagă această casă învrăjbită și nu

putea să se miște din loc, nici să înțeleagă încăpățânarea tătâne-său.

Neacșu de mult acum își rupsese gândul de a o mai face să plece cu el, dar simțea că în curând ea va pleca în urma lui.

Și dacă totuși nu ar fi plecând?! El nu putea totuși să-și ridice desagii de la pământ.

Și totuși el trebuia să plece cât mai neîntârziat, chiar acu să plece, pentru ca să nu să poată împăca cu omul ce-i desparte.

Și dacă totuși se împacă?!

„Atunci eu nu mai am fată!” răsună lung în sufletul lui.

Nu! nu! el va avea fată, și fata lui era a lui.

„Cum îi va fi data!” grăi el îndreptându-se. Ea are dreptate: când știi că moartea poate să te ajungă în tot ceasul, nu trebuie să-ți calci pe inimă. Și asta o știe omul.

El se depărtă spre casele slugilor, ca să-și ieie ziua bună de la Șofron.

– Noroc să-ți deie Dumnezeu, îi zise el întinzându-i mâna.

Șofron strânse mâna și o ținu lung în a sa, ca și când ar fi voind să-l oprească, ca să-i mai spuie ceva.

Căci avea ce să-i spună, fiindcă sluga popii îi șoptise-n taină o vorbă.

– Care va să zică te duci la Socodor? Întrebă el.

– Mă duc, răspunse Neacșu.

– Uite! – grăi Șofron, ținându-l mereu de mână – știi că la Socodor au murit mai mulți oameni de holeră?

Neacșu își scoase mâna dintr-a lui și rămase înaintea lui câtva timp drept, înalt și cu fața uscată.

– Mai dă-mi și o lumânare! grăi el apoi.

Șofron se-ntoarse în casă și-i aduse un colac și o lumânare, căci colac și lumânare de ceară se dau de pomană la morți, colacul pentru zilele vieții și lumânarea pentru ceasul morții.

– Dumnezeu să ierte! grăi bătrânul primind

colacul.

– Dumnezeu să primească! îi răspunse Șofron.

Puindu-și apoi lumânarea-n sân, bătrânul se duse cu colacul în mână la fiică-sa.

– Du mă duc, fata mea, îi zise el.

Simina se ridică, îi potrivi desagii pe umăr, apoi ieșiră împreună la uliță mergând tăcuți, el înainte, iară dânsa ceva mai în urma lui.

Când ea se plecă să-i sărute mâna, el îi sărută creștetul apoi îi luă capul între mâni și se uită fericit în fața ei.

– Și dacă s-ar întâmpla să-ți fie greu de ceva, îi zise el, să-i spui băietului ăstuia și să nu-ți fie greu de dânsul.

– Știu, taică, îi răspunse ea.

Dup-aceea Neacșu se depărtă cu pas iute ca să-i ajungă pe ceilalți, iar Simina rămase privind în urma lui și așteptând ca el să se mai uite o dată înapoi; el însă se ducea drept în calea lui și s-a dus până ce nu s-a perdut din preajma vederilor ei, lăsând-o pe dânsa răzemată de stâlpul de la poarta casei lui Busuioc bogătoiul.

XIII

În drumul Aradului, la mijlocul pustiei Tovisegyhaz, este o fântână largă și adâncă, cu doauă cumpene, doauă jgheaburi lungi, unul așezat pe picioare, pentru vite, altul pus jos pentru oi, și doauă găleți, una în fântână, iar cealaltă atârnată-n aer, clătinându-se mereu și scârțâind din când în când sub bătaia vântului.

E zi de duminică, grânele sunt strânse și duse, pusta și șesul în lung și în lat e o pustie deșartă, închis din toate părțile între valuri de apă, ridicate de arșița soarelui de meazăzi în văzduh. Pe ici, pe colo se ivesc mai pe aproape, mai pe departe, câte un copac, câte o cumpănă de puț, câte o casă, câte un turn de biserică, năluciri neastâmpărate, cufundate acum în apă, întoarse apoi cu susul în jos și aruncate iar în aer, după cum se schimbă vântul și după cum se mută ochiul. Din când în când vântoasele se dau vârtej, adună paie și frunze și prav, le ridică volbură naltă în aer, și se duce, se duce stâlpul frământându-se peste câmp și de-a lungul pravului de pe drum până ce nu se sparge de-ți zboară fărâmăturile în toate părțile. Apoi o nevăstuică își iese din gura pusă-n margine de drum, se pune-n două labe, se uită ca o păpușă isteață împregiur și iar – vâșc! – intră la adăpost.

În vârful cumpenei de la puț șade o cioară pribegită și cârăie din când în când a pustiu, iar în dreptul stâlpilor este un car cu doi boi legați la proțap.

Și de mult trebuie să steie carul acesta aici, căci abia a mai rămas înaintea boilor câte o fîrâmătură din cocenii de porumb, și ei o adună cu limba, o risipesc iar și iar privesc cu ochi mari când la cocenii din car, când la jgheabul cu apă clocită.

În car e culcat un om cu o doniță lângă el: nu

doarme, nu e mort, ci zace.

Busuioc se-ntoarce de la Arad, și Iorgovan mână caii cei buni de le rămâne pravul cale de trei pușcături în urmă.

– Stăi! voiește Busuioc să zică văzând bietele vite chinuite. Mână, Iorgovene, mână mai iute! zice el, când vede și omul.

Ce a văzut el în drumul lui să nu vadă nimeni, și nimeni să nu simâă ce a simțit el.

E grozav lucru moartea, mai grozav e moartea năpraznică, și mai grozav moartea între străini, dar moartea, în margine de drum, la loc neumbrit, asta nu poate fi cu voia lui Dumnezeu.

Și el, Busuioc, bogătoiul din Curtici, și-a trimis feciorul cu doauă căruțe, cale de două zile, ca să i le aducă încărcate de oameni în drumul acesta. Era peste putință să nu-și facă mustrări amarnice.

Sosind acasă, el îl găsi aici pe popa, care-l aștepta cu nerăbdare, ca să-l vestească despre moartea lui Neacșu.

Iorgovan rămase ca lovit de trăsnet.

– Nu se putea altfel, grăi Busuioc râzând. Asta de sine se înțelege! Ce holeră ar fi aceea, care i-ar lăsa neatinși pe oamenii mei?! Și mai ales pe Neacșu. E bun Dumnezeu, grozav de milostiv!

Grăind acestge, el se plimba mereu în sus și în jos și iar în sus și în jos, în vreme ce popa sta la o parte și-l privea cu un fel de mulțumire, căci era mulțumit popa totdeauna când se petrecea vreun lucru deosebit.

– Bine! a murit și o să-l îngropăm, grăi Busuioc în cele din urmă oprindu-se în fața cumnatului său. Dar cu fata cum rămâne?

– Mai știu și eu? îi răspunse popa. Te uiți la mine parcă eu l-aș fi adus aici. Când l-ai trimis pe Iorgovan după secerători, știai prea bine că s-a ivit holera: nu ți-a păsut atunci; nu-ți pese nici acum. Moare cine n-are zile.

– Eu însă! – strigă Busuioc răstit – nu mai am zi bună în viața mea dacă fata rămâne pe drumuri.

– Tu știi cum ți-e – grăi popa – aici să nu mă pui pe mine judecător.

Și iar se plimbă Busuioc în sus și în jos.

Erau în casa aceea trei oameni, Busuioc, Iorgovan și Șofron, și unul singur dintre dânșii, Șofron, știa ce voiește, și pe când acesta nu îndrăznea să facă ceea ce voia, ceilalți doi se temeau ca nu cumva să facă din slăbiciune ceea ce în adevăr nu voiau.

Acum Busuioc era pornit s-o facă drept spășire.

– Iorgovane, grăi apoi, oprindu-se în fața feciorului său. Nu pentru că vrei tu, nici pentru că doresc eu, ci fiindcă așa e rânduit de la Dumnezeu... M-ai înțeles?!

Iorgovan se cutremură în tot trupul.

– Nu! – zise el umilit – s-o lăsăm aceasta.

Busuioc se depărtă fără ca să-i bage cuvintele în seamă și se duse la Vica.

Peste puțin toată casa știa că Neacșu a murit, dar nimeni n-avea voie să i-o spuie aceasta și Siminei. Vica ținea ca fata să nu afle nimic și să rămâie la Curtici, pentru ca nu cumva să se-mbolnăvească și ea; popa îi spusese chiar că Neacșu e bine și nu îndrăznea nimeni să mai spuie că nu este adevărat ceea ce a spus popa.

Simina se obicinuise a umbla ca-ntre oauă și cuțite; de patru zile, de când se depărtase taică-său, era ca roabă în casa lui Busuioc. Umilită-n gândul ei prin ceea ce făcuse, câteva ceasuri după plecarea lui Neacșu își aduse trebșoarele, ca să plece și ea în urma lui, însp mai era și Vica la mijloc. „Îmi alungă fata de la casă!” striga Vica de câte ori Simina voia să plece. „Îmi nenorocește băiatul!” striga de câte ori își vedea feciorul mereu cu ochii în pământ. Iar Simina n-avea în ea destulă virtute ca să-și calce pe inimă, nu putea să plece cu gândul că-i rămâne o casă învrăjbită în urmă.

Era obicinuită Simina să umble ca-ntre oauă și cuțite, dar acum viața îi părea totuși prea nesuferită. Vedea că s-au schimbat toate fețele, că

toți o ocolesc, că ceilalți vorbesc din când în când prin ascuns și se frământa mereu să-și deie seamă ce oare s-a petrecut. Un lucru știa numai, că schimbarea în fețele și în purtările oamenilor e de când a sosit popa la casă și-și aducea mereu aminte ziua în care a rămas ea singură la crucea de grâu, în mijlocul miriștii țepoase.

Dar cu toată strășnicia Vichii, aceasta nu putea să ție mult.

Era la casa lui Busuioc un om care le îndrăznea toate.

Aflând despre moartea lui Neacșu, Șofron își luă pălăria din cap, și-o puse în cui, apoi se duse s-o caute pe Simina, acum, degrabă, fără întârziere.

El o găsi jos la spălătoare și-i făcu semn să iasă, ca și când o ar fi chemat Vica.

În mijlocul curții el o opri din drum.

– Simino, îi zise, ce neamuri ai tu?

– Un văr și o mătușă la Zimbru – îi răspunse ea mirată – și un alt unchi aici la Cherechi. Nu-l cunosc, dar taica vorbește adeseori de el. Dar de ce mă întrebi?

– A murit taică-tău, grăi Șofron așezat.

– Taica! a murit?! șopti ea.

Înțelegea bine, nu se îndoia că e mort când i-o spunea Șofron, dar vorba aceasta, mort, îi suna a gol în ureche, nu putea să și-l închipuiască mort pe tatăl ei, nu-l vedea, nu-l simțea mort.

– Și cum a murit? întrebă ea fricoasă.

– De holeră.

– Și, nu știi, cum a murit de holeră?

– Nu știu, răspunse el; știu numai că lumânare avea la dânsul.

Simina ridică mâna, și-o trase peste frunte și începu a se freca între sprâncene.

Nu era cu putință!

Aici la loc străin, așa cum a plecat, singur și părăsit, el nu putea să moară.

Și totuși era mort.

– Ce trebuie să fac eu acum? întrebă ea.

– Nu prea știu nici eu, răspunse el. O să întrebăm vreo babă. Acum du-te și-ți despletește părul, iară eu mă pun călare, mă duc la Cherechi și până la miezul nopții mă întorc cu unchiul tău la Socodor, ca să-l scalde și să-l întindă de priveghie. Pân-atunci vino și tu, ca să-l bocești.

– E bine așa?!

– Bine! îi răspunse Șofron și grăbi spre casă pentru ca să-și ceară bani și un cal de la Busuioc.

Simina rămase privind în urma lui.

Scăldat! întins pe masă! priveghiat! bocit tatăl ei, bocit de dânsa?!

Ea îl vedea, acum îl simțea mort.

– Șofroane! – strigă dânsa plecând în urma flăcăului – nu te duce! Să meargă vreun altul. Tu nu mă poți lăsa pe mine singură.

Șofron se opri.

Așa era; el nu putea s-o lase pe dânsa singură.

Ea înaintă spre el un pas, doi pași, câțiva pași, apoi se opri și scoase un țipet sfâșietor.

– Unde-l întindem pe taica?! unde-i facem priveghia?!

– La mine în casă! îi răspunse popa, grăbind la dânsa.

Simina îi sărută mânile, apoi începu să plângă și urcă scările casei, despletindu-și părul.

XIV

Noauă săptămâni de zile Simina nu și-a împletit părul, noauă săptămâni de zile în toate serile ea și-a încheiat rugăciunea cu vorbele: „Iartă, Doamne, greșelile mele și-i dă lui odihna morților fericiți!”

Popa l-a îngropat, i-a făcut pomenile, i-a citit iertările, i-a ținut în casa lui fata. Popa? – nu! – preuteasa, căci popa era popă și trebuia să-și caute de popie.

În zădar stăruia Vica, în zădar unchiul de la Cherechi, în zădar mătușa de la Zimbru: Simina nu putea să plece de la Socodor, nu putea să-l lase pe mortul ei singur. Nu plângea nici pe față, nici în ascuns, nu se ducea nici în cimitir, ca să-i ude mormântul cu lacrămi, dar stetea și voia să steie în satul acesta. Și de câte ori o ispitea gândul a se depărta, ea se trezea pe dealul din Zimbru, mai sus de biserică, între crucile mari vopsite în fel de fețe, și-l vedea cu ochii, viu îl vedea, puindu-și bățul pe țelină, și îl auzea grăind: „Vezi tu, aici, tocmai aici este înmormântat bunicu-tău, aici i-a fost groapa, s-a prăpădit, l-au călcat oamenii, dar aici a fost, și colo al bunichii-ti”. „Iar aici e înmormântat... taica!” răsuna în sufletul ei, și ea rămânea.

Și dacă ar fi vrut să se ducă, n-ar fi lăsat-o preuteasa, căci era singură preuteasa și mai-nainte de a fi venit Simina la casa ei dar ea nu știuse cât e de rău de a fi singură.

Și totuși tot preuteasa i-a adus aminte c-a rămas pustie casa din Zimbru și că trebuie să-și caute alta.

Se peptena Simina și preuteasa se uita la părul ei.

– Greu se descurcă! zise ea și luă peptenul și peptenă părul și începu să-l împletească.

Simina simțea că o năpădesc lacrămile, dar nu

zicea nimic: odată trebuia să fie împletit.

Apoi au început amândoauă să plângă și au plâns și au plâns până ce n-au ncetat a mai plânge.

– Și-apoi, Simino! – grăi în cele din urmă preuteasa – de la Curtici la Socodor nu e cale lungă. Așa din duminecă în duminecă, tot o să ne mai vedem noi.

„Pui de cuc în cuib de cioară! Simino! fata mea!”, răsuna în sufletul Siminei.

– Pîn-atunci o să mai treacă multă vreme! – răspunse ea cuprinsă de frică, - dac-o fi vreodată și asta.

– Vine Busuioc duminecă!

Simina-și plecă ochii și tăcu.

Duminecă! acum duminecă!

Știa dânsa ce voiește Busuioc și se obicinuise cu gândul că așa are să fie; el însă venea prea în curând. Trecură doauă luni de zile de când n-a mai avut timp de a se gândi la aceasta și acum nu mai putea parcă să-și aducă aminte de cele petrecute.

Seara, mai-nainte de a fi adormit, ea stete mult timp trează și pusă cu gândul în trecut și în viitor.

Ea însăși le-a făcut, le-a simțit și le-a suferit toate, dar acum, privindu-le cu ochiul ei limpezit de durere, parcă nu le mai credea: gânduri și simțiri se așezaseră cu totul altfel de cum au fost în sufletul ei, și de câte ori se gândea la Iorgovan, obrajii i se umpleau de sânge și o pornire de neîndurare îi trecea prin suflet.

Precum puhoiul surpă, dărâmă, ia, duce și nămolește, tot astfel și durerea mare curăță sufletul: precum după puhoi abia pe ici, pe colo se mai zăresc urmele celor foste, tot astfel și după durerea covârșitoare depărtate ni se ivesc și acoperite în uitare cele simțite mai-nainte; dar precum pe urma puhoiului de primăvară crește iarbă verde, tot astfel și durerea mistuitoare lasă în sufletul tânăr o noauă sete de viață.

Câtă nebunie, câte dureri pe urma ei! – și totuși, simțindu-se cumințită, Simina începu să plângă.

Era trezită din aiurirea ei, dar perdut îi era și farmecul vieții, și de câte ori ea încerca să reînceapă povestea curmată, îi răsunau și iar îi răsunau în ureche vorbele:

„Pui de cuc în cuib de cioară! Simino! fata mea!”

Nu! Prea era curând.

Îi trebuia timp ca să se mai gândească.

Și totuși ea nu se simțea destul de tare în ea ca să se pună împotriva voinței lui Busuioc.

– Eu am o mătușă, grăi dânsa, și un unchi, să văd ce zic aceștia; să mă ceară de la dânșii.

XV

Popa Furtună se făcuse om

Nu-i vorba, tot mai mergea la vânătoare, tot mai mâna caii, tot mai ținea la prepelicarul lui, însă parcă nu-i mai priia nimic.

Mult ar fi dat să-l poată face viu pe Neacșu.

El nu era de vină c-a murit, dar tot ar fi fost mai bine să trăiască, ori, dacă-i era data să moară, să fi murit la el acasă.

Cu toate aceste, Simina, fiica mortului, era în casa lui, și de câte ori o vedea, trebuia să-și aducă aminte de răposatul ei părinte.

Și orișiunde se ducea, popa Furtună nu putea să scape de Neacșu, fiindcă Busuioc, cumnatu-său, era om știut de toată lumea: și cine oare n-ar fi voit să știe dacă este ori nu adevărat că Busuioc și-a pus în cap să-și ieie o pădureancă noră în casă?

Mai ales rudeniile cele multe ale lui Busuioc erau foarte nedumirite.

Unii erau de părere că bine face Busuioc, fiindcă e om cu stare, n-are nevoie de nevastă cu zestre, și nu este pe lumea aceasta lucru mai bun decât dragostea între nevastă și bărbat. Dar, mai presus de toate, Simina era frumoasă, și nora frumoasă e podoaba casei.

Alții erau de părere că Busuioc nici nu voiește în adevăr să-și însoare feciorul, dar n-are-ncotro, fiindcă Iorgovan e stăpân în casă, el face tot ceea ce voiește. Și nici nu se putea să fie altfel. Iorgovan, ăsta, ce era el, dacă e vorba? Nici plugar, nici om de carte! Umblase cât umblase la școală până când n-a perdut rostul plugăriei, apoi, când a văzut că e lucru greu cartea, iar s-a apucat de plugărit, adecă la drept vorbind, a rămas de gură-cască pe acasă.

Iar alții știau că nici Iorgovan nu ține s-o ieie pe

Simina de nevastă: cum ar și putea un om ca dânsul să se îndrăgească de o pădureancă? Ea însă l-a momit cu farmecele ei, îl ține de scurt, i-a mai murit apoi și părintele, și Iorgovan, milos cum e, nu mai putea să scape de dânsa.

Popa Furtună știa că toate aceste nu sunt adevărate; el însă dedea din umeri și zicea că nu știe nimic. Le dedea tuturora dreptate ca să scape de dânșii.

Un singur lucru știa el: că dacă n-ar fi murit Neacșu, Busuioc nu s-ar fi plecat la voința feciorului său și că niciodată Iorgovan n-ar fi stăruit împotriva voinței tătâne-său.

De aceea, de când cu moartea lui Neacșu, popa Furtună se ferea de a vorbi fie cu Busuioc, fie cu Vica, fie cu Iorgovan despre Simina.

Busuioc o simțise aceasta și, la început, parcă prea puțin îi păsa. El însă era deprins să ceară sfatul cumnatului său în toate treburile și încetul cu încetul se nedumeri.

– Ei! spune – grăi el în cele din urmă – vorbește și tu odată: ce zici?

Popa se uită zâmbind la el.

– Ce mă mai întrebi? îi răspunse. Parcă tu poți să faci altfel decțt așa precum te bate capul! Măcar o dată în viața ta, acum, când e vorba de însurătoarea feciorului tău, fă ce știi.

– O iau în spinarea mea! grăi Busuioc, și de aici înainte lucrul era hotărât.

Cât pentru Iorgovan, el trăia în așteptare.

Era învrăjbit cu sine însuși, și firea și forințele i se schimbau pe ceas, pe minut. Simțământul de strâmtorare însă care îl cuprinsese atunci la Zimbru, când Neacșu se învoise ca să plece cu Simina la Câmpie, mai ales acest simțământ îl stăpânea mereu. N-ar fi voit și n-avea în el destulă virtute ca să voiască.

Își aducea aminte de cele petrecute, de vorbele ce grăise atunci noaptea, de mânia lui Șofron, de mânia lui Neacșu, de hotărârea Siminei, își aducea

aminte de beția sa și de moartea lui Neacșu; era peste putință ca el să mai poată privi după toate aceste în ochii Siminei fără ca s-o urască.

Nu! aceasta nu se putea!

Simțea în el că dacă Simina i-ar aduce aminte cu un singur semn măcar de cele petrecute, el ori s-ar târî ca atunci noaptea la picioarele ei, ori ar trebui să închidă ochii și s-o omoare.

Și totuși el nu putea altfel, îi era peste putință să-și rumpă gândul de la dânsa.

Adeseori, când îl vedea pe Șofron căutându-și liniștit de treabă, se pomenea că-l privește cu un fel de sfioasă uimire și parcă-i era frică de dânsul.

Știa c-o iubește pe Simina, știa că dânsa nu-l iubește pe el, și gândul că s-ar putea să-l iubească vreodată nici nu intra în mintea lui. Însă tot atât de bine știa Iorgovan că Simina ține la Șofron mai mult decât la un frate mai mare și că Șofron le știa toate. Era cu putință ca el să nu-i zică Siminei: „Ferește-te de ticălosul care astăzi te-a batjocorit, iar mâne e-n stare să-ți sărute pământul de sub picioare”.

Și totuși el nu putea altfel.

Plecând dar la Socodor, Iorgovan nu era în voie de nuntă, iar Busuioc o simțea și el aceasta și-i venea să-l certe.

Intrând în curtea popii, Iorgovan începu să tremure în tot trupul, iar când dete față cu Simina, vederile i se împăingeniră și-i venea parcă să amețească.

Busuioc îl vedea și numai cu anevoia se mai putea stăpâni.

Când apoi preuteasa-l apucă la o parte și începu să-i vorbească despre neamurile Siminei, el se făcu rece ca sloiul de gheață.

Atât i-ar mai fi lipsit! N-avea oare el însuși destule neamuri?!

Dar nu-i intra lui Busuioc în cap gândul că o fată rămasă pe drumuri ar mai putea să steie în chibzuiri când el o pețește pentru feciorul său.

Nazuri muierești!

– Zi-i să vie încoa! grăi el aspru și începu a se plimba prin casă.

Lucrul ăsta trebuia s-ajungă odată la capăt.

Peste puțin Simina intră și rămase cu capul plecat înaintea lui.

– Simino! îi zise el cumpenind vorbele, pentru ca nu cumva să pară prea de tot doritor de a-i fi socru. Cum rămâne cu tine? mai stai aici, te duci la unchiu-tău ori vii să stai viața toată la casa mea, unde atât de mult ești dorită?

Simina își ridica capul, își trase mâna stângă peste frunte, apoi rămase o clipă nemișcată.

Știa cu cine vorbește: acum nu mai putea să rămâie aici și-i era foarte greu să plece.

– Deocamdată – răspunse ea plecând iar ochii – o să mă duc la unchiul.

Busuioc rămase ca trăsnit din senin.

La asta nu s-a așteptat.

Cum rămânea el față cu lumea, față cu rudele lui?!

Îi venea să-și înfigă ghearele-n carne.

Simina-și ridică iar ochii și-l privi ca și când ar fi voind să-l întrebe dacă mai are ceva de zis.

– Nimic, grăi el. Voiam numai să știu. Deocamdată voiești așa. O să ne vestești când vei fi voind altfel.

– Da! îi răspunse ea încet, apoi se plecă, îi sărută mâna și ieși cu pas domol.

Iorgovan o aștepta în pridvor.

Ea trecu repede înainte, ca omul ce n-are timp de a mai sta de vorbă.

El i se puse neclintit în cale, și vâtva timp ei rămaseră privind cu încordare unul la altul.

– Ce-i? întrebă el.

– Nimic nu e! îi răspunse ea strâmtorată.

– Ceva este, grăi el, ceva ce s-a pus între mine și tine. Vorbește: fii cum ai fost odinioară; vorbește-mi fără milă, cum i-ai vorbit atunci lui Șofron. Dacă n-a perit el atunci n-o să pier nici eu acum.

– Eu nu știu ce vrei tu să zici, îi zise dânsa turbată.

– Voiesc să zic că atâta om ca Șofron sunt și eu!

– Lasă-l pe Șofron!

– Eu îl las – grăi el cu patimă – dar nu te lasă el pe tine!

Simina se îndreaptă, se uită aspru în fața lui, apoi începu să râdă.

– Știi că mi-e frică de tine, zise ea încet. Spune-mi că te omori! – fă-ți obiceiul! – tu știi că cu aceasta mă poți muia de mă târăsc la picioarele tale. N-ai decât să vrei, și mă dau în placul tău.

Grăind aceste, ea se întoarse ca să se depărteze.

– Ce-ți pasă ție acum dacă mor sau nu! strigă el.

– Apoi da!? grăi dânsa întorcându-se iar spre el. Tu mori o dată ca să mă omori pe mine în fiecare ceas, și mie prea puțin îmi pasă. Tu vorbești de Șofron?! – adause ea aspru – tu?! Șofron e om, Iorgovane!

Ea se depărtă înspăimântată oarecum de vorbele ce grăise.

– O să vezi tu că și eu sunt om! Grăi Iorgovan într-un târziu, ca deșteptat din vis. Pot eu să trăiesc și fără tine. Ba nu pot, nu pot! adause apoi peste puțin și căzu frânt pe o laviță din apropierea lui.

XVI

Plecând Busuioc la Socodor, Curticiul întreg știa în ce treabă o să-i fie umblarea.

Știa și Șofron.

El pusese caii la căruță; chiar el cu mâna lui îi deduse lui Iorgovan biciul; i-a văzut plecând; le-a zis „noroc bun”; s-a uitat în urma lor.

La urma urmelor, știa el de mult că așa au să vie lucrurile, era obișnuit cu gândul acesta și n-avea de ce să-și facă inimă rea.

Și totuși, întorcându-se la grajdul lui, el nu mai vedea parcă cu ochii: fără de veste, se întoarseră toate cu susul în jos în capul și în inima lui.

Una-i era să știe și să gândească numai, și alta să vadă că se și petrec lucrurile astfel.

Acum ar fi voit să-i oprească în loc și să le zică: „Mai stați, ca să mă mai gândesc și eu!”

El se lăsă frânt pe un sac cu grăunțe și stete mult timp așa, cu mintea oprită în loc.

I se înfundaseră toate.

De multe ori își zisese el că nu e Simina fată de seama lui, și-i era rușine că s-a gândit vreodată, om ca dânsul, să o ieie de nevastă; acum însă iar simțea în el că tot nu e om pe lume care să-i fie potrivit ca dânsul. Fiindcă grozav îi era de dragă.

Dac-ar fi fost om mai iute în hotărârile lui, el n-ar mai fi stat pe gânduri, ci ar fi luat un cal din grajd, s-ar fi aruncat în spinarea lui și s-ar fi întins drumului, ca să sosească la Socodor mai-nainte de Busuioc; numai însă unul câte unul se întrămau gândurile în mintea lui și de câte ori voia să se ridice el își aducea aminte c-a pățit o dată rușine, mare rușine, și rămânea înfipt la locul lui.

„Ține la mine! mult ține!” își zise el, aducându-și aminte de cele din urmă zile pe care le-a petrecut cu dânsa, de noaptea în care îl aduseseră

pe Iorgovan de la birt, de ziua când ea-l rugase să nu o lase singură, de dragostea pe care i-o arătase în timpul înmormântării lui Neacșu. „Ține la mine! – zise iar – dar asta e alta!”

Așa era rânduit!

El însă, ce se făcea el?

Cum rămânea cu însurătoarea lui?!

Ce se alegea de locul lui de casă?!

Unde se ducea el? cum își urma viața mai departe? gândurile plăcute, pe care și le făcuse el mai-nainte de a o fi văzut pe dânsa, erau ele perdute, toate perdute?!

„Nu se poate! asta nu se poate!” strigă el și sări în picioare.

Uitându-se apoi împregiur, el ieși din grajd, și din curte, și din sat, și luă drumul Socodorului, pe jos, încet, dar întins și cu pasul bine călcat, ca omul care știe că n-are să sosească prea târziu. Și cât ține drumul de la Curtici la Socodor, peste bătături, peste miriști și ogoare, Șofron s-a dus mereu, dar mintea-i sta în loc, asupra gândului că asta nu se poate.

Sosind la casa popii, el s-a oprit în loc și parcă începuse a șovăi în gândul lui.

Mare rușine a pățit el în viața lui!

Curtea era deșartă: Busuioc plecase de mult, iar slugile erau duse la joc.

Ce făcea el acum?

Cu ea singură voia să vorbească: cum s-o puie asta la cale?

El intră sfiicios în curte, înaintă spre casă, urcă scările, apoi iar se opri și începu să tușească, doară-l va auzi Simina și-i va cunoaște glasul și va ieși la el.

Simina era-nfundată în iatacul preutesei, unde-și dedea silință să plângă, dar nu putea.

Era însă preuteasa prin apropiere.

Auzind tușitul în pridvor, ea tresări, apoi ieși spăriată din casă.

– Ce-i, Șofoane? întrebă ea, oprindu-și

răsuflarea.

– Nimic, îi răspunse el. Am venit eu așa, de capul meu; nu Busuioc m-a trimis; am o vorbă cu Simina, dacă se poate.

Simina sări spăriată-n picioare când preuteasa intră la ea și-i spuse că Șofron are să-i spuie o vorbă.

Dac-ar fi știut ce vea Șofron, preuteasa ar fi lăsat-o pe Simina să se întoarcă singură la el; o vedea însă atât de scoasă din ale ei, și parcă de sine se înțelegea că nu trebuie s-o părăsească.

Iară Șofron nu era nici el omul care le zice preuteselor chiar la ele acasă: „Te rog, ia mai fă bine să ne lași singuri”.

Ei intrară toți trei în casă; preuteasa și Simina se așezară, iar Șofron rămase stând la ușă, și dacă mintea i-a stat vreodată în loc, acum i se înțelenise.

– Șezi, Șofroane, grăi Simina, ca să zică și ea ceva.

El se așeză, apoi se uită la preutească și la Simina și iar la preutească.

– Uite! grăi, dar mai departe nu putea.

Știa el ce voiește, însă nu era încă dumirit și ar mai fi voit să se gândească, căci una era să-șik facă el lucrurile în capul lui cel sec, și alta să steie față-n față cu Simina; uitându-se la ea, el nu mai cuteza să aibă gândul cu care venise, și lacrimile începură a curge peste obrajii lui rumeniți de vânt și de arșița soarelui.

Și nu e lucru de glumă să-l vezi muiat până la lacrămi pe un om ca Șofron, care stă ca un munte înaintea ta.

Simina rămase cu ochii perduți într-ai lui, cuprinsă de fiori la vederea focului ce ardea în ei, își strânse umerii și se dete puțin înapoi: simțea că vine ce vine, c-o îneacă, c-o năbușește plânsul.

Preuteasa se ridică și rămase mirată între amândoi.

– Nu e nimic! zise el râzând. Uite, m-a apucat așa fără de veste, dar trece. Voiam numai să-ți spun

că e bine – urmă el din greu – e prea bine așa! Și mie-mi pare bine că te măriți după Iorgovan.

Pe Simina o înecă plânsul, și câtva timp ei steteră toți trei tăcuți și nemișcați.

– O, cât sunt eu de ticăloasă! strigă ea după ce se mai ușură. N-o să mă ierți tu pe mine niciodată pentru cele ce ți-am făcut!

– Eu? întrebă Șofron mirat și se uită la preuteasa, doară-i va spune ea de ce să o ierte pe Simina.

– Nu, Șofroane, urmă Simina, luându-și iar liniștea ei obicinuită. Asta a trecut pentru vecie! El m-a despărțit de taica în ziua morții lui, m-a despărțit de tine acum, când viața îmi este mai grea; căile noastre s-au despărțit și nu se mai pot întâlni în viața aceasta! Uite! adăugă apoi peste puțin. Nu pentru mine, căci eu sunt nevrednică, ci pentru că ai ținut la fie iertatul și a ținut și el la tine. O! dac-ai ști cât a ținut?! Uite! ție tot una îți este, tot n-o să rămâi la Busuioc; mută-te aici la Socodor, ca taica să nu rămână singur.

Grăind aceste, ea se depărtă.

– Apoi se înțelege că viu! s-ar putea oare să nu viu?! răspunse el și, făcând un pas în urma ei, îi apucă mâneca de la cămașă și sărută pânza străvezie.

Și era foarte fericit Șofron că are unde să se ducă și putea să steie cu Neacșu la Socodor.

XVII

Ar fi vrut Busuioc s-o poată lovi pe Simina și simțea că nu se poate apropia de dânsa.

N-are în lumea aceasta averea nici un preț!

Era om bogat; ce folos avea de bogățiile lui?!

– E bine! grăi el când se văzu față în față cu Vica.

– Cum așa?! strigă Vica. Eu vă văd pe amândoi parcă nu v-ar fi toate caprele acasă.

– E foarte bine! grăi Busuioc. Mai bine nici că se poate. Tu înțelegi că așa trebuie să fie! Adecăte cum?! Sunt eu dintre oamenii ce-și adună casa de pe drumuri?! Are și ea neamurile ei: să se pună la cale cu ele; să-și gătească zestrea, ca să nu-mi fie rușine când o voi primi în casa mea; îi dau și eu de la mine, dar să ceară, să ceară, atât măcar.

Asta o înțelegea și Vica: săracul, dacă-i sărac odată, să-i facă bogatului măcar mulțumirea de a cere.

– Apoi, urmă Busuioc, trebuie să o pețesc cândva, să o cer de la cineva, să o iau de undeva: se duce dar deocamdată la unchiu-său la Cherechi. Așa voiesc eu!

Vica se mulțumi, și în curând știa tot satul cum s-au pus lucrurile la cale, ba peste câteva zile o știau și cei de la Cherechi.

Simina începu să răsufle mai ușor.

Înțelegea de ce Busuioc nu i-a spus nici chiar nevestei sale adevărul.

Încetul cu încetul se uită toate, chiar și rușinea pățită de el parcă nici n-ar fi fost.

Acesta era gândul lui Busuioc, și nici Simina nu avea altă dorință.

– Așa este! Le zicea dar celor ce-o supărau cu întrebări, și ca să-i încredințeze că în adevăr așa a rămas vorba, ea se puse pe lucru, ca să-și facă

zestrea, însă numai așa, azi un petec, mâne altul și peste câteva zile strica iar, ca să înceapă din nou. Iar dacă se găsea pe ici, pe colo câte cineva ca să-i dea zor, ea zicea că n-are grabă, că tot n-are să fie asta niciodată.

Și parcă-i știa gândul, și Busuioc scăpa pe ici pe colo vorba că n-are grabă că cine știe?! Poate că și Iorgovan se va mai răzgândi.

Peste câteva săptămâni știa toată lumea că Busuioc nu vrea, iară Iorgovan nu prea se opintește nici el.

– Și – să stai și să te miri! – tot astfel zicea și Iorgovan.

Nu poate pentru că s-ar fi răzgândit, nu! cu una, cu doauă omul în dragoste nu se răzgțndește; el știa însă în el, era pus într-un colț tainic al sufletului său, că Simina se va răzgândi ea, și dac-o va lăsa el pe ea, nu-l va lăsa ea pe el.

Șofron, în sfârșit, era frânt și tâmpit, bunăoară, ca omul ce a stat toată noaptea pe drum, bătut de vânturi și de ploaie.

Mulți ziceau că e om prost Șofron, deși nimeni nu-și aducea aminte ca el să fi făcut vreo prostie. Era numai târziu la minte, atât de târziu, încât ar fi stat cu mintea oprită pe loc dacă l-ar fi luat cineva repede și l-ar fi întrebat dacă e bărbat ori femeie; și-ar fi dat seamă de ce i se face întrebarea, cum trebuie s-o înțeleagă, ce trebuie să răspundă și în cele din urmă tot ar fi răspuns: „Ia stai să mă mai gândesc.”

Atât de mult se temea ca nu cumva să zică ori să facă vreo prostie, încât ținea capra de coarne și tot nu-ndrăznea să spuie că nu e ciută.

Și, cu toate aceste, el făcuse o prostie, cea mai mareprostie, o ticăloșie nemaipomenită.

„Sunt un nemernic!” își zise el întorcându-se de la Socodor, și dacă Șofron își făcea vreun gând, acesta, fie bun, fie rău, rămânea înfipt în el.

Nu era bine, nu-i părea bine că Simina se mărită după Iorgovan; el, cu toate aceste, a zis că e bine și

că-i pare și lui bine.

S-a dus anume ca să-i spuie Siminei că nu se poate; cu toate aceste l-a făcut Dumnezeu așa de slab de-și perde mințile îndată ce se află în fața Siminei?

Dar Simina a zis că n-are să fie lucrul acela niciodată.

A zis?! Ce mai ținea el samă de cele zise de dânsa?! El știa ce-a zis el însuși, știa ce gândește, știa cum și-a pus în el lucrurile la cale și-și mai aducea aminte că trebuie să se mute la Socodor, pentru ca mortul să nu rămâie singur.

Sosind la Curtici, el nu-și mai găsea locul.

Îi era groază să fie singur cu gândurile rele, care zile întregi nu-l mai părăseau dacă și le făcea odată, și îi era rușine să deie față cu oameni.

Când îl vedea pe Busuioc, i se răcea tot sângele în vine, iar de Iorgovan se ferea, ca u cumva să-l apuce fără de veste și să-l strivească.

Știa el, nu-i vorbă, că Simina nu e de seama lui, dar și Busuioc trebuia să știe că nu-i Simina de noră-n casa lui, nici Iorgovan om pentru o fată ca Simina.

„Ei! și ce le pasă lor?! merge cât merge!“ își zicea el câteodată, și atunci îi venea să strige: „Feriți-vă de mine! luați-mă și mă legați! Puneți-vă cu ciomegele și mă omorâți ca pe un câine turbat.“

Dar lumea începu să vorbească despre biata Simina și să spună că Busuioc nu vrea, iar Iorgovan nu stăruie. Șofron parcă nu-nțelegea bine.

„Căile noastre s-au despărțit și nu se mai pot întâlni în viața aceasta.”

Așa zisese dânsa.

Care va să zică așa este.

Îi era rușine lui Șofron, dar nu putea să-și dea seama dacă-i este rușine de rușinea ei, ori de nedrep¬tatea ce i-o făcuse lui Busuioc în gândul lui, nici dacă-i părea bine ori rău de rușinea sa.

Simțea numai că acum poate să-l vadă pe Busuioc, fără ca să i se mai răcească sângele în vine, că nu-i mai venea să-l apuce pe Iorgovan și că Simina nu-i mai părea atât de strașnică. Sărmană copilă!

Acum parcă nu s-ar mai fi sfiit să vorbească cu dânsa și să-i spună verde-n față ceea ce gândește, fiindcă el era mai în vârstă, mai așezat ca dânsa și ținea la ea, mare minune cum ținea. Mai ales acum, Șofron nici n-ar fi stat de vorbă cu omul, care ar fi zis că el nu se va muta după Sf. Dimitrie la Socodor.

Ăsta era un lucru care de sine se înțelegea. Dar nici nu zicea nimeni că n-are să se mute.

Ziceau toți că se va muta, fiindcă așa zicea și el, și asta era treaba lui, el știa mai bine ce și-a pus de gând. Și fiindcă de sine se înțelegea că are Șofron să plece de la Curtici, tot de sine se înțelegea și că-i este de vânzare locul de casă. Așa zicea și el, și asta iar tot el trebuia să o știe mai bine.

Trecuse însă un an și jumătate de când își cumpă¬rase acel loc, și în timpul acesta se înfipsese în el gândul că locul acesta e al lui, că pe el are să-și zi¬dească o casă, că acolo are să-și petreacă el viața cu nevasta și cu copiii lui. Cu una, cu două nu putea să părăsească el acest loc, de care se legau toate gân¬durile plăcute ce-și făcuse în timp de un an și jumătate: el nu se putea gândi pe sine altfel, decât avându-și locul lui de casă, și fără de acest loc el parcă nu mai era tot el.

Nu-i vorbă, Șofron nu zicea că nu-și vinde locul, dar când se găsea câte un cumpărător, îi spunea că vrea să se mai gândească. Și se tot gândea Șofron; Sf. Dimitrie era aproape, dar el nici pe departe nu se apropia de plecare.

Două săptămâni înainte de Sf. Dimitrie, întorcându-se de la târg pe la Socodor, din vorbă-n vorbă Busuioc află despre cele petrecute între Șofron și Simina.

Pe drum, pân-acasă, și acasă, plimbându-se de la

ușă până la fereastră, el își răsucea mereu mustața: acum se putea apropia de Simina, și vorba era numai cum s-o apuce ca s-o țină strânsă.

Banii lui Șofron erau în mâinile lui. Nu-i ținea el, îi dăduse cu împrumutare pe la alți oameni, însă de la el atârna, când să-i înapoieze datornicii. Erau dați, ce-i drept, până la Sf. Dimitrie, dar greu ar fi fost să-i capete mai-nainte – mai târziu? nimic mai lesne!

El chemă pe Oanea lui Toader, unul dintre dator¬nici, la sine și începu să-l strângă în chingi.

Datornicii se află-n strâmtorare totdeauna când le ceri banii, iară Oanea mai și păgubise de cu primăvară cu un bou: el se rugă dar să-l îngăduie o lună, două măcar.

– Bucuros, chiar și un an, îi răspunse Busuioc dar tu știi că banii nu sunt ai mei. Vorbiți cu Șofron.

Îl știa Busuioc pe Șofron că nu știe stărui și nu se poate depărta fără de banii lui. Ține la banii săi omul care i-a câștigat în sudoarea feții sale.

O știa și Șofron aceasta, și tocmai de aceea dăduse banii lui Busuioc, la care nu putea să-i piardă, pentru că avea din ce să-i înapoieze și avea destulă trecere ca să-i scoată de la datornici. Șofron stătu dar mult pe gânduri, când datornicii veniră să-l roage ca să-i mai îngăduie.

– Eu n-am bani la voi, grăi el în cele din urmă, banii ce am avut i-am dat lui Busuioc, la el am bani, și nu e treaba mea ce a făcut cu ei. Asta așa era, dar dacă Șofron era om cu minte, nu erau nici datornicii mai proști și înțelegeau că Busuioc i-a trimis la Șofron fiindcă vrea să și-l mai țină slugă, să-l aibă legat, ceea ce le venea și lor la socoteală.

– Dacă-i așa, apoi sănătate bună, nici noi n-avem să-ți dăm bani, ziseră ei și se duseră în trebile lor.

Sosind ziua de Sf. Dimitrie, Șofron era hotărât, ca totdeauna, să plece, dar altfel toate erau ca mai-nainte. El se duse la Busuioc, ca să-și facă

socoteala de simbrie. Și o și făcu.

Busuioc îi numără până la cel din urmă crețar ceea ce îi mai rămăsese, îi pofti noroc și spor la toate, dar de bani nu-i pomeni nici c-o vorbă măcar.

„Se vede c-a uitat!” își zise Șofron și mai așteptă, că doară-și va aduce aminte. Busuioc însă începu să-i vorbească de toate, numai de banii lui, nu. Șofron plecă în cele din urmă, se mai opri din drum mai-nainte de a ieși din casă, se opri încă o dată, după ce închise ușa în urma sa, stătu cât stătu și începu să se scarpine în dosul urechii.

„O să mă mai gândesc! zise el plecând. Se vede că tocmai acu nu-i are la îndemână.”

Și iar începu Șofron să se gândească.

Trecu o zi, trecură două, trecu o săptămână, dar Busuioc nu-l mai chema să-i dea banii. Stătea așa la casă, făcea treburile ca mai-nainte, dar nu mai era slugă cu simbrie și parcă-i era rușine să mai stea așa fără de niciun rost la casa omului și să-i mănânce pâinea. Nici nu trecea însă seară, făr' ca el să-i zică: „Mâine vorbesc cu el.” O zicea, dar n-o făcea. Era totdeauna ceva la mijloc: mai că Busuioc avea oameni la casă, mai că Vica se certase de dimineață, mai că o slujnică spărsese vreo oală.

Dar dacă nu se ducea Șofron, el se gândea să se ducă și cu cât mai mult se gândea, cu atât mai îndărătnic se făcea în hotărârea lui de a se duce. De la o vreme ajunse de s-ar fi dus chiar dac-ar fi trebuit să treacă prin sabie și foc. Busuioc știa de ce vine, se simțea cu toate acestea cam strâmtorat când îl văzu intrând în casă, și-i venea să-i zică să nu închidă ușa în urma sa. Parcă nu mai era tot omul pe care-l știa el, și fără de voie-și aduse aminte de noaptea când îl văzuse mergând spre Ior¬govan.

– Apoi, am venit și eu, grăi Șofron, să văd ce mai e cu banii pe care ți i-am dat astă-toamnă.

– Trage-ți seama, Șofroane, îi răspunse Busuioc.

Mie nu mi-ai dat nimic. Tu știi că eu n-am trebuință de banii tăi. Ți-am căutat numai oameni, care ți i-au luat cu împrumutare.

– Ba nu! îi întâmpină sluga. Ți-am dat banii. Când ne-am tocmit, am pus-o și asta în simbrie. Eu știu cât am muncit până ce i-am adunat și n-am vrut să-i dau orișicui, ci mi-am căutat un om cinstit și bogat, care poate să mi-i dea orișicând. Iacă, am zis, primește banii aceștia, ca să mi-i dai la anul cu cametele lor: dac-o primești și asta, mă bag slugă la d-ta, dacă nu, îmi caut alt om, care o primește și asta. N-a fost așa vorba?!

Busuioc ar fi voit să-l poată da afară, dar nu putea, el, Busuioc bogătoiul, nu putea să-l dea afară pe sluga lui, care se obrăznicea.

– Așa e, Șofroane, zise el, dar eu tot n-am luat banii tăi, tot nu m-am folosit de ei. Tu știi că nu sunt la mine. Dacă vrei, ți-i dau de la mine; dacă mai îngădui, o să-i dau pe datornici în judecată și să ți-i scot de la ei.

– Dă-mi-i! răspunse Șofron, că d-ta poți să-i scoți când vrei de la dânșii. Busuioc nu-l mai cunoștea pe Șofron.

– Chiar acum, neîntârziat? întrebă el râzând.

– Chiar acum! răspunse Șofron întunecat.

– Și dacă s-ar întâmpla să nu vreau ori să nu pot? zise iar Busuioc.

– Văd eu că nu vrei ori că nu poți, și nu știu de ce, grăi Șofron tulburat. La asta nu se gândise. Așa era! Cum rămâne dacă Busuioc nu vrea ori nu poate?

– Trebuie însă să mi-i dai, urmă el, nu se poate să nu mi-i dai. Eu m-am gândit bine mai-nainte de a ți-i fi dat și am zis: dacă îi dau lui Busuioc, n-am nicio grijă, el mi-i dă iar înapoi.

– Ai dreptate, Șofroane! grăi Busuioc, îi puse mâna pe umăr și se uită drept în ochii lui. Nicio grijă să n-ai. Banii tăi nu pot să fie puși mai bine decât la mine. Am să ți-i dau, dar nu astăzi, nici mâine; trebuie să mai îngădui o zi, două, o

săptămână, poate chiar și două. Ia gândește-te tu cu capul tău. Mi-ai dat banii, pentru că știai că eu pot să-i scot orișicând de la datornici, fiindcă sunt om cu trecere. Nu-i așa?

– Așa e! răspunse Șofron.

– Oamenii însă nu prea pot să-i plătească acum și mă roagă să-i mai îngădui, urmă Busuioc. Vrei tu să-i dau în judecată, să le vând casele, vrei tu să mă stric cu ei? Dac-aș face-o asta, nici într-un an nu ți-ai mai vedea banii.

– Dă-mi-i de la d-ta, grăi iar Șofron, și fă apoi ce vrei cu dânșii.

– Ba nu, Șofroane! îl întâmpină iar Busuioc, căci și atunci tot acolo ar ajunge treaba. Acum ei se silesc să plătească, fiindcă știu că banii sunt ai tăi; dac-ar ști că sunt ai mei, ar zice că eu sunt bogat și mai pot aștepta, și nici că s-ar gândi să plătească. Nu e oare mai cuminte să mai aștepți, să stărui tu însuți ca să ți-i plătească, iar dacă nu vor, le spun că mă strâmtorezi tu și îi strâmtorez și eu pe ei.

– O să mă mai gândesc, zise Șofron.

XVIII

Busuioc, bogătoiul de la Curtici, fecioru-său, Iorgo¬van, Simina, fata crâsnicului din Zimbru, și Șofron, care tot mai stătea la casa lui Busuioc, toți patru erau foarte mâhniți și parcă se temeau de vreo primejdie.

Dacă l-ar fi întrebat cineva pe Busuioc până când o să-l țină pe Șofron cu minciuna și să-l amâne de pe o zi pe alta, el n-ar fi putut să-i răspundă. Nu știa nici el.

Își închipuia însă că pe Simina trebuie s-o doară când știe că Șofron nu s-a mutat încă la Socodor și nu se putea lipsi de mulțumirea de a-i face această durere.

„O să-i dau în ziua când îl voi vedea gata de a pleca și fără de ei, o să-i dau când nu-mi va mai rămânea alta“, își zicea el.

Era un fel de strengărie în ceea ce făcea el. Și o mărturisea chiar și el însuși aceasta și adeseori îi era rușine, ori se temea, dar nu se putea stăpâni, nu putea să-și calce pe inimă.

O vedea pe Simina scoțându-și cu vârful degetelor cele câteva fire de păr din față și uitându-se apoi drept în ochii lui: era peste putință s-o uite el aceasta!

Adeseori, dac-ar fi stat Simina înaintea lui și i-ar fi poruncit să taie, să spânzure, să dea foc la casa lui, el s-ar fi supus orbește: tocmai de aceea însă el nu putea să împlinească dorința ei; îi era ca și când ar ști că dacă n-o va împlini, va veni ea însăși la el să stăruiască.

Nu era răutate în Busuioc, era însă dâca omului zăcaș, care nu-și prea dă nici el însuși seama despre supărarea sa.

Numai atunci se muia Busuioc, când îi trecea prin minte gândul că se poate ca ei prea puțin să-i

pese dacă Șofron se mută ori nu la Socodor.

Iar gândul acesta foarte adeseori îi venea lui Busuioc.

Căci un lucru era, care nu putea să intre în mintea lui: că Simina ar putea să-l iubească pe Șofron.

Și asupra acestui lucru Busuioc, Iorgovan și Șofron el însuși erau de aceeași părere.

Mai ales acum Iorgovan s-ar fi simțit foarte ne¬norocit dacă Simina ar fi putut să iubească pe un om ca dânsul, un ticălos, o gură-cască, un vai și amar de el, care nu știe face nimic!

Se mira Busuioc de ce nu mai vine Șofron să-și ceară banii.

N-avea de ce să se mai mire.

Ce-i păsa lui acum de bani? S-a frământat o zi, două, apoi le-a lăsat toate.

Dară ce ar și fi putut el să facă?

S-a gândit să-l dea-n judecată pe Busuioc. El, pe Busuioc? El să aibă judecată cu cineva, ba chiar cu Busuioc? Nebun ar fi trebuit să fie.

S-a gândit să se ducă și să-i spună satului întreg că Busuioc nu e om cinstit.

Nu putea s-o facă, fiindcă Busuioc tot om cinstit era, tot rămânea cu trecerea lui.

S-a gândit să-l ia de scurt și să-i spună că-l omoară, că-i dă foc la casă dacă nu-i dă banii.

Asta, mai ales asta ar fi voit s-o facă.

„Nu pot, zise el. Dacă o zic și el tot nu-mi dă banii, trebuie s-o și fac și nu vreau s-o fac. Să mă ferească Dumnezeu.”

E grozav lucru când omul se simte neputincios, însă mai grozav e când știe că-l știu și alții.

Simina însă parcă le știa toate. I-a spus că se mută la Socodor și nu s-a mutat, pentru că n-avea în el destulă virtute să se mute, pentru că n-a putut să-și vândă locul de casă și să-și scoată banii de la Busuioc pentru că nu e om. Nici nu mai voia să se mute, nu mai voia să dea față cu dânsa, nu mai voia să știe de dânsa: nu mai voia nimic; trăia așa

cum trăiește, cu viața înfun¬dată, fără ca să-i mai pese de ceva. Și adică, de ce să facă el ceea ce zice dânsa? Ce-i este el ei? ce-i este ea lui? De unde și până unde să-și schimbe el toate gândurile, fiindcă ea voiește așa?

Mare rușine a pățit el în viața lui! Și cine știe?! el acum se frământă ca un nebun, iar ei poate că prea puțin îi pasă dacă el se duce ori nu la Socodor, ea poate că nici nu știe că el n-a plecat. A zis-o atunci, cum a zis, că nu-l lasă pe Iorgovan.

De ce să-și amărască el viața de dragul ei? Și așa viața lui tot nu mai era viață.

Astfel, frământat mereu de gândurile sale, Șofron ajunse în cele din urmă să nu mai voiască a se muta la Socodor. Își rupsese el de mult gândul de Simina; acum însă îl rupsese de tot.

Ea ajunsese pentru dânsul o sarcină prea grea!

„Și cine știe?! noi ne frământăm între noi, zicea și Iorgovan, iară ei nici că-i pasă, ea poate că-și petrece cu altul.” Ar fi vrut Busuioc s-o vadă pe Simina și să știe ce mai zice și mai gândește, ar fi vrut și Șofron, dar mai mult decât toți ar fi vrut-o Iorgovan. „O să-i pară ei rău de ceea ce a făcut și o să vină căită la mine.”

Aceasta era mângâierea lui Iorgovan.

– O să vadă ea că sunt om și eu! zicea el și, oriunde se afla, de orișice se apuca, își dădea mereu seama ce ar zice ea oare dacă l-ar vedea ce face, dac-ar ști ce gândește. Dar ea nu-l vedea, nu știa ce gândește el, ba poate că nici nu voia să-l vadă și să-i știe gândurile. Asta-l muia pe Iorgovan și-l făcea din zi în zi mai nerăbdător.

Ar fi voit să mai afle ceva, să se mai întâmple ceva, îi era și lui înfundată viața. Mai muiată însă decât toți era Simina. Pe ea o munceau ziua gândurile, iar noaptea – visurile. Simțea acum c-a rămas singură-singurică pe lumea aceasta. Șofron, a părăsit-o și el.

Și nici că se putea altfel. Și-a bătut joc de slăbiciunea lui.

Abia trecea noapte fără ca să-l vadă în vis, și pe el, și pe Neacșu, acum desculț, mâine flămând, poimâine însetat și totdeauna supărat și făcându-i mustrări.

Diminețile apoi stătea ceasuri întregi și plângea, apoi dădea pomană și pâinea de la gură și cea din urmă haină ce-i cădea în mână. O ajunsese blestemul părintesc, pentru că fusese oarbă și nu ascultase sfaturile lui, pentru că-l părăsise în ceasul morții, pentru că și-a bătut joc de slă¬biciunea omului la care ținea atât de mult răposatul.

Ședea, ședea singură, se gândea la cele petrecute, și cu totul altfel le vedea acum.

Își aducea aminte de ziua când l-a văzut întâia oară pe Șofron, când el a luat-o lângă el în căruță și i-a pus cojocul să șadă pe el, își aducea aminte de vorbele lui, pe care atunci nu le băga în seamă, iar acum și le reamintea atât de bine și cu o sete nespusă. Și cum a sărutat-o el, cum fugea să prindă prepelițele din zbor și cum l-a lovit ea fără de milă atunci noaptea, în fața lui Iorgovan și a lui Neacșu, și cât de nenorocit era Neacșu.

Iară ea nu putea nici măcar să le ceară iertare, să cadă în genunchi, să le sărute mâinile, să sărute, ca Pupăză, ca Iorgovan, pământul de la picioarele lor. „Și dacă ți-a fi de ceva, spune-i băiatului ăstuia!“ Nu mai era băiatul! Îl alungase ea însăși de la dânsa.

Astfel, zi cu zi, noapte cu noapte. Ea nu mai putea să poarte viața aceasta.

Toamna târziu, când abia mai era pe ici, pe colo câte o frunză pe copaci, într-o zi de duminică, ea-și aruncă o cârpă în cap și plecă drept spre morminții din Socodor. Cale de câteva ceasuri cât merse pân-acolo, ea se ducea dusă și ștergând din când în când câte o lă¬crimă, intrând apoi în morminți, o înăbuși un plâns zgomotos, ea se aruncă cu fața la pământ, sărută țarina și rămase timp îndelungat buiguită, ca și fără de simțiri. Înspre amurgul serii ea sări în picioare. O ceată de băieți cânta „Sfinte

Dumnezeule, sfinte tare, sfinte fără de moarte, miluiește-ne pre noi.”

Se aducea un nou mort, ca să fie așezat la veșnica odihnă. Murise Stanca lui Martin, și Martin, cei patru copii rămași fără de mumă, Floarea, sora Stanca, Ana și Marta, surorile lui Martin, jalnicele, prietenele răposatei, toți, cu toții, începură să se vaiete în gura mare, când sicriul fu așezat la marginea mormântului. Simina rămase plângând și ea la o parte, gropașii sloboziră coșciugul în groapă, rude, prieteni și oa¬meni de casă aruncară toți din toate părțile câte un pumn de țărână peste el, preoții cântară „în veci pomenirea ei”, apoi lumea se risipi, jălitorii se depărtară încetul cu încetul.

Rămasă iar singură, Simina se uită lung în urma lor. Îi pierise parcă deodată toată mâhnirea din suflet. O cunoscuse pe răposata. Era o femeie harnică și bună de gură.

Îl cunoștea pe Martin. Un om de vreo patruzeci de ani, blând și îngăduitor, dar slăbănog și sfiicios. Ce se făcea el acum cu gospodăria lui și cu patru copii rămași pe capul lui ca vai și amar de ei?! Ea fusese singură la taică-său, care n-avea stare, și era om cu virtute ca puțini numai și totuși mereu se plângea fie-iertatul; dar nenorocitul acesta de om, cu patru copii și cu avere frumoasă, ce se făcea el fără de femeie la casă?

Era parcă l-a scos Dumnezeu în calea ei și a scos-o pe ea în calea lui. Căci nu mai putea Simina să se depărteze de aici, unde se simțea acum atât de mângâiată. Ea plecă încet pe urma jelitorilor.

Voia să vorbească cu Martin, să-l mângâie, să-i fie de ajutor, să-l roage ca s-o primească pe ea în casa lui, ca să-i coacă pâine, să-i gătească bucate, să-i poarte grijă de casă și de copii. Dar ce o fi zicând lumea?! Ce-i păsa ei?! Cui îi păsa de dânsa?!

Martin o cunoștea pe Simina. Nu era cu putință ca ea să stea peste două luni de zile în sat fără ca

toți s-o știe și să vorbească despre ea. Nu știa însă Martin cine e Simina.

Își aducea numai aminte că murise taică-său, pe care-l înmormântase popa ca pe un văr, și că după moartea bătrânului ea a rămas la casa popii și preoteasa o ducea în toate duminicile cu ea la biserică.

Când dar una dintre vecine veni să-i spună că pădureanca are să-i spună ceva, el, sfiicios cum era, începu să se învârtească zăpăcit în loc.

Nu știa ce să facă, unde s-o poftească, ce să-i zică. Cele două case erau pline de oameni adunați la pomană, alte trei mese, pentru tineret și sărăcimea din sat, erau în curte; iară Simina spusese că vrea să vorbească numai cu el singur.

Simina intrase în curte și aștepta la portiță, ne¬răbdătoare și supărată de oamenii care-și îndreptară cu toții privirile spre dânsa. În fundul curții, mai spre grădină, era o căpiță de fân.

„Ce vrea? ce caută? de ce a venit?" se întrebară cu toții, când Martin se duse la Simina și o duse așa oarecum fără de voie în dosul căpiței, ca să nu stea cu ea în vederea tuturora. Nu vorbise niciodată cu dânsa, n-aveau nimic de împărțit unul cu altul; credea dar că vine din partea preotesei.

Popa Furtună, care fusese și el la înmormântare și era acum în casă, venise să sfințească bucatele și, când Simina se depărta cu Martin spre căpiță, el ieși cu cartea și patrahirul subsuoară ca să se întoarcă acasă, se opri în capul scărilor și se uită nedumirit în urma ei.

O zărise parcă și în morminți, dar de unde ar fi putut să-i vină lui gândul de a se uita mai cu dinadinsul.

Era însă chiar ea; nu mai rămânea nicio îndoială că ea era.

El stătu câtva timp nedumirit, apoi plecă și el spre căpița de fân.

– Martine! grăi Simina; văd c-a murit fie-iertata, și ai rămas cu copiii și cu casa fără de femeie. Vei

fi vrând să-ți găsești pe cineva să-ți facă trebile casei și să-ți caute de copii.

– Numai dacă nu m-ar fura, zise el fricos și smerit.

– Eu nu te fur, Martine! îi răspunse ea. Martin era un om înalt, uscat, bălan, cu fața lungăreață, cu ochii albaștri și cu un nigel la aripa dreaptă a nărilor. – D-ta?! zise el dându-se un pas înapoi.

– Eu te rog să mă primești, grăi dânsa, și să mă dai ca pe netrebnică din casă dacă te vei căi ori copiii vor simți vreodată că nu mai au mumă. El se uită lung și nedumirit la dânsa, apoi dădu de câteva ori din cap.

– Asta nu se poate, zise el. N-am eu casă pentru d-ta, nici sunt om să pot purta cămăși spălate ori să mănânc pâine frământată de mâna d-tale.

N-aș mai avea tihnă cât e ziua, nici odihnă cât e noaptea. Nu vezi d-ta că abia mai stai pe picioare? Ce te-ai făcut de când nu te-am văzut? Erai rumenă și tare ca mărul copt, și acum nici vântul să nu te atingă.

– Străinătatea, Martine, singurătatea m-au secat, îi răspunse ea. Chiar rudele mele mă chinuiesc, fiindcă nu pot să fac ceea ce nu mă iartă inima și voia răposatului, a taichii, fie-iertatul. Dar nu te uita la fața mea. Brațele acestea știu să muncească. Fie-ți milă de copiii tăi și lasă-mă să-mi câștig mângâierea de a avea și eu pe cineva aici aproape de mormântul taichii.

Acum sosi și părintele Ioan la dânșii.

Martin și Simina tresăriră amândoi, iar preotul rămase încremenit când o văzu pe Simina înaintea sa.

– Ce-i, draga mea?! întrebă el mișcat.

Ce faci tu? Pe Simina o năpădiră lacrimile.

Ea se duse la el, îi luă mâna s-o sărute și rămase înecată de plâns cu fruntea pe mâna lui.

– M-au părăsit toți, toți m-au părăsit; m-a ajuns blestemul tatii! strigă ea în cele din urmă.

Popa ar fi voit să trântească patrahir și carte de

pământ și să frângă tot ceea ce-i cade la îndemână.

– Ei, păcatele mele! strigă el. Hai cu mine! Haid' la preoteasa! Mai sunt și oameni pe lumea aceasta!

XIX

Busuioc, bogătoiul din Curtici, fecioru-său Iorgovan și Șofron, care tot mai stătea și acum la casa lui Busuioc, săriră toți trei în picioare când aflară că Simina s-a mutat la Socodor, ca să-i frământe pâine lui Martin și să poarte grijă de copiii lui.

Busuioc peste puțin se domoli.

Era, ce-i drept, foarte neastâmpărat, îi era și acum ca și când s-ar teme de o primejdie, dar nu putea să-și dea seama dacă se bucură ori se necăjește mai mult. Îi părea bine că ea s-a întors la Socodor: era lovită și simțea lovitura. Ar fi dat însă, mult ar fi dat s-o poată scoate din casa lui Martin. Și totuși, era bine așa! O vedea în gândul lui tăvălită, aruncată în uliți și întâia oară simți lămurit că dacă ar găsi-o așa cum o vedea în gândul lui, ar ridica-o, ar curăța-o și ș-ar încărca toată bogăția pe ea. Îi era rușine de această simțire, dar nu se mai ferea de ea.

El se plimba prin casă, când Șofron intră fără de veste și se opri în fața lui. O clipă ei stătură nemișcați și cuprinși amândoi de o pornire îndărătnică.

– Eu mă duc, grăi Șofron, la Socodor și mă întorc mâine ori poimâine să-mi iau banii. Ți-o spun de acum, pentru ca s-o știi.

Busuioc știa de ce se duce el la Socodor și dacă a umblat până acuma să-l ție cu minciuna la Curtici, acum ar fi fost în stare să-și pună toată trecerea, ca să-l oprească. Și putea Busuioc să facă multe.

N-avea decât să spună că l-a furat, c-a ridicat cuțitul asupra lui și să ceară să-l închidă și să-l judece.

– O să-i chem pe oameni, zise el, și o să-i

strâmtorez. Șofron făcu un pas înainte și se uită lung și aspru la el.

– Să le lăsăm acestea, îi întâmpină. Eu sunt om prost și nu știu multe. Mi-am tras seama cu mine: nu mă împinge la păcat, că viața mea tot nu mai prețuiește nimic, dar d-ta ești om cu avere și cu copii. Mă tem eu de mine însumi: teme-te și d-ta!

Grăind acestea, el se întoarse și ieși, ca să nu și-l mai simtă aproape pe omul de la care îi venea ne¬norocirea.

Busuioc rămase timp îndelungat stând ca un stâlp de piatră la locul unde-l lăsase Șofron. Da, el avea stare și copii. Avea și un fecior, care poate că și el era gata să plece la Socodor.

Nu! Iorgovan încărca sacii din hambar, liniștit ca și când nimic n-ar fi știind despre Simina.

Era joi, și joile Busuioc își făcea socoteala la moară și trimitea făina adunată peste săptămână la Arad, ca să fie pe târgul de vineri acolo, și să cum¬pere ceea ce mai face trebuință pentru casă și moară. După ce încărcară sacii, Iorgovan se duse la moară. Moara lucra ca totdeauna și oamenii stăteau de vorbă.

Unul încărca sacii, altul descărca grăunțele, iar altul își avea grăunțe în coș și vreo trei-patru așteptau să le vină rândul. Ca la moară. Dar nu mai era Pupăză, ca să-i facă să râdă. Intrând în moară, într-un colț de la stânga era mescioara cu condica deschisă.

– A plecat Șofron? întrebă morarul, în vreme ce Iorgovan rânduia pe masă.

– Da! răspunse Iorgovan. – Se vede că tot nu se lasă de pădureanca. Iorgovan începu să tremure. El se așeză, luă pana și o întinse în călimară.

– O ticăloasă! grăi apoi și începu să facă soco¬teala, adunând numere cu glas tare. Făcea greșeli în adunare și morarul trebuia mereu să-l îndrepteze. Încheind socoteala, el se ridică, se mai învârti prin moară, apoi se opri în fața mașinii și rămase uitându-se la fuga neastâmpărată a roților.

– Uite! zise el, eu nici acum nu pot înțelege cum i s-a întâmplat lui Pupăză nenorocirea aceea.

– Apoi că nici nu era aici, răspunse morarul, ci la mașina de treierat.

– Așa e, frate! strigă Iorgovan. Vorbesc și eu alandala. Aici nici n-ar fi cu putință una ca aceea.

– Mai ales! grăi morarul, care ținea să se știe cât e de strașnică moara lui. Începu dar să-i arate lui Iorgovan roțile cum se învârtesc, cum ar putea să-l apuce pe om, cum l-ar arunca una într-alta și cum i-ar sfărâma într-o clipă oasele.

– Doamne ferește! grăi Iorgovan și se depărtă. Avea grabă; trebuia să fie deseară la Arad. În Arad el trăise timp de șase ani; avea aici prie¬teni și cunoscuți pe care-i întâlnea tot la două-trei săptămâni și care-l așteptau cu oarecare dor, fiindcă le venea totdeauna cu plin.

El trase ca de obicei la gazda lui frățâne-său, lăsă pe argatul de la car să caute și de cai și se duse pe ici încolo, ca să se mai întâlnească cu lumea, să mai vadă, să mai audă, să mai stea de vorbă. Trecuseră luni de zile de când cu noaptea petre¬cută în birtul de la Curtici. I se urca sângele la cap când își aducea aminte de acea noapte și se ferea de oamenii cu care se obișnuise a-și petrece.

Nu voia să știe de petreceri: îi era scârbă de ele. Acum îi căuta parcă dinadins pe oamenii de viață; ceilalți îi păreau prea sarbezi. În cafeneaua din strada Domnească el întâlni pe proprietarul său, Virgiliu Bărgăuț, un om de vreo douăzeci și trei de ani, scurt și gros, neastâmpărat și cam rău îmbrăcat, unul dintre tinerii ușuratici care trăiesc pe apucate, câștigându-și pâinea ca scriitor, azi aici, mâine colo și poimâine nicăieri.

– Să mergem undeva, să facem ceva! ce stăm aici ca niște țapi umpluți cu câlți? îi zise Bărgăuț. – Unde să mergem? ce să facem? întrebă Iorgovan, deși știa prea bine ce înțelege Bărgăuț când zice că vrea să facă ceva.

– Ai fost vreodată la „Moara dracului“?

– Ce-i aceea? – Un birt cinstit, unde omul poate să facă ce vrea, fără ca lumea să-și caște gura la el. Se bea, se cântă, se joacă în cărți.

– Nu mă duc, răspunse Iorgovan. Și totuși – de ce să nu se ducă? de ce să nu-și petreacă? de dragul cui?! Om domol și așezat, Iorgovan nu înțelegea petre¬cerea altfel decât așa, ca el să privească pe când alții își petrec în socoteala lui. El însuși nu era băutor; un pahar, două de vin îl amețeau și-l făceau ursuz.

Îi plăcea însă să-i vadă pe alții bând până ce nu mai pot să se țină pe picioare.

El însuși nu cânta, nici nu juca. Cântecul și jocul îi păreau lucruri nepotrivite cu un om care ține la sine. Îi plăcea însă să vadă pe alții jucând. El însuși era foarte cuviincios și alegea atât în vorbe, cât și în bucate. Îi plăcea însă să vadă pe alții îmbătându-se. Acum ar fi voit să aibă gălăgie, joc și cântece, sticle sparte și vin vărsat pe jos, certuri și îmbrățișări, să vadă oameni ce se dau orbiș desfrâului.

Îi era însă rușine de ceea ce ar fi voit.

– Mai ai tu un rând de haine? îl întrebă el pe Bărgăuț într-un târziu.

– De ce?

– Să le îmbrac, răspunse Iorgovan. Așa cum sunt, mi-e greu să mă duc. Plugarului nu i se iartă ceea ce voi ăștialalți faceți în toate zilele.

XX

Popa Furtună era om iute ca piperul, dar nu se pripea niciodată.

Văzând-o pe Simina atât de pierită, el își făcea mustrări, căci, dac-ar fi fost el atunci când era vorba, Simina acum n-ar fi fost singură și părăsită de toți. El cu toate acestea simțea și acum că e mai bine așa. O știa pe soră-sa Vica, îl știa pe cumnatu-său Busuioc, îl știa pe nepotu-său Iorgovan și nu-și putea închipui un trai bun între dânșii fiind și pădureanca la mijloc.

De ce, n-a putut nici el s-o spună: simțea numai că nu poate să se împace cu gândul unei în¬soțiri ca aceasta. Acum însă Simina îl luase pe dinainte, îl scosese oarecum din sărite și el ar fi fost gata să se ducă la Busuioc și să-l silească a veni încă o dată să o pețească pe Simina.

– De ce n-ai voit tu să te măriți după Iorgovan? o întrebă el după ce sosiră acasă și mai stătură câtva timp cu preoteasa.

– Bine a făcut! grăi preoteasa.

– Eu n-am zis că nu voiesc, răspunse Simina, ci numai că ar fi bine să mai așteptăm. – Ei bine! vrei acum? o întrebă popa.

– Acum nu! zise ea, mai puțin decât orișicând.

– De ce nu?

– Nu pot! Preoteasa știa de ce n-a voit și nu voiește, de ce nu poate; o văzuse stând față în față cu Șofron.

– Ce mai la deal, la vale; zise ea. Să nu mai umblăm cu minciuna. Simina se mărită după Șofron. Popa se uită mirat la amândouă, iar Simina tresări.

– Ferească Dumnezeu! strigă ea. Taica, fie-iertatul, n-ar avea odihnă în mormânt dac-aș face una ca asta.

– Iar eu îți spun că ai să te măriți după Șofron! grăi preoteasa hotărât.

– Ferește-l, Doamne! zise iar Simina, și nu ne pedepsi. „Aici trebuie să fie ceva la mijloc, își zise popa. O să vedem!” Iar preoteasa știa hotărât că așa are să fie, precum zice ea.

De asta se temea și Simina. Căci de ce n-a venit el la Socodor? Îi era frică și nu mai voia să se întâlnească cu dânsa, se ferea cum se ferește omul de toată primejdia. A zis el că-i pare bine dacă ea se mărită după Iorgovan, dar ea a văzut și lacrimile lui, a auzit și glasul lui, ea a înțeles de ce vorbește așa și a simțit ce gândește el. Nu putea el să uite lovitura pe care i-a dat-o, întocmai precum Iorgovan nu poate să uite vorbele pe care i le-a zis la despărțirea lor, nici s-ar astâmpăra toată viața lui dacă ar ști-o măritată după Șofron. Soarta ei era făcută: nu-i rămânea decât să umble singură pe cărările vieții. Sosind câteva zile în urmă la Socodor, Șofron o găsi la casa lui Martin.

Câtva timp stătură amândoi încremeniți, cum stai în fața potopului ce vine asupra ta. Tot drumul, cât a venit de la Curtici până la Socodor, el s-a gândit cum să-i spună de ce n-a venit mai-nainte și cum să-i ceară iertare. Acum, dacă i-ar fi pus cineva cuțitul la gât, el tot n-ar fi făcut nici una, nici alta. Nu putea, nu trebuia, n-avea de ce să le facă. De sine se înțelegea că n-a venit, pentru că nu s-a putut să vină. Altul era simțământul care îi stăpânea acum pe amândoi: vrei, nu vrei, n-ai încotro.

Erau stăpâniți unul de altul: ea simțea că trebuie să facă ceea ce zice el, și el, că trebuie să facă ceea ce zice dânsa. El îi întinse mâna lui cea aspră.

– Și mie-mi pare bine că te găsesc, îi zise. Uite! credeam că o să-mi pară rău, și-mi pare bine.

– Eu nu știu, răspunse ea. Ce mai face leica Vica, Busuioc, ce mai face Iorgovan?

– Sunt bine, zise el, toți sunt bine. Să-i țină Dumnezeu năravul, e foarte cuminte. Eu mă

temeam c-o s-o apuce rău. Știi tu, atunci, noaptea.

– Și eu, Șofroane! Doi dintre copii, o fetiță de vreo trei și un băiat de cinci ani, stăteau lângă Simina și se uitau cu ochi mari la el.

– Ăștia sunt copiii?! grăi el. Uite! am uitat să le aduc câte ceva.

– O să le aduci altă dată, zise ea și începu să-i spună cum sunt copiii, ce fac, ce zic, în ce fel își petrec, ce mai e pe la casă, care este firea lui Martin, care îi sunt apucăturile, în sfârșit, multe și mărunte, cum e obiceiul femeilor. Apoi ea urmă a-și face treburile, ca și când ar fi tot singură ca mai-nainte, iară el se așeză pe un butoiaș din tindă și rămase umblând cu ochii după ea și vorbind mereu așa, singur.

– Nu te teme tu... O să vezi tu... Eu sunt om cu mintea întreagă. Știu eu ce se potrivește și ce nu se potrivește. Eu n-am să te supăr, Simino! strigă el într-un târziu. Ai slăbit tu ori numai îmi pare mie?

– Am slăbit, Șofroane! răspunse ea.

– Așa-i! ai slăbit! tare ai slăbit! „Rău a slăbit, urmă el iar pentru dânsul. Mă miram eu de ce-mi pare de tot altfel de cum fusese. Da! e mai frumoasă!”

– Tu, Simino! strigă iar. Și când ai slăbit?

– De mult!

– De ce? Ea se uită râzând la el.

– De amarul tău, Șofroane! răspunse ca așa cam în glumă. Nu știi tu cât m-am frământat eu de când mi-am dat seamă că rău am făcut de te-am rugat să te muți aici. El se uită strâmtorat la pământ.

– Așa-i! zise apoi. Mult a trebuit să te amărăști. Dar, vezi tu, acuma știu de ce n-am venit mai-nainte. Ce să fac eu aici? Știam că te afli la unchiu-tău. Acum, că te știu singură, m-a apucat deodată și-aș fi venit, Simino, chiar dac-ar fi trebuit să-mi las pe taica neîngropat. El se sculă apoi, se duse la dânsa, îi apucă mâna și se uită în fața ei.

– Rău ai slăbit, urmă apoi. Dar să nu crezi, Si¬mino, că mai umblu cu gândurile pe care le-am

avut odată. Mă crezi tu, Simino?!

– Te cred, Șofroane! răspunse ea. Deodată însă o năpădiră lacrimile. El rămase strâmtorat înaintea ei.

– De ce plângi? o întrebă apoi, îi puse mâna pe umăr, îi scoase perii din față și se uită în ochii ei.

– Parcă n-aș avea de ce să plâng! Întreabă-mă de ce nu plâng, când nu plâng? Atât am plâns, Șofroane, încât mi s-a făcut obicei și deseori mă pomenesc că plâng fără de veste, așa, din senin, numai fiindcă îmi sunt dați ochii pe plâns.

– Așa-i! grăi Șofron. Asta vine de sine.

– Îl iau eu pe răspunderea mea! strigă popa Fur¬tună, care intră c-o falcă în cer și cu alta în pământ pe portiță, cu doi jandarmi în urma lui.

– Se poate, răspunse unul dintre jandarmi, dar noi avem poruncă să-l ducem. Șofron și Simina se speriară amândoi.

– Ce e, Șofroane? ce s-a întâmplat? întrebă popa răstit.

– Nu e nimic, răspunse Șofron întorcându-se spre Simina, nu-ți face spaimă degeaba. Eu am fost cătană împărătească; mie nu mi se face nedreptate. I-am tras odată căprarului o palmă de i-au sărit trei măsele din gură și a zăcut două săptămâni; m-a pus căpitanul în fier scurt, dar a zis că bine am făcut. Mă duc, dacă e vorba, până la împăratul. O să mă închidă, dar o să-mi dea banii.

– Ce fel de bani? întrebă popa. – Banii mei, nouă sute patruzeci de zloți de argint, răspunse Șofron, pe care i-am dat. Și acum mă poartă cu minciuna. – Ia haid' să vedem, grăi popa, să vedem noi dacă ți-i dă sau nu.

– Nu-ți face inimă rea, Simino, zise Șofron, apoi plecă cu popa și cu jandarmii. Simina privi cuprinsă de spaimă în urma lor.

– Și asta tot eu am făcut-o! strigă ea deznădăjduită. Nu uită Busuioc, nu iartă! Dar Iorgovan?! urmă peste puțin, lui când o să-i vină rândul, el unde o să mă lovească?! Busuioc rămase

ca trăsnit din senin când văzu că popa, fratele nevestei sale, se pune între el și Șofron. Dar el nu putea să rămână de rușine!

– Nu-i dau, pentru că nu-i dau! zise el când popa îl întrebă de ce nu-i dă lui Șofron banii. Să mi-i scoată cu judecată. O să-l învăț eu pe el a-mi pune cuțitul în piept.

– Iară eu îți spun și s-o știi, îi întâmpină Șofron, că n-am să umblu cu judecata: ori te înjunghii, ori îți dau foc. Odată tot o să ies eu din închisoare.

– O să ieși chiar astăzi! strigă popa, iar de bani, grija mea. Mi-i lași mie să-i scot de la el, și dacă ți-e de bani, ți-i număr mâine. O să vedem noi care pe care. Aici e alta la mijloc!

– O să vedem! strigă și Busuioc. Era-ndârjit de ar fi fost gata să-și pună toată averea. Seara însă, el aștepta ca fiu-său Iorgovan să se întoarcă de la Arad, cum se întorcea în toate vinerile când umbla la Arad. Dar se înnopta și Iorgovan nu mai venea. Vica, prepuielnică și fricoasă ca toate femeile, ca toate mumele, începu să-și facă fel de fel de închipuiri, mai că se va fi întârziat și-l vor fi apucat oamenii răi pe drum, mai că va fi făcut ceva și-l vor fi închis și pe el ca pe Șofron.

Argatul se-ntorsese cu carul. Zicea c-a plecat joi seara, dar de atunci nu l-a mai văzut. Știe numai că s-a dus unde s-a dus, cu unul Bărgăuț. A lăsat dar sacii acolo și s-a întors. Busuioc îl știa pe Bărgăuț.

– Nu e nimic! îi zise el Vichii. S-a ticăloșit, asta e. Are să se întoarcă, dar mai bine ar fi să rămână acolo. Și totuși, mult ar fi dat să poată pune pe cineva călare, ca să-l trimită la Arad, să-l caute și să-l aducă. El însuși nu putea să o facă. Era feciorul lui și nu-l putea da de rușine.

El se plimbă timp îndelungat neastâmpărat prin casă. Deodată apoi ieși deznădăjduit afară și porunci ca sluga să se pună călare, să meargă la Socodor și să-i spună popii că-l roagă să vină dis-de-dimineață la Curtici.

– Nu, zise apoi răzgândit, lasă că mă duc eu!

XXI

– Lasă-l, îi zise popa lui Busuioc, fă-te că nu vezi, n-auzi, nu bagi nimic de seamă. Se întoarce el de sine; nu e făcut Iorgovan să poată umbla pe calea ce-a apucat.

Așa a și făcut Busuioc.

Sâmbătă dup-amiazăzi, Iorgovan s-a întors acasă.

Îi era rușine de slugi și de vecini, ar fi vrut ca taică-său să-l certe și-i venea să se spânzure când ve¬dea că nici nu-l întreabă măcar unde-a stat, ce-a făcut, ba nici nu era supărat.

El îi dădu banii pentru sacii de făină pe care-i vânduse a doua zi și spuse ca l-a ținut negustătorul de făină cu vorba de n-a putut pleca la timp.

Mințea Iorgovan. Nu numai că nu l-a ținut negustătorul, dar banii nici că erau de la el, îi luase cu împrumut, căci prețul făinei îl cheltuise. Întâia oară în viață se împrumutase și el, cu puțin numai pentru un om ca dânsul, dar datoria îl apăsă cu atât mai vârtos, cu cât n-ar fi voit să afle cineva c-o are și trebuia neapărat s-o plătească vinerea viitoare.

De unde? Nu-i rămânea decât să-l înșele pe taică-său la socoteala morii. N-ar fi avut decât să ceară, și știa că Busuioc îi dădea bucuros orișicât, dar tot îi părea rău. De ce să-l mai mâhnească? Așa și-așa tot de la el ieșea. Acum, o dată în viața lui, la strâmtoare, putea s-o facă. Și joia viitoare el îl înșelă pe taică-său la socoteala morii.

Busuioc începu să tremure când văzu că fecioru-său iar vrea să plece tot el la Arad, dar el nu se sim¬țea destul de tare ca să-l oprească. Și nici n-avea de ce. Și-ar fi pus Iorgovan viața că se întoarce la timp, că nu mai stă de vorbă cu nimeni, că nu mai face toată viața lui datorii. Numai el știa câte amare de mustrări și-a făcut în timp de opt

zile.

Și s-a și întors Iorgovan la timp și datorii n-a făcut. El însă iar și-a lepădat portul țărănesc, iar a petrecut toată noaptea, nu însă cu Bărgăuț, cu niște oameni, pe care nu-i mai văzuse în viața lui, și nu în oraș, ci peste Mureș, la Schela, unde nu-l știa nimeni. Ba a cântat Iorgovan și a jucat chiar și el. Și totuși el nu-și mai făcea mustrări atât de amare ca-n rândul trecut.

A petrecut, dar, la urma urmelor, cu cine? Cu niște oameni pe care nu-i mai văzuse și care n-o să-l mai vadă în viața lor pe el. Niște scârnăvenii! Ce-i păsa lui de ei?! Busuioc se liniști când văzu că feciorul îi vine la timp și nu mai e atât de umilit în el cum fusese săptămâna trecută.

Tot îi părea însă bine că s-a împăcat cu popa. Se temea că iar o să-i mai vină lui Iorgovan, și nu era pe lume om să-l țină în frâu afară de popa. Da! bucuros i-ar fi dat Busuioc acum lui Șofron și banii îndoiți, numai să nu se strice cu popa. Căci a cui era vina dacă se ticăloșea Iorgovan?

„A mea e vina, numai a mea!” zicea Busuioc. Așa zicea și Iorgovan. Așa zicea, când îl înșela la socoteala morii, așa când își petrecea, așa când cânta, juca și făcea lucruri de care mai-nainte îi fusese scârbă. Din vinere în vinere el se dădea tot mai tare desfrâului.

De la o vreme nici nu-și mai lepăda portul țărănesc la petrecerile lui, în cele din urmă începu să umble la birtul din Curtici. Busuioc se trezi acum și fugi iar la popa.

– Însoară-l! zise popa. Fie cu orișicine, dar însoară-l.

– E oare ceva ce-aș face mai bucuros?! strigă Busuioc. Tu știi c-am voit, dar n-am putut, și vreau, dar nu pot.

– Ei, las-o pe mine! grăi popa. Tu n-ai vrut cum trebuie să voiești. Ați fost amândoi, și tu, și el, niște netrebnici: să vezi tu că vrea pădureanca dacă-i vorbești cum trebuie.

– Spune-mi ce să fac și fac tot! îi răspunse Busuioc.

– Pleacă-te.

– Mă plec! zise Busuioc.

– Dar pleacă-te pe toată viața ta!

– Pe toată viața mea!

– Să-ți aduci aminte de asta! grăi popa. Acum lasă-le pe mine. Și poate că popa Furtună ar fi și putut să scoată lucrurile la capăt bun dacă s-ar fi nimerit toate așa cum le știa el. Șofron se mutase la Socodor. Își cumpărase doi boi, un car și un plug, luase pământuri în parte și-și făcea arăturile de toamnă. Întâia oară în viața lui simțea și el câtă dulceață este în munca pe care o faci în ogorul tău.

În Socodor nu-l știa nimeni pe Șofron, era om venit în curând, o știa însă pe pădureanca, și-l știau că se ține de dânsa, îi este rudă sau om din sat, știau că el umblă des la casa lui Martin, iară ea se duce adeseori de-i rânduiește prin casă și-i spală albitura și poartă grijă de el întocmai ca de Martin și de copiii lui. De aceea, lumea îi zicea lui Șofron – Șofron al pădurencii. Iorgovan își petrecea în birtul de la Curtici.

– Măi Iorgovane, grăi scriitorul, îți mai aduci tu aminte de pădureanca? Al dracului de frumoasă mai era. Iorgovan se uită lung la el.

– Îmi aduc, zise, grozav îmi aduc aminte. Măi! știi tu că fata aceea – aceea-i fată, măi! cum nu mai e alta pe lume.

– Ei, știi c-acum se ține cu Șofron?! urmă scriitorul. Al dracului e pădureanul acela! Iorgovan se ridică în picioare, se uită câtva timp țintă la el, apoi își trecu ochii peste masă căutând să găsească ceva vârtos și greu. Nu era decât sticla cu vin: el o apucă de gât, o ridică și o aruncă drept în capul scriitorului, care stătea uimit în fața lui.

– Se ține?! Simina se ține?! răcni el apoi și se aruncă turbat asupra nenorocitului, care se răsturnă cu fața plină de sânge la pământ. Săriră toți din toate părțile, ca să-i despartă.

Iorgovan era feciorul lui Busuioc bogătoiul și putea să spargă capul scriitorului, fără ca să i se mai întâmple și vreo altă nenorocire. Și aceasta îi era însă destulă.

Doi dintre oameni îl apucară și-l scoaseră cu puterea din birt, ca să-l ducă acasă, și peste puțin se adună lume multă, mai ales copii, în fața birtului, ca să afle ce s-a petrecut și să vadă ce se petrece mai departe. Văzând că oamenii se iau droaie după dânșii, Iorgovan își veni în fire, se opri în loc și privi împrejurul său.

– A fost destul, zise el, nu mi-o mai faceți și asta; lăsați-mă, că mă duc eu singur, oriunde ați voi să mă duceți.

– Acasă! grăi unul dintre dânșii.

– Chiar și acasă! îi răspunse Iorgovan. Acum, orișiunde ar fi mers mai bucuros decât acasă; dar trebuia să scape de ochii lumii și el plecă cu pași iuți înainte.

Mergând, el nu se uita nici la dreapta, nici la stânga, nici înapoi, îi vedea cu toate acestea pe oameni venind în urma sa, îi auzea întrebându-se asupra celor petrecute și ar fi voit ca prietenul lui să moară, pentru ca nimeni să nu afle de ce l-a lovit cu sticla în cap.

Sosit apoi acasă, el stătu neclintit față în față cu taică-său, în vreme ce oamenii veniți cu dânsul spuseră cele petrecute.

– Unde ai ajuns?! Ce-ai făcut, Iorgovane?! grăi Busuioc mâhnit până în adâncul inimii, după ce se văzu singur cu dânsul.

– Eu n-am făcut nimic, îi răspunse feciorul, tu le-ai făcut toate!

Grăind acestea, el se depărtă, ca să nu-l mai simtă aproape de sine pe taică-său și să poată înăbuși pornirea ce izbucnise fără de veste în el cu atâta putere, încât îi venea să-și ia lumea în cap, să se ducă departe-departe, până ce i se va pierde și urma. Busuioc alergă iar la popa.

– Acum, mai ales acum să-l lăsăm în pace, grăi

popa, și dacă nu-și vine nici acum în fire, atunci e rău. Vorba e numai să punem lucrurile la cale și să facem ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic.

Popa se duse dar la scriitorul, care zăcea bolnav, îl împăcă, și lucrurile se netezir㠎, iar Iorgovan rămase nesupărat de nimeni. El avea însă destulă supărare în el însuși. I se tulburase toată firea și în tulburarea lui nu mai găsea nicăieri odihnă.

Îl vedea mereu înaintea sa pe Șofron căutându-și molcom de treabă, îl vedea pe scriitorul răsturnându-se cu fața plină de sânge, se vedea pe sine lovind fără cruțare în Simina, bătându-și joc de norocul său, tăvălindu-se prin birturi, furând pe taică-său, și auzea neîncetat cuvintele:

„Șofron e om, Iorgovane!” Da! Șofron era om! Dar una îl strivea pe Iorgovan mai presus de toate: încordarea dintre el și taică-său.

„Tu le-ai făcut toate!” Aceste vorbe, spuse așa, în pripa mâniei, Iorgovan nu putea să și le ierte: trebuia să mai adauge ceva la ele, să le lămurească, să spună tot ceea ce avea pe inimă. „Mai avem o vorbă!” își ziceau ei amândoi de câte ori ochii lor se întâlneau. Niciunul nu avea însă destulă virtute în el, ca să deschidă vorba.

Lui Busuioc îi era silă, iar fecioru-său se temea ca nu cumva să se întâmple un lucru de care s-ar în¬grozi un întreg colț de țară. Joi după-amiazăzi, cinci zile după cele petrecute la birt, Iorgovan îl întrebă pe taică-său dacă se duce el ori nu la Arad.

– O să mergem vinerea viitoare, îi răspunse bătrânul strâmtorat.

„De ce?!” ar fi voit Iorgovan să întrebe, el însă se întoarse îndărătnic în călcâi, ieși din casă și plecă drept spre birt, așa, din pornire îndărătnică, fără ca să-și mai dea seama despre ceea ce face. Voia să-l doară pe taică-său! Intrând în birt, el simți că toți se feresc de el. Ceru vin, așteptă însă timp îndelungat și nimeni nu-i aduse. El începu să bată în masă.

– Vine! îi răspunse unul dintre băieți, dar trecu

iar timp la mijloc și nimeni nu veni. El începu să bată din nou în masă, văzând apoi că acum nici nu-i mai răspunde nimeni, se ridică mânios și se duse în partea cealaltă a birtului, unde-l văzuse pe băiat. Acesta stătea nedumirit într-un colț.

– Ce-i?! grăi Iorgovan mânios. Băiatul dădu strâmtorat din umeri, iar cei patru oameni, care erau la una dintre mesele despre uliță, rămaseră privind cu încordare când la unul, când la altul. – Busuioc a lăsat vorbă să nu-i mai dăm, grăi băiatul întorcându-se spre ei. Iorgovan începu să râdă.

– Aici, zise el, nu poruncește Busuioc, poruncesc eu. Tu mă știi că nu mă pricep la glumă. Adă vinul! Grăind acestea, el se întoarse iar în partea retrasă a birtului și se așeză din nou la locul lui.

– D-voastre vedeți că n-am încotro, le zise băiatul celor patru oameni și se duse de-i dădu vinul. Râzând apoi așa în el, Iorgovan își bău încetul cu încetul cele câteva pahare de vin, mai stătu cât mai stătu fără de nicio treabă, apoi plăti și, pe-nserate, o luă drept spre moară, ca să-și încheie socotelile.

Ca totdeauna erau și acum oameni la moară și câțiva dintre dânșii stăteau de vorbă cu morarul la lumina unei lămpi, ce era atârnată într-un cui deasupra mescioarei din colț.

Ei se sculară când Iorgovan intră. Iorgovan le zise bună seara, se așeză cam posomo¬rât la masă, apoi luă condica și pana, ca să facă socoteala. Nu era beat, vedeau însă cu toții că e cam amețit.

– Nu e stricat nimic la moară? îl întrebă el pe morar.

– Nimic, răspunse acesta.

– Ia să vedem, grăi Iorgovan ridicându-se. Taica zice că n-o să ducem făina pe mâine la târg. Mă duc însă eu singur și, dacă e ceva de trebuință, e bine să știu. În moară erau trei lămpi, una deasupra coșului, alta în fața locomobilei unde lucra morarul, iar a treia, cea atârnată deasupra

mescioarei. În partea dreaptă a morii, unde se aflau roțile cele primejdioase, era de tot întuneric.

Văzând că Iorgovan pleacă spre această parte, morarul luă lampa din perete și plecă cu ea în urma lui, ca să-i lumineze. Iorgovan cercetă cu de-amănuntul roți, șuruburi și chingi, atingându-le mereu cu condeiul pe care-l avea în mână; la roți însă el lăsă condeiul să cadă fără de veste, apoi zise că e bine și se întoarse iar la condica de pe masă. Morarul atârnă iar lampa de cuiul ei. Iorgovan începu să caute pe masă.

– Condeiul, zise el. Așa-i! L-am uitat. Morarul grăbi să-l caute.

– Lasă, că-mi aduc aminte unde l-am scăpat, îi zise Iorgovan și se întoarse iar spre partea întunecată a morii. Morarul sări din nou la lampa din cui, o luă și plecă cu ea în urma lui. Iorgovan se opri strâmtorat din drum. La asta nu se gândise.

– Adă lampa! grăi el cu glasul înăbușit și tremurând în tot trupul. Luând însă lampa de la morar, el o apucă așa, că tinicheaua strălucitoare rămase întoarsă spre fața lui și nu numai că nu-i arunca lumina în cale, dar îi mai lua și vederile cu strălucirea ei. Câtva timp se făcu liniște, încât nu se mai auzea decât învârtirea roților neobosite, bătaia coșului și pașii lui Iorgovan care înainta oblu spre unul dintre stâlpii de la dreapta locomobilei.

Deodată scoase un răcnet de se cutremură toată moara, hârburile de sticlă căzură sfărâmate peste fierăria locomobilei și moara se umplu de lumină. Grăbind să dea ajutor, oamenii-l găsiră pe Iorgovan sub stâlp, învăluit în flăcările care într-o clipă cuprinseră hainele de pe el.

XXII

Fă trei cruci și zi „Doamne-ajută!” când treci pragul casei, fie ca să ieși, fie ca sa intri, căci lumea din întâmplări se alcătuiește, iar întâmplarea e noroc sau nenorocire și nimeni nu știe dacă e rău ori bun ceasul în care a pornit, nici dacă va face ori nu ceea ce-și pune de gând. Nenorocirea îl ajunsese năprasnic pe Iorgovan; a dat în graba lui peste stâlp, s-a izbit de el, a spart lampa și a căzut aprins la pământ.

Cine e oare acela care s-ar încumeta să se laude că nu i s-ar fi putut întâmpla și lui una ca aceasta?!

Cine oare putea să nu fie cuprins de milă, când îl vedea plin de arsuri, tot trupul o rană?!

Satul întreg era adunat la casa lui Busuioc, când oamenii îl aduseră pe Iorgovan, și nimeni nu se mai gândea să alerge la focul ce ardea în marginea satului, mistuind și moara, și grâul din saci, și făina din coș, și condica cu socotelile morii.

– L-au frânt și pe el roțile ca pe Pupăză! zicea unul. Unii știau că e mort, alții, că mai trăiește, dar n-o s-o ducă pân-a doua zi, iar alții, că n-are decât pe ici, pe colo câte o arsură, care o să-i treacă în câteva zile. Când doctorul sosi la casă, se îndesuiră cu toții în urma lui și curtea lui Busuioc se umplu de lume. Când doctorul intră, Iorgovan zăcea nemișcat și amețit de usturime. Doctorul îl căută cu de-amănuntul, stătu apoi pe gânduri și dădu din umeri.

– E rău de tot, zise el, dar omul e tânăr și poate încă să scape. O să facem tot ceea ce va fi cu putință.

– Averea mea toată ți-o dau, strigă Busuioc, nu¬mai să-l mai văd încă mergând la birt!

Iorgovan își ridică ochii spre el. – Nu mai vreau! grăi apoi încet. O să vezi tu că nu vreau. Peste

puțin el apucă mâna doctorului, o strânse cu deznădăjduire și se uită lung și stăruitor în ochii lui.

– Aibi răbdare, îi zise doctorul, că scapi.

– Am răbdare, mă vezi că nu mă vaiet, îi răspunse Iorgovan. Și avea Iorgovan răbdare. Ceasuri întregi el zăcea nemișcat în culcușul lui, iar când se apropia cineva de dânsul, ochii lui râdeau. Liniște, multă liniște cerea doctorul, și liniștea îi intrase chiar și în suflet, căci omoară durerea trupească orișice simțire din om și rămâne ea singură stăpână pe el. Primind vestea despre nenorocirea ce-l ajunsese pe Iorgovan, Simina sări în picioare. „Nu-i adevărat! își zise ea. El minte și acum! Și-a făcut el însuși nenorocirea.” Apucată de gândul acesta, ea alergă la Șofron.

– Du-te, zise el, că o să-i fie bine dacă te vede și te știe aproape. Simina își încleștă mâinile, rămase câtva timp cu ochii ațintiți la el, apoi își acoperi fața cu amândouă mâinile și suspină adânc și lung.

– Ce-i?! întrebă el apropiindu-se de dânsa.

– Șofroane! îi răspunse ea, luându-și iar firea ei așezată. Busuioc vrea, mi-a spus-o alaltăieri preoteasa, și eu nu mai pot, nu mai vreau, nu mă mai iartă firea să-i zic ba. Îl iubesc, Șofroane, pe Iorgovan! Ce să mă fac dacă-l iubesc cum aș iubi pe co¬pilul meu, și, Doamne ferește, mi-e groază de gândul morții lui mai mult decât de al morții mele. Șofron se dădu puțin înapoi.

– Atunci nu te duce, zise el. Nu-l iubești tu pe el, cât te iubesc eu pe tine.

– O știu! strigă ea, asta e, c-o știu. Ca tine, Șofroane, nimeni nu poate, că tu ești om, iar eu sunt o muiere ticăloasă, care nu poate nimic.

– Pot eu! zise el, și nu te las. Dacă te iubesc și nu te vreau, e fiindcă văd că nu e bine nici pentru tine, nici pentru mine, iar nu pentru ca să te las să dai în nenorocirea pe care o văd, o simt, am trăit-o de atâtea ori stând de vorbă cu mine însumi. Viața ta e a ta, și mie de a lui prea puțin îmi pasă!

– Și ce vrei să-mi faci? îl întrebă ea îndărătnicită.

– Ce vreau? răspunse el.

M-am gândit eu și la asta. Mult mă gândesc eu și tot la tine mă gândesc. Am destul timp. Când port coarnele plugului și potrivesc brazda, ca să fie dreaptă și potrivită-n adâncime, n-am altă treabă decât să gândesc, fiindcă lucrul ăsta îl fac eu și prin întuneric, atât de bine îl știu, mi-l face mâna ea de ea, oarecum fără de știrea mea.

Apoi știu eu ce-i în mine și nu se poate în lumea asta s-o știi și tu, fără ca să ții la mine, măcar cum țin eu la Coarnește meu, fiindcă e al meu, și trage bine și mă cunoaște, mă simte, Simino, de departe și, când mă duc să-l iau de la iarbă, se întoarce spre mine, își ridică ochii și mă așteaptă uitându-se în calea mea.

Și dacă nu vrea Coarneș un lucru, nu pot nici eu să-l fac cu toată inima. Tu fă ce vrei, dar știu că nu poți. Iar dacă poți, Simino, atunci e mai bine să fii dobitoc decât om. Simina rămase câtva timp pierdută și cu ochii la pământ înaintea lui, apoi începu sa plângă, îi apucă mâna și o sărută de mai multe ori.

– Nu pot, zise ea. Ce să fac dacă nu pot? Șofroane, nu mă părăsi.

– Niciodată, răspunse el, tu știi că niciodată n-o să te părăsesc. Și s-a dus Simina la Curtici, fiindcă nu mai putea să rămână. Busuioc era gata să-și dea toată averea ca să-și vadă încă o dată feciorul pus în picioare, dar nu i-a spus doctorului că a venit Simina, pădureanca, să-l vadă și să-l caute pe bolnav.

Ce știa doctorul?! Te pomenești c-ar fi zis că nu e bine s-o vadă, nici ca ea să-l caute. Când Simina intră în casă, Iorgovan zăcea pe spate, liniștit și nemișcat ca de obicei. Ea se apropie tremurând și fără de zgomot, apoi, când ochii lor se întâlniră, rămase neclintită în loc, sub farmecul ochilor lui mari.

– Vai, Doamne! Tu, Simino! Săracul de mine! șopti el; apoi își adună toate puterile, ridică amândouă brațele spre ea, o apucă de umeri, o aduse spre el și-i sărută gura, apoi un ochi, apoi celălalt, apoi o depărtă, ca să se poată uita drept în fața ei, și iar o sărută. Ea îi luă mâna și o dădu încetinel înapoi, se lăsă pe pat lângă dânsul, își puse capul lângă al lui și câtva timp rămaseră așa, tăcuți și nemișcați.

– Și Șofron ce mai face? întrebă el într-un târziu. Ea tresări, se ridică puțin, apoi se întoarse asupra lui, îi luă capul între mâni și-i sărută fruntea.

Cuprins de fiori, Iorgovan își strânse încă o dată toate puterile, ridică din nou brațele, ca să o cuprindă cu ele, apoi dădu un geamăt lung, brațele îi căzură înapoi și răsuflarea i se curmă. Simina se dădu îngrozită înapoi, se îndreptă, stătu câtva timp ca scoasă din fire, apoi se întoarse repede, se uită prin casă, se duse de deschise ușa și strigă tare, dar cu glasul așezat și deschis:

– O lumânare!

Sfârșit

Ai terminat cartea!
Înainte de a pleca...

- Recomandă prietenilor

- Evaluează această carte

- Vezi cărți asemănătoare

Table of Contents

Pădureanca
I
II
III
IV
V
VI
VII
VIII
IX
X
XI
XII
XIII
XIV
XV
XVI
XVII
XVIII
XIX
XX
XXI
XXII
Sfârșit

Table of Contents

Pădureanca	1
I	2
II	7
III	13
IV	18
V	25
VI	36
VII	48
VIII	60
IX	65
X	69
XI	72
XII	79
XIII	83
XIV	88
XV	91
XVI	96
XVII	100
XVIII	108
XIX	116
XX	120
XXI	126
XXII	133
Sfârșit	137